

กรณีหนังสือเรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” สงครามศักดิ์ศรีของชาวโคราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจณี ละอองศรี

● ภูมิหลัง

หนังสือเรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ของนางสาวสายพิน แก้วงามประเสริฐ เป็นการปรับปรุงโดยตัดต่อจากวิทยานิพนธ์ชื่อ “ภาพลักษณ์ของท้าวสุรนารีในประวัติศาสตร์ไทย” วิทยานิพนธ์ประกอบการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2536 โดยมีคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจณี ละอองศรี ประธานคณะกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา บำรุงสุข กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา ทั้งสองเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ และยังมีคณะกรรมการจากภายนอกอีก 2 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอาจารย์ฉลอง สุนทราวณิชย์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับระดับดีมาก โดยคณะกรรมการเห็นว่า ผู้เขียนสามารถบรรลุกระบวนการค้นคว้าวิจัยทางประวัติศาสตร์ มีการใช้หลักฐานอย่างรอบด้าน มีการตรวจสอบประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน การวิเคราะห์ตีความหลักฐานเพื่อพิสูจน์สมมุติฐานที่ตนได้กำหนดไว้

ต่อมาสาขาวิชาฯ ได้ส่งวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เข้าประกวดเพื่อรับรางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่นระดับมหาบัณฑิตของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลปรากฏว่าคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัยมีมติให้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้รับรางวัล “วิทยานิพนธ์ดีเด่น” สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2536 ซึ่งถือเป็นวิทยานิพนธ์เรื่องแรกของสาขาวิชาฯ ที่ได้รับรางวัลอันทรงเกียรติ นับตั้งแต่สาขาวิชาฯ ได้เปิดสอนระดับมหาบัณฑิตมาเป็นเวลาถึง 9 ปีเต็มๆ

ต่อมาสายพิน ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้รับการติดต่อจากสำนักพิมพ์มติชนให้ย่อและสรุปตัดตอนวิทยานิพนธ์เพื่อตีพิมพ์เป็นหนังสือจำหน่ายเผยแพร่ต่อสาธารณชน และแล้ววิทยานิพนธ์เรื่องนี้ก็ปรากฏออกมาเป็นนิตยสารศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษเรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” โดยมีนายพงษ์ศักดิ์ไพโรจน์กูรเป็นหัวหน้ากองบรรณาธิการ ออกวางตลาดเพื่อจำหน่ายในราคาเล่มละ 190 บาท เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2538 มีนายสุจิตต์ วงษ์เทศเป็นผู้เขียน “คำนำเสนอ” โดยชี้ให้เห็นว่าท้าวสุรนารีมีวีรกรรมอยู่ที่นครราชสีมา ซึ่งเป็นบ้านเมืองที่มีความเก่าแก่มากมาย พร้อมหยิบยกข้อเขียนของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของเมืองนครราชสีมาและเรื่องท้าวสุรนารี พร้อมชี้ว่าไม่มีวีรกรรมนี้ในหลักฐานสมัยรัชกาลที่ 3 สำนักพิมพ์ยังได้ทำคำโฆษณาที่ปกหลังด้วยภาษาที่ท้าทายจนนำไปสู่ “สงครามศักดิ์ศรีของชาวโคราช” ช่วง 16 กุมภาพันธ์-4 มีนาคม 2539 เหตุการณ์นี้ปรากฏเป็นข่าวอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ 16 กุมภาพันธ์-22 มีนาคม และยังมีแถลงการณ์ แผ่นปลิวต่างๆ เผยแพร่มากพอควร ผู้เขียนบทความนี้จึงเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์เรื่องหนึ่ง จึงได้พยายามเสนอเหตุการณ์นี้โดยยกหลักฐานที่ปรากฏในช่วงนั้นมาให้ปรากฏ เพื่อจะเป็นข้อมูลอ้างอิงต่อไป

● ปมเหตุ

จากหลักฐานที่ปรากฏตั้งแต่ช่วง 16 กุมภาพันธ์เป็นต้นมา ดังจะกล่าวถึงในบทความนี้ ทำให้กล่าวได้ว่าปมเหตุของการก่อสงครามศักดิ์ศรีของชาวโคราชครั้งนี้เริ่มขึ้นเมื่อสำนักพิมพ์มติชนได้ตีพิมพ์ข้อความที่ปกหลังหนังสือเล่มนี้ผ่านหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน รายสัปดาห์มาโดยตลอดนับตั้งแต่หนังสือวางตลาด ข้อความปมเหตุนี้คือ

“วีรกรรมท้าวสุรนารีเผยแพร่ครั้งแรกในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ในฐานะผู้นำหญิงชาวครุฑนครราชสีมาเป็นทัพหนุนด้านกบฏเจ้าอนุวงศ์ ต่อมาวีรกรรมของท้าวสุรนารีได้รับการเสริมแต่งจนหัวหาญกว่าเดิม มิใช่เพียงฐานะผู้นำหญิงทัพหนุน หากแต่เป็นผู้นำการต่อสู้และวางแผนรบอย่างองอาจ นับเป็นวีรกรรมที่รับใช้สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แสดงความจงรักภักดีของหัวเมืองที่มีต่อรัฐสยามที่กรุงเทพฯ ผูกพันความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างส่วนกลางกับนครราชสีมา

อนุสาวรีย์ “ท้าวสุรนารี” จึงปรากฏเด่นสง่าหน้าประตูเมือง ผงาดสู้กับการคุกคามของต่างชาติที่หวังผนวกดินแดนภาคอีสาน ล้างภาพ “เมืองกบฏ” ของชาวนครราชสีมา และเป็นอนุสาวรีย์ “สามัญชน” คนแรกอีกด้วย

วาทกรรมเรื่องท้าวสุรนารีทำให้อนุสาวรีย์แห่งนี้เป็นเสมือนอนุสรณ์สถานของ “วีรสตรีแห่งชาติ” และยังคงกลายเป็น “เทพารักษ์” ประจำเมืองในเวลาต่อมา

แต่...นำประหลาดที่ว่าเอกสารสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์ พ.ศ. 2369 ไม่ได้กล่าวถึงวีรกรรมของคุณหญิงโมเลย

ทำให้เกิดคำถามว่า.....วีรกรรมนี้เกิดขึ้นจริงหรือ?”

การตกข้ำคำโฆษณาเชิงทำลายของวิชาการเช่นนี้โดยเฉพาะใน 2 ย่อหน้าสุดท้าย ถูกตีพิมพ์วันแล้ววันเล่าเป็นเวลากว่า 3 เดือน ย่อมทำลายต่อชาวโคราชที่เคารพยกย่องต่อท้าวสุรนารีและเชื่อมั่นในวีรกรรมของท่านที่สั่งสมกันมาตลอดกว่า 60 ปี นับตั้งแต่มีอนุสาวรีย์ หรือแม้แต่คนในภาคอื่นๆ ทุกคนรู้จักประวัติศาสตร์วีรกรรมของท่านผ่านการศึกษาในโรงเรียนก็ยิ่งอดสะอึกกับคำโฆษณานี้ มีการสอบถามกันว่าจริงหรือที่วีรกรรมนี้ไม่มีจริง เชื่อได้หรือ

● เหตุการณ์

เริ่มที่สื่อในท้องถิ่นระบุ คนโคราชซ็อก สับสน พร้อมประณาม “ทำลายเกียรติภูมิชาวโคราช” และผู้เขียนเป็น “ลาว”

ความไม่พอใจต่อคำโฆษณาเชิงทำลายและหนังสือเรื่องนี้ปรากฏชัดขึ้นเป็นครั้งแรกในจังหวัดนครราชสีมา โดยหนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นชื่อ *เทอดไท* ฉบับประจำวันวันที่ 1-15 กุมภาพันธ์ 2539 (หรือเรียกกันว่าฉบับลอตเตอรี่) ซึ่งมีนายรักเกียรติ สุภรัตน์พงศ์เป็นเจ้าของ ได้พาดหัวข่าวใหญ่ว่า

“คนโคราชซ็อก พิมพ์วิทยานิพนธ์แสบ ทำลายย่าโม” และตีพิมพ์ภาพอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี พร้อมพิมพ์ข้อความตัวเล็กๆ ได้ภาพว่า

“อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งมีนักวิชาการสติเฟื่องทำวิทยานิพนธ์สร้างความสับสนและสลัดใจแก่ชาวโคราช”

และในพาดหัวข่าวประจำคอลัมน์ในหน้า 1 ระบุข้อความว่า

“ระบุมีภาพแค่ผีหรือศาลเจ้า ไม่พบบันทึกหลักฐานย่าโม วอนจังหวัดเร่งตรวจสอบ¹

ในเนื้อหาของคอลัมน์ข่าวนี้ได้อธิบายที่มาของหนังสือ “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” โดยยังไม่กล้าระบุชัดเจนว่าเป็นวิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยใด เพียงใช้คำว่า “มหาวิทยาลัยมีชื่อแห่งหนึ่ง” และระบุสารบัญแต่ละบท พร้อมทั้งสรุปประเด็นเนื้อหาสาระสำคัญของหนังสือเรื่องนี้ว่า

“ผู้เขียนได้อ้างอิงเอกสารทั้งพระราชพงศาวดาร จดหมายเหตุ ค้นคว้าจากสิ่งพิมพ์ สัมภาษณ์ผู้คนจำนวนมาก และบททำยๆ ผนวกเอาความจากพงศาวดารลาว และจาก “เอกสารพื้นเวียง” มาประกอบด้วย ได้ลำดับความเป็นมาทางประวัติศาสตร์การเมืองระหว่างไทย-ลาวในศีกอนวงศึไนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2369 ซึ่งเกิดเป็นวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ วิทยานิพนธ์ระบุว่า ในจำนวนจดหมายเหตุ คำบอกเล่า พงศาวดารในระหว่างนั้นไม่มีกรกล่าวถึงท้าวสุรนารีแต่อย่างใด จึงตั้งเป็นข้อสังเกตว่า “ย่าโมมีตัวตนจริงหรือไม่” โดยผู้เขียน

ชี้ว่า นามของท้าวสุนารีนั้นเพิ่งปรากฏขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 ในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 3 ซึ่งเขียนโดยเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) เมื่อพ.ศ. 2412 และจากนั้นก็มีการตอกย้ำซ้ำซ้อนถึงวีรกรรมนี้ให้เกิดความเชื่อว่ายาโมหรือวีรกรรมนี้มีจริง²

หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ยังแสดงทัศนะว่า “สายพินได้เปลี่ยนคำจาก “วีรกรรม” มาเป็น “วาทกรรม” ซึ่งหมายถึงแค่คำพูดหรือคำบอกกล่าว เพื่อเน้นความสงสัยเกี่ยวกับความไม่มีตัวตนของคุณหญิงโม และตั้งความสงสัยเหตุการณ์ทุกสัมฤทธิ์ พร้อมทั้งพยายามอธิบายว่าพยายามสร้างความมีตัวตนของท้าวสุนารีเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ เพื่อโน้มน้าวคนอีสาน เป็นการต่อต้านอำนาจฝรั่งเศสในรัชกาลที่ 5 จึงตอกย้ำให้คนรับรู้เรื่องราวเหล่านี้ในลักษณะความเชื่อ”³

หนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวชี้ต่อไปอีกว่า การค้นคว้าทางประวัติศาสตร์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ของสายพินพร้อมจัดพิมพ์จำหน่ายนั้นเป็นสิ่งไม่ค่อยมีใครทำ พร้อมทั้งแสดงความเห็นว่าหนังสือเรื่องนี้สร้างความตระหนกแก่ชาวโคราชอย่างมาก และนำไปวิพากษ์วิจารณ์กันต่าง ๆ นานา เพราะยาโมเปรียบเสมือนสิ่งภาคภูมิใจของชาวนครราชสีมา ได้ถูกหยาบหยันลดเกียรติภูมิลงเป็นเรื่องจู้จี้ หรือมายาภาพที่ถูกสร้างเพื่อผลทางการเมือง นอกจากจะสร้างความ “ซีอิด” แก่ชาวโคราชด้วยภาพมายาทางเอกสารแล้ว สายพินยังเรียกการเคารพสักการะท้าวสุนารีที่มีการบวงสรวงขอพรของผู้เลื่อมใสต่าง ๆ ว่าเป็นการทำที่เปลี่ยนภาพท้าวสุนารีจากวีรสตรีไปเป็น “ผี” หรือ “เทพารักษ์” เพราะท้าวสุนารีสามารถช่วงชิงจำนวนกราบไหว้ของผู้คนไปจาก “ศาลหลักเมือง” ซึ่งสายพินใช้คำว่า “ตกเวที” อย่างสิ้นเชิง ฉะนั้นจึงเรียกร้องให้จังหวัดดำเนินการสอบสวนให้แน่ชัด⁴

ในหนังสือพิมพ์*เทอดไท* ฉบับเดียวกันนี้ยังมีคอลัมน์ที่ผู้เขียนใช้ชื่อว่า “รักเกียรติ สุภรัตนพงศ์” ได้สรุปเนื้อหาหนังสือคล้าย ๆ กับข่าวในหน้า 1 แต่คอลัมน์นี้แสดงทัศนะออกมาอย่างชัดเจนว่า “เป็นวิทยานิพนธ์ที่ทำร้ายจิตใจและทำลายเกียรติภูมิของชาวโคราชเป็นอย่างยิ่ง”⁵ และยังแสดงทัศนะเกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ว่า

“หากวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้เขียนขึ้นทำขึ้นแล้วเป็นผลทำให้ประเทศชาติรุ่งเรือง วัฒนาสถาพร ผู้คนในชาติมีแต่ความสุขโซสโมสร คิดเงินก็ได้เงิน คิดทองก็ได้ทองโดยถ้วนหน้า และทำให้คนในชาติมีแต่ความรักสามัคคีละก็ เป็นเรื่องพอที่จะค้นได้อยู่หรอก แต่ไม่ใช่ใช้อย่างนั้น เขียนไปทำไปเพียงเพื่อให้ตัวเองได้ชื่อว่าเป็นผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ดีเด่น จะทำร้ายจิตใจใครอย่างไรก็ไม่สน ขอให้มีความสุขของถูกก็เป็นพอ มีคนเก่งแบบนี้ก็น่าเป็นห่วงอนาคตของประเทศชาติบ้านเมืองอย่างยิ่งนัก”⁶

พร้อมทั้งประณามสายพิน ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ว่า

ถึงวันนี้ “สายพิน แก้วงามประเสริฐ” อาจะยังคงอึมเอบในผลงานของตัวเองที่

พยายามทำลายเกียรติคุณความดีงามของท้าวสุนาริได้อย่างยอดเยี่ยมไร้เทียมทาน แต่ในวินโด ถ้ามีใครอุทริไปทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องตระกูลโคตรเงาของ “สายพิน แก้วงามประเสริฐ” เล่นแกกั้ม แล้วเสือกไปหาข้อมูลผิดๆ มาเผยแพร่ให้ผู้คนเข้าใจ ผิดว่า

“สายพิน แก้วงามประเสริฐ” นี่มันเชื้อสายพวกกบฏเจ้าอนุวงศ์เมืองลาวนี่หว่า วันนั้น ‘สายพิน แก้วงามประเสริฐ’ ก็อาจจะสำนึกได้บ้างกระมัง”

ขณะเดียวกันได้เสนอแนวทางจัดการกับสายพินดังนี้

“...พ่อแม่พี่น้องที่เป็นลูกหลานยาโมชาวโคราชก็อย่าลืมคนชื่อนี้ะครับ เพราะ ถ้าหลงเข้ามาทำมาหารับประทานที่บ้านเมืองเรา จะได้ช่วยกันต้อนรับให้สาสม ให้สม กับที่เป็นนักประวัติศาสตร์ที่มุ่งทำลายเกียรติคุณชื่อเสียงของยาโม”

16 กุมภาพันธ์ 2539: ประชุมหาแนวร่วมเพื่อกอบกู้เกียรติภูมิศักดิ์ศรีของท้าวสุนาริ

สมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 81/15 ซอยสำราญจิตต์ ถนนจักรี อำเภอเมืองนครราชสีมา ได้มีหนังสือที่ 2/2539 ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2539 เชิญชาวโคราชร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ โดยเรียนเชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครราชสีมา เป็นต้น และได้ส่งข่าวจากหนังสือพิมพ์*เทอดไทย*ฉบับที่กล่าวมาแล้ว แนบคำเชิญไปด้วย สมาคมนี้นั้นมีนายรักเกียรติ สุภรัตน์พงศ์เป็นนายกสมาคม และยังเป็นเจ้าของและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์*เทอดไทย*อีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นที่ชัดเจนว่าผู้นำในการหยิบยกเรื่องนี้มาคือ นายรักเกียรตินั่นเอง

สาระของหนังสือเชิญได้ชี้ให้เห็นว่า

“สำนักพิมพ์มติชนได้จัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ของสายพิน แก้วงามประเสริฐขึ้น โดยมีเนื้อหามุ่งให้ผู้อ่านเชื่อว่าวีรกรรมของท้าวสุนาริในอดีตนั้นเป็นแต่เพียง “วาทกรรม” ที่บอกเล่าต่อๆ กันมา ซึ่งมาเสริมแต่งให้เป็น “วีรกรรม” ทั้งนี้เพื่อให้เห็น “มายาภาพ” ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อผลทางการเมือง และอนุสาวรีย์ท้าวสุนาริ นั้นมีสภาพเป็นเพียง “เทพารักษ์ประจำเมือง” เท่านั้น

โดยที่ท้าวสุนาริและอนุสาวรีย์ของท่านเป็นที่เคารพเทิดทูนบูชาของชาวจังหวัดนครราชสีมาและประชาชนคนไทยทั่วประเทศอย่างสูง ได้ถูกนำมาจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์และจัดพิมพ์จำหน่ายเผยแพร่ในลักษณะที่สร้างความเสื่อมเสียต่อภาพลักษณ์ของท้าวสุนาริและอนุสาวรีย์ของท่านอย่างใหญ่หลวงเช่นนี้ สมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงเห็นว่า สื่อมวลชนแขนงต่างๆ ในจังหวัด

นครราชสีมา รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรจะได้มีการประชุมหารือเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางที่จะกอบกู้เกียรติภูมิศักดิ์ศรีของท้าวสุรนารีและคนโคราช รวมทั้งผู้ที่เคารพเทิดทูนต่อท้าวสุรนารีต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าว สมาคมฯจึงเชิญผู้เกี่ยวข้องสำคัญๆ ทั้งหลายประชุมในวันศุกร์ที่ 23 กุมภาพันธ์ 2539 ตั้งแต่เวลา 14.00 น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมเล็ก โรงแรมศรีพัฒนา ถนนสุรนารี ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา”⁹

พร้อมกับการเชิญประชุมผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญๆ ในจังหวัดแล้ว นายรักเกียรติยังเรียนเชิญสื่อมวลชนทั้งในท้องถิ่นและจากส่วนกลางให้เข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอร่างนี้ต่อสาธารณชน โดยเฉพาะในการประชุมในวันเวลาดังกล่าว

23 กุมภาพันธ์ 2539: กลุ่มแกนนำได้แนวทางต่อผู้ชัดเจน ประณามเพิ่ม “หมิ่นรัชกาลที่ 3-รัชกาลที่ 5” หนังสือพิมพ์ส่วนกลางเริ่มเกาะข่าว

ได้มีการประชุมกันตามกำหนด ณ ห้องประชุม 202 โรงแรมศรีพัฒนา มีนายรักเกียรติเป็นประธาน มีผู้เข้าร่วมประชุมกันคับคั่งจนเต็มห้องประชุม เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นายสุพร สุภสร นักวิชาการจากสถาบันราชภัฏประกอบด้วยนายอุทัย เดชदानนท์ อธิการบดี นส.อรุณวรรณ เหล่าภักดี นายเปรมวิทย์ ท่อแก้ว และนางนฤมล ปิยะวิทย์ จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์¹⁰ หัวหน้าสำนักงานจังหวัด นายกเทศมนตรีเทศบาลนครราชสีมา สมาชิกสภาเทศบาล ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านนครราชสีมา ตลอดจนผู้สื่อข่าวจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก¹¹

อย่างไรก็ตาม ในที่ประชุมก็ได้มีการแสดงทัศนะของตนต่อหนังสือเรื่องนี้และแนวทางการแก้ไขกันอย่างกว้างขวาง เช่น นายบวร ศรีวิไลลักษณ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครราชสีมาได้กล่าวว่า “คนพร้อมที่จะสู้เคียงบ่าเคียงไหล่ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือทุกด้าน ต้องหาทางยุติให้ได้ เพราะถ้าหนังสือเล่มนี้ตกไปถึงรุ่นลูกหลานแล้ว เราจะมီးอะไรยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับชาวโคราช”¹² และยังกล่าวว่า

“ที่ผมอ้างอิงได้และทราบว่าเหลนของคุณยายยังอยู่ ผมพูดในนามที่เป็นคนไทยคนหนึ่ง ผมว่าที่ท้าววิทยานิพนธ์ผู้หมิ่นในหลวงรัชกาลที่ 3 ลงมาจนถึงรัชกาลที่ 5 ส่วนตัวผมนั้นเชื่อว่าหมิ่น ผมพร้อมที่จะต่อต้านทุกสิ่งทุกอย่างที่มาทำลายล้างความเชื่อถือ ฉะนั้นใครที่คิดไม่ดีกับย่าโม ผมว่าภัยพิบัติจะเกิดขึ้นกับเขาเอง ผมไม่ทราบว่าบุคคลมีชื่อว่าสายพิน แก้วงามประเสริฐเป็นคนลาวหรือเปล่านั้น อาจจะเป็นคนลาวมา แล้วก็ทำลายความเชื่อถือ ผมไม่ได้ดูถูกผู้ท้าววิทยานิพนธ์ แต่ถ้าเจอผมจะถามว่าเป็นคนลาวหรือเปล่า”¹³

ในที่สุดที่ประชุมได้มีมติสรุปได้ 2 ประเด็นดังนี้¹⁴

1. จะทำการแจกแถลงการณ์ประณามผู้เขียนวิทยานิพนธ์ และสำนักพิมพ์

2. ให้เชิญหรือเรียกตัวอาจารย์ที่ปรึกษาและนายสุจิตต์ วงษ์เทศมาชี้แจงในการสัมมนาวันที่ 5 มีนาคม 2539 อันเป็นวันนักข่าวที่สมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเป็นผู้จัดขึ้น
3. ให้เชิญสายพิน แก้วงามประเสริฐมาชี้แจงเหตุผลต่อการกระทำดังกล่าว¹⁵

ในขณะเดียวกันนี้ สื่อมวลชนแขนงหนังสือพิมพ์ในส่วนกลางได้ให้ความสนใจต่อข่าวนี้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์*แนวหน้า* จะเป็นแนวหน้าในการติดตามข่าวเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด พร้อมแสดงทัศนะของตนต่อเรื่องนี้อย่างเปิดเผย (ดังจะปรากฏในตอนต่อไป) สำหรับ *ไทยรัฐ เดลินิวส์* เสนอข่าวในลักษณะการรายงานเหตุการณ์ที่เกิด เช่นเดียวกับ*มติชน*และ*ข่าวสด* ซึ่งตกอยู่ในฐานะจำเลย

ดังนั้นในวันเดียวกันนี้ได้มีสื่อมวลชนขอสัมภาษณ์นายสุพร สุกสร ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งท่านได้แสดงทัศนะว่า

“ในฐานะตนเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด มีหัวใจความรู้สึกเช่นเดียวกับคนโคราช การกระทำดังกล่าวนี้เท่ากับเป็นการลบหลู่ห่มันวีรสตรี (ท้าวสุรนารี) ของชาวโคราชเป็นอย่างมาก แต่จะดำเนินการอย่างไรนั้นไม่ได้อยู่ที่ตน ต้องเป็นชาวโคราชว่าจะดำเนินการอย่างไร”¹⁶

24 กุมภาพันธ์ 2539: ทัศนะนักวิชาการ: แดกแยกทางความคิด ลบหลู่บุคคลที่เคารพบูชา VS อ้างอิงหลักฐานถูกต้อง เชื่อหรือไม่ว่าแต่ความคิดของคนๆนั้น มติ 5 ข้อของชาวโคราช

หนังสือพิมพ์*แนวหน้า* ได้พาดหัวข่าวว่า “วิจัยย่าโมบานปลาย หวั่นแตกในชาติ”¹⁷ และได้พยายามหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยการติดต่อไปยังกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ผู้รู้ ผู้เคยเกี่ยวข้องในกรมศิลปากร และติดต่อกับสำนักพิมพ์มติชนเพื่อที่จะนำข้อมูลจากทั้งสองฝ่ายมาเสนอ

จากการสัมภาษณ์นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์ อดีตอธิบดีกรมศิลปากรและอดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความเห็นว่า

“ถ้าย่าโมไม่มีตัวตนจริง แล้วชื่อนี้มาจากไหน แม้ว่ากรมพระยาดำรงราชานุภาพจะกล่าวถึงเพียงเล็กน้อยก็ตาม ซึ่งการวิเคราะห์ของนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีจะต้องเปลี่ยนแปลงอีกทุกวัน แล้วแต่ว่าใครจะยกเอาข้อมูลตรงไหนมากล่าวอ้างให้มีน้ำหนักพอเชื่อถือ อย่างเช่นหลักศิลาจารึกในพระบรมมหาราชวังที่ขุนวายุถึงการพิสูจน์ว่าจริงหรือไม่จริงอยู่พักหนึ่ง ทุกวันนี้ยังไม่มีใครตอบคำถามได้สำหรับย่าโม นับว่าเป็นวีรสตรีที่ควรยกย่อง เพราะมีความรักชาติและหมู่คณะ รวมทั้งการต่อสู้เพื่อปกป้องประเทศ สมกับที่ประชาชนทั่วประเทศให้ความเคารพ

นับถือในตัวท่าน อย่างไรก็ตาม ตนก็ตอบคำถามไม่ได้ว่าท่านจะมีตัวตนจริงหรือไม่ เพราะเกิดไม่ทันในสมัยนั้น ส่วนการบันทึกทางประวัติศาสตร์ของคนสมัยก่อน นั้นยังไม่รู้เหมือนกันว่า เป็นเรื่องจริงหรือเป็นการยกเมฆ ทั้งนี้เพราะการบันทึกจดหมายเหตุของคนไทยสมัยนั้นยังแย่อยู่ ข้อมูลบางอย่างเราต้องขอคัดลอกมาจากชาวจีนหรือโปรตุเกสที่เดินทางเข้ามาค้าขายกับประเทศของเรา

เรื่องนี้ไม่น่าเกิดเป็นปัญหาใหญ่ว่าคุณหญิงโมมีตัวตนจริงหรือไม่ เพราะไม่ก่อให้เกิดผลดี จะมีก็แต่ความแตกแยกทางความคิด อีกทั้งยังเป็นการลบหลู่บุคคลที่ชาวบ้านชาวเมืองให้ความเคารพบูชา มันเป็นความรู้สึกที่สะท้อนจิตใจคนไทยอย่างมาก ที่วีรสตรีผู้กล้าต้องมาถูกกล่าวหาว่าไม่มีตัวตน ซึ่งอาจจะบานปลายไปถึงข้อถามที่ว่า ท้าวเทพสตรี-ท้าวศรีสุนทร จ.ภูเก็ต มีตัวตนจริง หรือเหมือนกรณีนี้หรือไม่ และก็คงต้องถกเถียงกันต่อไปไม่มีวันจบสิ้น ดังนั้นสิ่งที่ประชาชนทั่วประเทศให้ความเคารพนับถือ เราก็คงไม่อยากจะเข้าไปก้าวท้าววิพากษ์วิจารณ์ถึงบุคคลนั้น”¹⁸

มีการสัมภาษณ์นายพิเศษ เจียจันทร์พงษ์ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน กรมศิลปากร ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า

“จากหลักฐานในแง่วิชาการประวัติศาสตร์จะเห็นว่า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าวถึงคุณหญิงโมน้อย ว่ามีผู้หญิงชื่อ “โม” หรือ “ม่” เท่านั้น ส่วนวีรกรรม กล่าวหาญในการสู้รบปกป้องบ้านเมืองไม่มีบันทึกอยู่เลย ทั้งนี้เพราะบุคคลที่ไม่ได้เป็นเจ้าของใหญ่โตหรือเป็นพระมหากษัตริย์จะไม่มีใครพูดถึง และเรื่องของย่าโมเพียง จะมีการพูดถึงกันอย่างกว้างขวางภายหลังรัชสมัยร.5 ก่อนหน้านั้นแทบจะไม่มีใครพูดถึงเลย ซึ่งตนคิดว่าเป็นการสร้างภาพเพื่อความเป็นเอกภาพของแต่ละท้องถิ่น แม้ในระดับชาติก็มีการสร้างเรื่องในลักษณะนี้เหมือนกัน

สำหรับกรณีคุณหญิงโมจะมีจริงหรือไม่ ตนมองเป็นสองด้านคือ ด้านลบและด้านบวก โดยด้านลบถือว่าเรื่องราวของย่าโมเป็นวิชาการทางประวัติศาสตร์แขนงหนึ่งในสมัยโบราณ เป็นการสร้างภาพเพื่อความสามัคคีและความกินดีอยู่ดีของมนุษย์ แต่ก็กลายเป็นภัยอันตรายร้ายแรงสำหรับประชาชนในบางประเทศที่ยึดถือเอาประวัติศาสตร์ของหมู่เหล่าเป็นตัวกำหนดสภาพการดำรงชีวิต เช่น ชาวฮิวปาเลสไตน์ ชาวอาหรับ หรือชนบางกลุ่มในประเทศศรีลังกา ซึ่งเป็นการสร้างภาพให้เกิดฝ่ายเทพฝ่ายมารขึ้นมาประหัดประหารกัน และในสมัยย่าโม ประเทศลาวก็คือมารในสายตาของคนในยุคนั้น

เมื่อมองในด้านบวก กรมพระยาดำรงราชานุภาพพูดถึงย่าโมเพียงครั้งเดียว ส่วนนางบุญเหลือ น้องสาวของย่าโมตามเรื่องเล่าสืบต่อกันมานั้นไม่มีตัวตนอย่าง

แน่นอน เพียงแต่ต้องการสร้างผู้ช่วยตัวเองของเรื่องขึ้นมาเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นละครปลุกใจในสมัยก่อนที่นางเอกต้องบริสุทธิ์ผุดผ่อง นางบุญเหลือน้องสาว ย่าโมจึงต้องถูกทหารลาวข่มขืน จนกระทั่งเวลาผ่านไปถึงกับมีการสดุดีวีรกรรมของนางบุญเหลือโดยการจัดตั้งศาลให้ประชาชนกราบไหว้ และมีการจัดตั้งโรงเรียน โดยใช้ชื่อนางบุญเหลืออีกด้วย

นายพิเศษยอมรับว่าเคยอ่านหนังสือเรื่องนี้เพียงนิดหน่อยเท่านั้น ส่วนใครจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็แล้วแต่ความคิดของคนคนนั้น การวิจารณ์ของตนเป็นไปตามหลักวิชาการ เพราะหนังสือเล่มนี้มีหลักฐานอ้างอิงการกล่าวอ้างถูกทุกเรื่อง ดนในฐานะข้าราชการ ต้องมีเหตุผลให้กับประชาชน ไม่เหมือนข้าราชการบางหน่วยงานที่ไปปลุกผีขึ้นมาให้ประชาชนนับถือ เช่นการสร้างศาลเจ้าพ่อหลักเมือง อย่าง จ.พิษณุโลก ซึ่งมีพระพุทธรูปเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองประดิษฐานอยู่แล้ว ทางราชการกลับไปอัญเชิญผีสงฆ์เข้ามาสิงสู่อยู่ในเมือง

“จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์บันทึกว่าคนชื่อ “โม” มีจริง แต่วีรกรรมในการออกต่อสู้ข้าศึกนั้นไม่ปรากฏให้เห็น”¹⁹

แนวทาง ยังพยายามติดต่อไปยังนายสุจิตต์ วงษ์เทศ บรรณาธิการผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาหนังสือ*ศิลปวัฒนธรรม* ในเครือบริษัทมติชน และเป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนให้มีการพิมพ์หนังสือเล่มดังกล่าวออกเผยแพร่ แต่นายสุจิตต์ไม่อยู่ เดินทางไปต่างจังหวัด ผู้สื่อข่าวยังพยายามหาข่าวกับพนักงานหญิงผู้รับโทรศัพท์ ซึ่งได้ข้อมูลมานำเสนอว่า

“เป็นวิทยานิพนธ์ดีเด่นของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งจัดพิมพ์ออกจำหน่ายเพียงไม่กี่พันเล่ม แต่เมื่อเกิดเรื่องเช่นนี้คิดว่าคงจะขายดีขึ้น เพราะผู้คนอยากรู้อายละเอียด ส่วนตัวผู้เขียนวิทยานิพนธ์คือ น.ส.สายพิน แก้วงาม ประเสริฐนั้น พนักงานคนดั้งเดิมแจ้งว่ายังหาตัวไม่เจอ (หรือ-ผู้เขียน) ไม่จะติดต่อผู้เขียนทางโทรเลขหรือทางโทรศัพท์”²⁰

ในวันเดียวกันนี้ที่จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประชุมกันที่โรงแรมสีมาธานี ประกอบด้วยนายอุทัย เดชदानนท์ อธิการบดีสถาบันราชภัฏ นายรักเกียรติ สุภรัตน์พงษ์ นายกสมาคมหนังสือพิมพ์ตะวันออกเฉียงเหนือ นายสุพจน์ พรภักดี อุปนายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภูมิภาค และประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ที่ประชุมได้มีมติออกมา 5 ข้อดังนี้²¹

1. ให้นายอุทัย เดชदानนท์ และอาจารย์ประวัติศาสตร์เป็นคณะทำงานรวบรวมหาหลักฐานประวัติศาสตร์ท้าวสุรนารี
2. ให้นายรักเกียรติ สุภรัตน์พงษ์หรือออกกฎหมายกับผู้เชี่ยวชาญว่าจะฟ้องร้อง

ได้หรือไม่ หากได้ก็ให้นายสุพจน์ พรภักดีดำเนินการฟ้องร้อง

3. หากพร้อมก็นายชาติชาย กมลวัฒน์ สมาชิกสภาเทศบาลนครราชสีมา เพื่อรวบรวมพลังมวลชนดำเนินการเคลื่อนไหวประท้วงโดยเร็วที่สุด

4. ให้สถาบันราชภัฏจัดอภิปรายใหญ่ในวันนักข่าว 5 มีนาคมนี้

5. ออกแถลงการณ์ ทำคัทเอ้าท์ประท้วงไปติดตั้งบริเวณอนุสาวรีย์ย่าโมและจุดที่มีประชาชนหนาแน่น เพื่อประณามหนังสือเล่มนี้ให้ชาวโคราชทราบว่าเป็นวิทยานิพนธ์นี้ลบหลู่ย่าโม

นอกจากนี้ที่ประชุมยังหารือกันว่า ช่วง 23 มีนาคมถึง 3 เมษายน ที่จังหวัดกำหนดจัดงานฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารีเป็นประจำทุกปีนั้น หากยังหาข้อสรุปปัญหาวิทยานิพนธ์นี้ไม่ได้ ก็อาจขอร้องให้งดการจัดงานไว้ก่อน หรือไม่ก็ให้มีพิธีเผาพริกเกลือและเผาหุ่นแข่งชักหักกระดุกผู้ที่ย้อนทำลายภาพลักษณ์และเกียรติคุณของย่าโมในงานดังกล่าวให้เอิกเกริกไปเลย”²²

25 กุมภาพันธ์ 2539: ทศณะนักบริหาร นักการเมือง: หมิ่นสถาบันกษัตริย์รัชกาลที่ 3 และ 5 VS ควรหาหลักฐานมาพิสูจน์

แนวหน้า ได้เสนอข่าวยาวต่อเนื่อง ในวันที่ได้พาดหัวเป็นการสรุปมติที่ประชุมเมื่อวานนี้ว่า “5 แผนสู้หนังสือหมิ่นย่าโม ประท้วงแข่งถึงแข่งฟ้องร้อง” และในวันเดียวกันนี้ได้รายงานการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญต่างๆ ในฝ่ายบริหาร อาทิ ผู้ว่าราชการจังหวัด รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนครราชสีมาด้วย จากการสัมภาษณ์นายสุพร สุภสร ผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านได้แสดงทัศนะไว้ว่า

“วิทยานิพนธ์ดังกล่าว ดูแล้วเป็นการหมิ่นต่อรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 5 ด้วย”

“ผมเคยเรียนประวัติศาสตร์มาและก็เชื่อในประวัติศาสตร์ ผมคิดว่าใครที่ไม่เชื่อก็ไม่ควรลบหลู่ ผมเองแม้ไม่ใช่คนโคราช แต่เท่าที่ศึกษามา ก็ให้ความเคารพกราบไหว้ท้าวสุรนารี ตอนที่ย้ายมาเป็นผู้ว่าฯที่นี่ใหม่ๆ ยังต้องไปกราบไหว้ย่าโมก่อนสิ่งอื่นใด ซึ่งในอดีตก็มีเชื้อพระวงศ์เดินทางมาสักการะย่าโมอย่างมาก”

“ตอนนี้ก็ต้องรอดูว่าชาวโคราชจะสำแดงพลังต่อต้านเรื่องนี้กันอย่างไร ซึ่งตนพร้อมจะให้ความร่วมมือในฐานะประชาชนคนหนึ่ง”²³

จากการสัมภาษณ์นายบัณฑิต ตั้งประเสริฐ ประชาสัมพันธ์จังหวัดนครราชสีมา ได้ให้ความเห็นว่า

“สิ่งวิพากษ์วิจารณ์กันมาเกี่ยวกับหนังสือวิทยานิพนธ์เรื่องนี้คือหน้าที่ 128 ที่ตั้งชื่อหัวเรื่องว่า “อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี พิธีกรรมเปลี่ยนจากวีรสตรีแห่งชาติสู่เทพารักษ์ประจำเมือง” โดยมีเนื้อหากล่าวถึงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 ในการสร้างอนุสาวรีย์ย่าโม

ขึ้น มีท่านศิลปิน พีระศรีเป็นผู้ออกแบบ จึงถือเป็นปฏิมากรรมของปฏิมากรที่เป็นผลงานเยี่ยมที่สุดชิ้นหนึ่ง ต้นแบบที่เป็นปูนพลาสเตอร์ก็ยังคงอยู่ที่โรงเรียนราชสิมาวิทยาลัย การที่อนุสาวรีย์นี้มีความสวยงามเป็นที่เคารพสักการะของคนทั่วไป แม้กระทั่งคราวที่เกิดเขื่อนแตก ผู้ว่าราชการจังหวัดยังต้องบนบานให้ยาโมช่วย

น.ส.สายพิน ผู้เขียนวิทยานิพนธ์นี้จึงสรุปลงไปว่าพิธีกรรมต่างๆ ค่านิยมต่างๆ จากความเชื่อถือ จึงทำให้อนุสาวรีย์กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพารักษ์ประจำเมืองไปในลักษณะนี้ ซึ่งก็กินใจมาก แล้วมาทึ่งคำถามในปกสุดท้ายว่า “วีรกรรมท้าวสุรนารีทำให้อนุสาวรีย์แห่งนี้เป็นเสมือนอนุสาวรีย์สถานของวีรสตรีแห่งชาติ และยังคงกลายเป็นเทพารักษ์ประจำเมืองในเวลาต่อมา แต่ที่น่าประหลาดคือ เอกสารสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์ในปี 2369 ไม่ได้กล่าวถึงวีรกรรมของคุณหญิงโมเลย ทำให้เกิดคำถามว่าวีรกรรมนี้เกิดขึ้นจริงหรือ”

“นี่คือคำถามที่ทำให้คิดว่าวีรกรรมของยาโมไม่น่าจะเกิดขึ้นจริง แต่คุณสายพินก็ไม่ได้บอกว่ายาโมไม่มีตัวจริง ยาโมมีจริง แต่วีรกรรมนั้น คนรุ่นหลังอาจเป็นคนเขียนขึ้นและมีการเสริมแต่ง ผมจึงคิดว่าควรดำเนินการหาข้อเท็จจริงเพื่อยุติเรื่องนี้ให้ได้ เพราะถ้าไม่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้อย่างหลวมๆ หลายมิติ ก็อาจเชื่อไปตามหนังสือ เนื่องจากมีการนำเอกสารหลักฐานอ้างอิงตั้งแต่การสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีมา มีจดหมายเจ้าเมือง มีหลักฐานยืนยันทุกอย่าง และมีข้อสังเกตตรงจุดของคำถามที่ทึ่งให้คิดว่าวีรกรรมยาโมเป็นการเสริมแต่งขึ้นหรือเปล่า และยังบอกอีกว่าเป็นการแต่งขึ้นเพื่อรับใช้การเมืองในสมัยจอมพลป. พิบูลสงครามหรือไม่ นี่เป็นมุมมองของเขาย่างนั้น แต่ในฐานะของคนโคราช เรามีความเชื่อในเรื่องวีรกรรมของท้าวสุรนารีว่าท่านมีประวัติศาสตร์ที่คนโคราชสมควรยกย่องในความกล้าหาญห้าวหาญของท่าน วิทยานิพนธ์ของคุณสายพินจึงกระทบความรู้สึกคนโคราชอย่างมาก”

ชาวโคราชมีปฏิกิริยาต่อเรื่องนี้มาก กลุ่มต่างๆ กำลังพยายามหาหลักฐานและเอกสารเชิงวิชาการมาหักล้างความเห็นของผู้ทำวิทยานิพนธ์ และอาจจะมีการจัดอภิปรายโดยเชิญ น.ส.สายพินมาร่วมอภิปรายด้วย หรืออาจนำหนังสือเล่มนี้ที่กำลังขายดีมาเผาประท้วงในวันที่ 13 มีนาคม ซึ่งเป็นวันฉลองชัยชนะของยาโมก็ได้”²⁴

ด้านนายกร ทัพพะรังสี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด (สส.) นครราชสีมา รองหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ได้ให้ความเห็นว่า “คนเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เหลวไหลมาก ตนไม่รู้ว่าพูดอย่างไรดี รู้สึกพูดไม่ออกเลย”²⁵

ส่วนนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เลขานุการพรรคชาติพัฒนาและส.ส.นครราชสีมา ก็ให้ทัศนะว่า

“ยังไม่อยากให้ความเห็น เพราะไม่ทราบรายละเอียดมากนัก เพียงอยากบอก ว่ายาโมเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของชาวโคราช หากมีอะไรมาหลบลูกดูหมิ่นคนโคราช ก็ไม่สบายใจด้วยกันทุกฝ่าย”²⁶

26 กุมภาพันธ์ 2539: ชาวโคราชสร้างกลุ่มพลังปกป้อง VS นักวิชาการโคราชให้พิสูจน์ ด้วยหลักฐาน

แนวหน้า ยังเสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง วันนี้ได้มีคอลัมน์เล็กลงกว่าทุกวันที่ผ่านมา พาดหัวคอลัมน์ด้วย ตัวอักษรขนาด 1 เซ็นติเมตรว่า “ดึงใช้วิชาการพิสูจน์ข้อสงสัยวิจัยหมิ่นยาโม”²⁷

พร้อมกันนั้นพยายามเจาะข่าวจากบุคคลที่อยู่ในจังหวัด ได้ไปสัมภาษณ์นายชาติชาย กมลวัจน์ สมาชิกสภาเทศบาลนครราชสีมา ซึ่งมีความเห็นว่าเป็นการลบหลู่ศักดิ์ศรีของท้าวสุรนารี และยังแจ้งว่าตน จะทำหน้าที่ไปรวบรวมกำนันผู้ใหญ่บ้านมาแสดงพลังเพื่อปกป้องยาโม และต้องการได้คำตอบจากสาย핀ว่า เขียนเพื่ออะไร ดังปรากฏในรายงานข่าวดังนี้

“หลังจากที่ได้ทราบข่าวดังกล่าว ตนจึงเดินทางไปพบผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน และได้ชี้แจงโดยการนำหนังสือพิมพ์ ‘แนวหน้า’ ที่เสนอข่าวของวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าว ไปให้ทุกคนได้อ่าน ปรากฏว่าทุกคนรู้สึกเจ็บแค้นมากที่สิ่งที่คนโคราชยึดเหนี่ยวจิตใจของทุกคนให้มุ่งรักชาติและทำความดีเสมอมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายถูกลบหลู่ด้วยการจัดทำเป็นหนังสือเชิงวิชาการที่มีเอกสารหลักฐานอ้างอิง

นอกจากนี้หากผู้อ่านไม่มีความรู้ อาจจะเชื่อในเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ได้ และหลังจากที่ได้ปรึกษากับกำนันผู้ใหญ่บ้านว่าจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไร เมื่อเราเกิดเป็นคนโคราช มีความเดือดร้อน เราก็จะขอคุณยาโมตั้งแต่เล็กจนโต รุ่นพ่อ รุ่นแม่เรา บัดนี้ศักดิ์ศรีท่านโดนลบหลู่ โดยในขั้นแรก เราคิดกันว่าจะทำการรวบรวมหนังสือทั้งหมดโดยเชิญกำนันผู้ใหญ่บ้าน 24 ตำบล 33 ชุมชนมาทำพิธีเผาพร้อมกัน นายชาติชายกล่าว

อย่างไรก็ตาม นายชาติชายกล่าวว่าข้อเสนอดังกล่าวเป็นความคิดส่วนตัว ไม่เกี่ยวกับส.จ.กลุ่มประสานมิตร ผิดพลาดอย่างไร ตนขอรับผิดชอบ ทั้งนี้เพราะเราต้องแสดงพลังขึ้นมาเพื่อปกป้องยาโมของเรา เป็นการแสดงพลังอย่างสงบ ตนหารือกับกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้วในการควบคุมพลังของชาวบ้านในการรวมตัวกันไป ยังศาลากลางจังหวัดและกราบไหว้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และระหว่างเดินทางไปตามทางก็จะมีการเชิญชนประชาชนผู้อยู่ในจ.นครราชสีมาร่วมแสดงพลังกันเพื่อปกป้องศักดิ์ศรีของคุณยาโมและของคนโคราชทุกคน

หลังจากนั้นก็จะได้เดินทางไปกราบไหว้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และสิ้นสุดที่อนุสาวรีย์ เพื่อวางหรีดให้แก่ส.สาย핀 พร้อมเผาพริกและเกลือกระทำพิธีสาปแช่ง นอกจากนี้

นี่ก็จะยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ในการรวมตัวครั้งนี้ และสลายตัวไป ทั้งนี้ตนต้องการได้คำตอบจากน.ส.สายพินในเรื่องดังกล่าวโดยเร็วที่สุด”²⁸

แนวหน้า ยังได้สอบถามความเห็นจากนายพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ศิลปินซึ่งเป็นชาวโคราชโดยกำเนิด นายพงษ์เทพได้ให้ความเห็นต่อเรื่องหนังสือและการเคลื่อนไหวของกลุ่มพลังดังกล่าวปรากฏในรายงานข่าวว่า

“ตนได้ทราบข่าวนี้มาพอสมควร อย่างไรก็ตาม การจะเชื่อถือสิ่งไหนหรือไม่ ต้องวิเคราะห์ด้วยใจที่เป็นกลาง เพราะคนที่มีความรู้ระดับนี้จะคิดหรือทำอะไรคงต้องมีเหตุผล ซึ่งเราก็ต้องรับฟัง เหมือนกับครั้งหนึ่งที่เรามีความเชื่อว่าไทยอพยพมาจาก ยูนนานและจากประเทศจีนตอนใต้ แต่ทำไปทำมา ไทยก็ต้องอยู่ตรงนี้

อย่างไรก็ตาม นายพงษ์เทพกล่าวต่อว่า กว่าวิทยานิพนธ์แต่ละฉบับจะสมบูรณ์ ก็ต้องผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ แต่ถ้าเป็นความสามารถของคนทำจริง ๆ เราก็ต้องรอพิสูจน์และให้โอกาสเขาอธิบาย นอกจากนี้ตนก็เชื่อว่าการันผู้ใหญ่บ้านก็คงยังไม่ได้อ่านวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวเช่นเดียวกัน

สำหรับการเคลื่อนไหวของกำนันผู้ใหญ่นั้น ตนคิดว่าคงไม่หนักหนาสาหัสอะไรมากนัก เป็นการเคลื่อนไหวของคนที่มีจิตใจรักและเคารพยำโม ซึ่งเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์”²⁹

ขณะเดียวกัน ผู้สื่อข่าวแนวหน้าได้สอบถามความเห็นนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ รองผู้อำนวยการศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งทำให้ความเห็นเกี่ยวกับหนังสือนี้ไว้ว่า ยังไม่ได้สรุปลงไปว่าวิวัฒนาการของท้าวสุรนารีไม่มี เพียงแต่เท่าที่ผู้วิจัยตรวจสอบ เอกสารนั้นยังไม่ปรากฏ ซึ่งเป็นเพียงสมมติฐานของผู้วิจัย แนวทางแก้ปัญหาเรื่องนี้ ควรพิสูจน์จากหลักฐานโดยรวมมีกันกันคั้นว่า ทั้งจากนักวิชาท้องถิ่นและนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลาง และยังให้ความเห็นว่าการรวมกลุ่มเคลื่อนไหว นั้นเป็นสิทธิที่จะทำได้ เพราะงานชิ้นนี้กระทบความรู้สึกศรัทธาชาวโคราช ดังปรากฏรายละเอียดจากรายงานข้างล่างดังนี้

“นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ รองผู้อำนวยการศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏนครราชสีมา กล่าวว่า ตนได้ทราบข่าวว่าการเสวนากันเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมา และมีบุคคลหลายฝ่ายเข้าร่วมและได้แสดงความไม่พอใจหลายรูปแบบนั้น ตนในฐานะที่เป็นคนโคราช เกิดโคราชและอยู่โคราช ก็เห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องมีการประท้วงเช่นนี้บ้าง ซึ่งครั้งหนึ่งมหาวิทยาลัยขอนแก่นก็เคยประท้วงวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาแล้ว

นายสมเกียรติกล่าวว่า ในฐานะนักวิชาการ เห็นว่าเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นปมเงื่อนทางวิชาการ เพราะฉะนั้นโดยระเบียบวิธีวิจัย ต้องแก้ปมเงื่อนข้อสงสัยหรือข้อขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ด้วยข้อมูลทางวิชาการเท่านั้น จึงจะได้รับการยอมรับจากนักประวัติศาสตร์และนักวิชาการทั่วโลก

ดังนั้นรูปแบบการประท้วงต่างๆ ที่นอกเหนือไปจากการพิสูจน์ข้อมูลทางวิชาการ ตนไม่ประสงค์จะไปเกี่ยวข้องกับดัวไม่ว่าในกรณีใดๆ

นายสมเกียรติกล่าวอีกว่า การศึกษาและรายงานการสืบค้นประวัติศาสตร์จะต้องคำนึงถึงข้อมูลหลักฐานเป็นสำคัญ ซึ่งหัวใจของประวัติศาสตร์ข้อมูลที่ต้องใช้ยืนยันก็คือหลักฐานชั้นต้นหรือชั้นปฐมภูมิ (primary source) ระเบียบวิธีเช่นนี้เป็นหลักวิชาที่ทั่วโลกยอมรับ ดังนั้นเมื่อมีปมเงื่อนทางประวัติศาสตร์เรื่องเกี่ยวกับวีรกรรมท้าวสุรนารี จึงชอบที่ต้องพิสูจน์ด้วยข้อมูลทางวิชาการเช่นกัน เพื่อยืนยันและหักล้างกัน จะใช้วิธีการอื่นๆ ไปหักล้างข้อมูลวิชาการ ยังเป็นชั้นปฐมภูมิแล้ว คงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก

ประเด็นที่ต้องพิจารณากันเป็นพิเศษคือ งานวิจัยของน.ส.สายพินยังไม่ถึงขั้นสรุปลงความเห็นฟันธงลงไปว่าวีรกรรมของท้าวสุรนารีไม่มี เพียงแต่เท่าที่ผู้วิจัยตรวจสอบ เอกสารนั้นยังไม่ปรากฏ ดังนั้นจึงเป็นเพียงสมมติฐาน (hypothesis) ที่น่าสงสัยของผู้วิจัยเท่านั้น จำเป็นต้องมีการพิสูจน์ในทางวิชาการต่อไป

นายสมเกียรติยังกล่าวด้วยว่า ในฐานะของคนโคราช ภาระการพิสูจน์ในวงวิชาการต้องเป็นเรื่องของคนโคราชส่วนหนึ่งด้วย นักประวัติศาสตร์สำคัญของภาคอีสานก็มีมาก เช่น ศาสตราจารย์ธวัช ปุณโณธก ผู้ชำระวรรณกรรมเรื่อง “พื้นเวียง” อันเป็นประวัติศาสตร์อีสาน และดร.ไพฑูรย์ มีกุล ผู้เขียนงานวิชาการเกี่ยวกับการปฏิรูปหัวเมืองอีสาน เป็นต้น ซึ่งก็ควรจะมีบทบาทหน้าที่ให้กับกลุ่มนักวิชาการดังกล่าว ซึ่งทางจ.นครราชสีมาควรสนับสนุนงบประมาณให้ด้วย ข้อสงสัยต่างๆ จะได้ลุล่วงไป

ส่วนการที่กลุ่มคนออกมาเคลื่อนไหวนั้น นายสมเกียรติมองว่า ไม่น่าจะมีเบื้องหลังอะไร ตนเข้าใจว่าเพราะงานวิชาการนี้ไปกระทบความรู้สึกและความเชื่อถือศรัทธาเท่านั้น ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นสิทธิสามารถทำได้³⁰

ขณะเดียวกัน *แนวหน้า* ได้รายงานข่าวให้ทราบว่า นายรักเกียรติ สุภรัตนพงษ์ได้เตรียมพวงหรีดคำไว้เพื่อนำไปวางบริเวณลานรอบๆ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เป็นการแสดงความไว้อาลัยให้แก่ น.ส.สายพิน และเป็น การแสดงถึงความรู้สึกของคนโคราชที่มีในขณะนี้ ว่ามีการกระทำที่เป็นปรปักษ์อย่างเปิดเผยกับเมืองโคราช³¹

27 กุมภาพันธ์ 2539: เกิดกลุ่มพลัง “ลูกหลานยาโมชาวโคราช” เรียกร้องรวมพลัง กอบกู้ศักดิ์ศรี และให้จังหวัดกับกรมศิลปากรหาหลักฐานพิสูจน์

ในวันนี้ได้มีแถลงการณ์ฉบับหนึ่งออกมาแจกให้ประชาชนได้รู้ได้อ่านโดยใช้ชื่อว่า “เรื่องยาโมถูกลบหลู่” ซึ่งคงเป็นไปตามมติที่ประชุมเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ที่ผ่านมา ข้อความในแถลงการณ์นั้นประณามทุกคนทุกฝ่ายที่มีส่วนทำให้สิ่งพิมพ์นี้เกิดขึ้น และเรียกร้องให้จังหวัดและกรมศิลปากรหาหลักฐานพิสูจน์ยืนยันวีรกรรมพร้อมเชิญชวนให้ชาวโคราชรวมพลังปกป้องเกียรติคุณ ศักดิ์ศรีท้าวสุรนารี และนัดหมายร่วมแสดงประชามติใน 4 มีนาคม 2539 เวลา 15.00 น. แถลงการณ์ฉบับนี้ นายนพดล พิทักษ์วานิชย์ สนับสนุนการจัดพิมพ์และแถลงการณ์ฉบับนี้มีชื่อลงนามว่า “กลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราช” ข้อความในแถลงการณ์ปรากฏรายละเอียดดังนี้

แถลงการณ์ เรื่อง ยาโมถูกลบหลู่

เนื่องด้วยปรากฏสิ่งตีพิมพ์ของสำนักงานพิมพ์มติชนชื่อ “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” เขียนโดย “สายพิน แก้วงามประเสริฐ” ออกวางจำหน่ายเผยแพร่ปรากฏแก่สาธารณชนโดยทั่วไป ซึ่งเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ดังกล่าวสร้างความสับสนสงสัยแก่ผู้คนทั่วไปว่า การเกิดวีรกรรมของท้าวสุรนารีเป็นเพียงคำบอกเล่าหรือปรัมปราที่รู้กันเฉพาะชาวโคราชและแพร่หลายออกไปภายหลัง จนเมื่อเกิดเหตุการณ์กบฏบวรเดชในปี 2476 ข้าราชการและประชาชนชาวนครราชสีมาจึงร่วมสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีขึ้นเพื่อลบภาพเมืองกบฏจากใจชาวโคราช โดยสรุปว่าการเกิดวีรกรรมและท้าวสุรนารีเป็นผลจากการผลิตอย่างซ้ำซ้อนเพื่อรับใช้การเมืองและรัฐ ทั้งในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชและยุคประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องและตลอดมา แม้กระทั่งปัจจุบันนี้ ยาโมก็ได้รับการสักการะและปฏิบัติในฐานะของ “ผี” หรือ “เทพารักษ์” เฝ้าเมือง มิใช่ในฐานะวีรสตรีแห่งชาติแต่อย่างใด

ลูกหลานชาวโคราชผู้ดำรงความภูมิใจในวีรกรรมของชาวโคราชและคุณยาโมในอดีต มีความเสียใจต่อการลบหลู่บรรพชนชาวโคราชจากการจัดพิมพ์เอกสารอภัยครั้งนี้เป็นอย่างมาก อีกทั้งเมื่อได้ศึกษาข้อเขียนอย่างละเอียด เห็นได้ชัดว่าผู้เขียนเจตนาพยายามยกย่องการกระทำของเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ประจูดวีรบุรุษกู้ชาติจนเกินวิสัยความเป็นคนไทยจะพึงกระทำ กับพิจารณาเห็นภัยว่าหากอนุชนรุ่นหลังมีความเข้าใจตามเจตนาแห่งหนังสือฉบับดังกล่าวแล้ว จะเกิดการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ของชาติอย่างใหญ่หลวง จึงขอประณามการกระทำของคณะบุคคลที่มีส่วนร่วมให้เกิดสิ่งพิมพ์นั้น กับขอเรียกร้องให้ทางราชการ โดยจังหวัดนครราชสีมาและกรมศิลปากร ผู้รับรองประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับท้าวสุรนารีออกมาพิสูจน์ยืนยันถึงวีรกรรมของท้าวสุรนารีและวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ให้ปรากฏชัดเจน เพื่อที่ลูกหลานชาวโคราชและชาวไทยทั้งมวลจะได้กราบสักการะคุณยาโมด้วยความสนิทใจในภายภาคหน้า

จึงแถลงการณ์มาเพื่อขอเชิญชวนพี่น้องชาวโคราชได้รวมพลังปกป้องเกียรติคุณศักดิ์ศรียาโม วีรสตรีเลือดเนื้อเชื้อชวานครราชสีมา ให้ดำรงอยู่เป็นขวัญและศรี

แห่งชาติไทยตลอดไป

กลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราช

27 กุมภาพันธ์ 2539

4 มีนาคม 2539 เวลา 15.00 น. ขอเชิญพี่น้องชาวโคราช
ร่วมแสดงประชามติเพื่อกอบกู้ศักดิ์ศรีคุณย่าโม ณ ลาน
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี โดยพร้อมเพรียงกัน

นายนพดล พิทักษ์วาณิชย์ สนับสนุนการจัดพิมพ์

ขณะเดียวกันได้มีเอกสารชิ้นหนึ่งไม่ระบุวันที่ แต่ใช้ตราของสถาบันราชภัฏนครราชสีมา ระบุหัวเรื่องว่า “แนวทางการแก้ปัญหาการณิเวทยานิพนธ์เรื่อง ‘การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี’ ของสถาบันราชภัฏนครราชสีมา เอกสารนี้เสนอประเด็น 2 ประเด็น ประเด็นแรกคือทางออกของปัญหา โดยให้ตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ค้นหาหลักฐาน และให้จัดอภิปรายในหมู่นักวิชาการทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้าน ประเด็นที่สองชี้ให้เห็นที่มาของปัญหานี้ เพราะท้องถิ่นไม่มีกระแสวงหาหลักฐานและข้อมูลจากท้องถิ่นอย่างจริงจัง รายละเอียดของเอกสารฉบับดังกล่าวปรากฏดังนี้

แนวทางการแก้ปัญหาการณิเวทยานิพนธ์เรื่อง

“การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ของสถาบันราชภัฏนครราชสีมา”

1. ทางออกของปัญหา

1.1 ตั้งกลุ่มผู้ชำนาญการเพื่อค้นหาหลักฐานมาหักล้างสมมุติฐานในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” เพื่อนำไปสู่

1.2 การอภิปรายโดยเชิญนักวิชาการทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและคัดค้านมาเสนอหลักฐานและข้อเท็จจริงของแต่ละฝ่าย

2. ที่มาของปัญหา

ความสนใจของท้องถิ่นที่จะศึกษาถึงอดีตของนครราชสีมา มีน้อย (เปรียบเทียบกับอุบลราชธานี, เชียงใหม่, นครศรีธรรมราช เป็นต้น) โดยแทบจะไม่มีคนนครราชสีมาที่ทำการศึกษา (อย่างเป็นทางการ ไม่ใช่จินตนาการ) การจัดการสัมมนา, การตั้งกลุ่มสนใจถึงประวัติศาสตร์ของนครราชสีมา รวมไปถึงวีรกรรมของท้าวสุรนารี งานส่วนใหญ่จะถูกเขียนขึ้นโดยนักวิชาการจากส่วนกลาง หลักฐานที่ใช้ในการศึกษาเกือบทั้งหมดจึงเป็นหลักฐานที่ส่วนกลางบันทึกไว้ และมีแนวโน้มเคลื่อนแคลงต่อวีรกรรมของท้าวสุรนารี

ดังนั้นจึงมีผู้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับวีรกรรมของท้าวสุรนารีจำนวนไม่น้อย ข้อความในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” มีข้อบกพร่องแรกที่

พยายามเสนอข้อเท็จจริงในลักษณะนี้ ทางออกของปัญหาจึงควรจะมีการแสวงหาหลักฐานและข้อมูลจากท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพราะเชื่อว่าจนกระทั่งปัจจุบันยังไม่เคยมีความพยายามแสวงหาหลักฐานและข้อมูลจากท้องถิ่นในเรื่องวีรกรรมท้าวสุรนารีอย่างเป็นทางการมาก่อน เป็นสาเหตุให้นักวิชาการบางกลุ่มได้รับข้อมูลเพียงด้านเดียวจากส่วนกลาง การได้รับข้อมูลและหลักฐานที่เป็นวิชาการจากท้องถิ่นน่าจะ เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการยืนยันวีรกรรมของท้าวสุรนารี และแสดงให้เห็น สาธารณชนและนักวิชาการส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง

การจัดอภิปรายโดยเชิญนักวิชาการฝ่ายที่สนับสนุนสมมุติฐานในวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” หมายความว่า

1. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ของวิทยานิพนธ์
2. สำนักพิมพ์มติชน ในฐานะผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

และฝ่ายคัดค้านหมายถึงนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องมาเสนอหลักฐานและข้อเท็จจริงต่อกันอย่างเป็นทางการ (คือการเปิดใจให้กว้าง ยอมรับในหลักฐานและเหตุผลที่เชื่อถือได้ในแต่ละด้าน) ซึ่งจะไม่เพียงแต่เป็นการสร้างจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ขึ้นในท้องถิ่นเท่านั้น ยังเป็นการปลูกฝังให้เกิดทัศนคติของการเคารพในการใช้เหตุผล, การยอมรับซึ่งความต่างทางความคิดและเข้าใจถึงกระบวนการทางวิชาการอย่างแท้จริง

แนวหน้า ในวันนี้ได้เสนอข่าวนี้อีกในหน้า 2 โดยพาดหัวคอลัมน์ว่า “สังกรรมศิลปากรพิสุจน์ ‘ยาโม’ ‘สากกะเบือ’ มั่นใจมีตัวตน”³² พร้อมทั้งเขียนข่าวนำในคอลัมน์ว่า

“สากกะเบือ” สังกรรมศิลปากรค้นหาความจริงว่าย่าโมมีตัวตนหรือไม่ นักประวัติศาสตร์ชี้พิสุจน์ยาก ระบุผลงานวิจัยไม่ได้ให้ความเคารพต่อประชาชน และกระทบกระเทือนต่อจิตใจและผู้เคารพในย่าโมเป็นอย่างมาก”³³

พร้อมตีพิมพ์คำสัมภาษณ์ ร.ต.ท.เชาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ รัฐมนตรีช่วยศึกษาธิการ ซึ่งผู้สื่อข่าว*แนวหน้า* สัมภาษณ์ไว้เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2539 ร.ต.ท.เชาวรินยืนยันว่าย่าโมมีตัวตนแน่นอน และแจ้งว่าจะให้กอง โบราณคดีและประวัติศาสตร์ทำการศึกษาวิจัยความจริงให้ปรากฏดังปรากฏในรายละเอียดดังนี้

“ตนเชื่อว่า‘ย่าโม’มีตัวตนแน่นอน เพราะเคยอ่านพบจากหนังสือหลายเล่มเมื่อหลายปีก่อน รวมทั้งได้ทราบข้อมูลเรื่องดังกล่าวจากเอกสารการแยกตัวจังหวัดใหม่ออกจากโคราชอีกหลายฉบับ และในฐานะที่ตนดูแลกรมศิลปากร จะได้มอบหมายให้กองโบราณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ทำการศึกษาวินิจฉัยความจริงให้ปรากฏออกสู่สาธารณชนอีกครั้งหนึ่ง”³⁴

ขณะเดียวกันยังมีข้าราชการระดับ 8 ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ในกรมศิลปากร แต่ไม่ประสงค์จะออกนาม ก็ยังให้ข่าวแก่*แนวหน้า*ว่า ‘ย่าโม’ มีตัวตน ทั้งมีหลักฐานจากการบันทึกลงในพงศาวดารสมัยรัชกาลที่ 3 และจากหนังสือพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา ก็ยังมีกล่าวถึง ‘ย่าโม’ เอาไว้”³⁵

สำหรับงานวิจัยที่ระบุว่า “ย่าโม” ไม่มีตัวตนนั้นถือว่าเป็นเสรีภาพในความคิดเห็น ซึ่งในการทำงานวิจัยไม่ใช่การหวังผลเพื่อชื่อเสียงของผู้วิจัย แต่จะไปกระทบต่อความเคารพศรัทธาเชื่อถือในตัวผู้วิจัย รวมทั้งเป็นการเบี่ยงเบนความเชื่อของคนทั่วประเทศด้วย

ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท่านนี้ยังไม่เห็นด้วยที่จะมีการจัดสัมมนาเกี่ยวกับ “ย่าโม” ว่ามีจริงหรือไม่ เพราะเห็นว่าเป็นการไม่เหมาะสมที่จะเอาคนที่ผู้เคารพทั้งบ้านเมืองมาวิพากษ์วิจารณ์กัน และอีกเหตุผลหนึ่งคือ จะเอาคนที่เกิดสมัยนั้นมายืนยันไม่ได้ การจะเอาคนที่มีประโยชน์มีคุณค่าต่อประเทศชาติบ้านเมืองมาพิสูจน์ว่ามีจริงหรือไม่นั้น ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบ้านเมือง เพราะจะมีการเอาแพ้อาชนะเพื่อยืนยันตามผลงานวิจัยที่ทำมา และเขาให้ทัศนะไว้ว่า

“เมื่อถึงเวลานั้น การเบี่ยงเบนความเชื่อของคนในชาติก็จะเกิดความสับสน และจะถึงขั้นร้อนสวาทีย่าโมก็ได้ เมื่อถึงตอนนั้นแล้ว ก็เกิดความวุ่นวายขนาดไหน นอกจากนี้การเรียนประวัติศาสตร์นั้นได้มุ่งเรียนให้เกิดความเป็นคุณมากกว่าเป็นโทษ ผมถือว่าผลงานวิจัยดังกล่าวไม่ได้ให้ความเคารพต่อประชาชน”³⁶

28 กุมภาพันธ์ 2539: สำนักพิมพ์พยายามยุติเรื่องโดยยืนยันสั่งเก็บหนังสือจากห้องตลาด VS กลุ่มพลังขยายแนวร่วม

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) โดยนายณรงค์ จุนเจือศุกฤกษ์ กรรมการ ได้ทำหนังสือถึงนายสุพร สุกสร ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เรื่อง “ชี้แจงกรณีข่าววิทยานิพนธ์ท้าวสุรนารี” โดยชี้ให้เห็นว่าทุกคนในบริษัทเคารพเทิดทูนในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และการพิมพ์หนังสือนี้เนื่องจากเห็นว่าเป็นวิทยานิพนธ์ดีเด่นผ่านการกลั่นกรองจากคณาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เรียบร้อยแล้ว และยังเสนอว่ายินดีจะเก็บหนังสือเรื่องนี้จากห้องตลาด ดังปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2539

เรื่อง ชี้แจงกรณีข่าววิทยานิพนธ์ท้าวสุรนารี
เรียน คุณสุพร สุกสร ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ตามที่มีข่าวว่าชาวโคราชบางกลุ่มไม่พอใจหนังสือเรื่อง “การเมืองไทยในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ซึ่งเป็นหนังสือ*ศิลปวัฒนธรรม*ฉบับพิเศษของสำนักพิมพ์มติชน เพื่อป้องกันไม่ให้เรื่องราวดังกล่าวบานปลายออกไป ทางคณะกรรมการ

การบริหารบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) จึงได้หารือกันอย่างเร่งด่วน และขอ
ชี้แจงข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารและพนักงานของบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ทุกคนให้ความ
เคารพในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีและสำนึกในความกล้าหาญและวีรกรรมของท่าน
เฉกเช่นเดียวกับชาวโคราชทุกคน

2. วิทยานิพนธ์เรื่อง “การเมืองไทยในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ของคุณสายพิน
แก้วงามประเสริฐ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวีรกรรมของท้าวสุรนารีที่ได้รับการจารึก
ในพระราชพงศาวดารไทย ซึ่งเป็นเรื่องยากอย่างยิ่งที่ “สตรี” และ “สามัญชน”
คนใดจะได้รับการกล่าวถึง

วิทยานิพนธ์ดังกล่าวได้ผ่านการกลั่นกรองจากคณาจารย์มหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์ และได้รับเกียรติบัตรให้เป็นวิทยานิพนธ์ดีเด่นสาขาประวัติศาสตร์ ประจำ
ปี 2536 ก่อนที่จะนำมาตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) ขอชี้แจง
ว่าการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นมิได้มีเจตนาที่จะลบหลู่ท้าวสุรนารีอันเป็นที่เคารพ
รักของชาวโคราชเลยแม้แต่น้อย หากแต่เห็นว่าเป็นประเด็นทางวิชาการที่น่าสนใจ
และได้รับการกลั่นกรองจากคณาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เรียบร้อยแล้ว

ซึ่งหนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาในลักษณะนี้ทางกองบรรณาธิการ*ศิลปวัฒนธรรม* ฉบับ
พิเศษได้เคยจัดพิมพ์หลายเล่ม อาทิ *การเมืองไทยสมัยพระเจ้าธนบุรี* *การเมืองไทย*
สมัยพระนารายณ์ เป็นต้น

3. บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) ยึดมั่นอยู่เสมอในหน้าที่ของ “สื่อ” ที่จะต้อง
นำเสนอความคิดเห็นที่หลากหลายในสังคม การตีพิมพ์หนังสือ “การเมืองไทยในสมัย
ท้าวสุรนารี” จึงเป็นเพียงการทำหน้าที่ของ “สื่อ” อีกรูปแบบหนึ่งเท่านั้น

เพื่อเป็นการยืนยันในเจตนารมณ์ดังกล่าว ทางบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)
ขอแสดงความจริงใจโดยพร้อมที่นำเสนอความคิดเห็นของคณะนักวิชาการของ
จังหวัดที่มีความเห็นแย้งกับเนื้อหาในหนังสือดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการตีพิมพ์เป็น
รูปเล่มหรือการนำเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ หรือแม้แต่วรรณกรรมทางจังหวัดจัด
สัมมนาในเรื่องนี้

4. และเพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาความขัดแย้งทางความคิดที่เกิดขึ้น ทาง
บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) จึงขอแสดงความบริสุทธิ์ใจด้วยการเก็บหนังสือเล่ม
นี้จากห้องตลาดอย่างเร่งด่วนที่สุด

จึงเรียนชี้แจงมาเพื่อทราบ และขอให้ท่านเป็นตัวแทนในการชี้แจงกับผู้
เกี่ยวข้อง จักขอบพระคุณยิ่ง

ในวันเดียวกันนั้น ได้มีอาจารย์จากสถาบันราชภัฏนครราชสีมา 3 ท่าน ซึ่งเป็นคณะทำงานตามมติ 5 ข้อ
เมื่อ 24 ก.พ. ได้เดินทางมาพบอาจารย์ฉลอง สุนทรวิชย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา บำรุงสุข

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัย เพื่อที่จะเชิญชวนให้อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการไปร่วมประชุมเรื่องนี้ที่จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ 5 มีนาคมที่จะถึง แต่อาจารย์ทั้ง 2 ท่านคิดราชการสำคัญ เกี่ยวกับการสอบวิทยาลัยของนักศึกษาผู้อื่น จึงปฏิเสธที่จะเดินทางไปร่วมงานดังกล่าว

ในด้านนายรักเกียรติ สุภรัตน์พงศ์ นายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้พยายามเสาะหาแนวร่วมเพิ่ม เขาและตัวแทนกลุ่มลูกหลานยาโมได้เข้าพบพล.ท.สุรยุทธ จุลานนท์ แม่ทัพภาคที่ 2 โดยได้มอบหนังสือดังกล่าวให้แก่แม่ทัพภาค 2 ซึ่งท่านหาอ่านไม่ได้ พร้อมทั้งนายรักเกียรติได้แจ้งแก่ผู้สื่อข่าวว่า “เมื่อแม่ทัพภาคที่ 2 ทราบว่าลูกหลานยาโมจะรวมพลังกันที่หน้าลานอนุสาวรีย์ ท่านยินดีสนับสนุน และช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ แต่ขอให้การรวมพลังเป็นไปด้วยความสงบ”³⁷ ดังปรากฏรายละเอียดดังนี้

“ท่านแม่ทัพภาคที่ 2 ท่านบอกว่า ส่วนตัวท่านพร้อมสนับสนุนในขอบเขตที่ราชการจะอำนวยได้ ท่านเห็นว่าอะไรก็ตามที่เป็นที่เคารพสักการะของคนส่วนใหญ่ ไม่สมควรจะทำอะไรให้เสื่อมเสีย ท่านเห็นใจพวกเรา ท่านจะจัดสารวัตรทหาร ประสานไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจเตรียมน้ำมาสนับสนุนเราด้วย จะเห็นชัดว่านี่ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว”³⁸

พร้อมกันนั้น ผู้สื่อข่าวแนวหน้ายังขอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องหนังสือนี้ และการรักษาความสงบในวันชุมนุมแสดงประชามติใน 4 มีนาคม 2539 กับพล.ต.ต.สิทธิศักดิ์ อินทร์ถมยา ผู้บัญชาการหัวหน้าภูธร จ.นครราชสีมา ดังปรากฏในรายละเอียดดังนี้

“พล.ต.ต.สิทธิศักดิ์ อินทร์ถมยา ผบก.พน.ภูธร จ.นครราชสีมา กล่าวถึงการรักษาความปลอดภัยในวันที่ 4 มีนาคมว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดูแลความสงบและความสะดวกเรื่องการจราจร พร้อมแสดงความรู้สึกส่วนตัวว่า อยู่โคราชมานานกว่า 20 ปี มีความรักเคารพยาโม เกิดทุนไว้เหนือสิ่งใด เพราะฉะนั้นการเขียนในทำนองเชิงดูหมิ่น ถือว่าไม่มีเจตนาดี

“ผมก็เรียนปัญญาโท การเขียนวิทยาลัยต้องไม่ฝืนความรู้สึกประชาชน ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ไม่ขัดต่อหลักความเชื่อทางศาสนาใดๆ ทั้งสิ้น เรื่องนี้ไม่ไหว คนตรวจสอปลอยมาได้ยังไง น.ส.สายพินเป็นลาวอพยพหรือปล่าว ผมก็ยังไม่ทราบกำลังให้ตรวจสออยู่ที่ราชบุรี ผมสนับสนุนการต่อสู้ครั้งนี้ พล.ต.ต.สิทธิศักดิ์กล่าว และยังระบุว่าเป็นการดูหมิ่นต่อรัชกาลที่ 3 และ 5 ด้วย เพราะเมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ยาโมเป็นคุณหญิงหลังจากชนะศึกแล้ว เหตุการณ์ต้องเป็นเรื่องจริง พระมหากษัตริย์ถึงได้พระราชทานรางวัลมา จึงอยากจะถามว่า ใครกันแน่ที่บังอาจ”³⁹

29 กุมภาพันธ์ 2539: กลุ่มพลังไม่ยอม ประณามเพิ่ม VS นสพ.ท้องถิ่นอีกฉบับเรียกร้องให้หาหลักฐานมาพิสูจน์อันเป็นวิถีทางของอารยชน

หนังสือพิมพ์มติชนได้ตีพิมพ์หนังสือที่บริษัทคนยื่นถึงผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาอย่างละเอียดทุกตัวอักษร

หนังสือพิมพ์แนวหน้าซึ่งได้ติดตามข่าวนี้นี้มาโดยตลอด โดยโปรยหัวข่าวในคอลัมน์ว่า “สั่งเก็บเกลี้ยงแผงหนังสือหมิ่นยาโม”³² พร้อมเสนอข่าวความเคลื่อนไหวเมื่อวันวาน

ด้านจังหวัดนครราชสีมา นายสุพร สุภสร หลังจากได้รับหนังสือจากนายณรงค์ จุนเจือสุภฤกษ์ กรรมการผู้จัดการของมติชนฯแล้ว ได้เชิญนายรักเกียรติและตัวแทนกลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราชเข้าพบที่บ้านพัก และแจ้งว่านายณรงค์ได้ให้ตัวแทนนำหนังสือมาให้ พร้อมทั้งให้ต้นชี้แจงต่อกลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราชด้วย เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริง เพราะไม่อยากจะให้มีเหตุการณ์ลูกหลานบานปลายจนเป็นเรื่องใหญ่โต และเพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาความขัดแย้งทางความคิดที่เกิดขึ้น⁴⁰

ในเรื่องนี้นายรักเกียรติไม่ยอม จะขอชุมนุมต่อไปในวันที่ 4 มีนาคมให้ได้ โดยได้ขออนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด ดังปรากฏข้อความว่า

“กลุ่มลูกหลานยาโมมีการเคลื่อนไหวมา 2 สัปดาห์แล้ว แต่ไม่เคยได้รับการติดต่อจากผู้เกี่ยวข้องเลย จนทางกลุ่มดำเนินการต่างๆ มาถึงขั้นนี้แล้ว ก็คงเลิกไม่ได้ จะขอชุมนุมกันในวันที่ 4 มีนาคมต่อไป”⁴¹

ขณะเดียวกันกลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราชได้แจกใบปลิว “คำชี้แจงของกลุ่มยาโมชาวโคราช” ประมาณ 5 หมื่นฉบับ ประณามการกระทำของบริษัทมติชน จำกัดฯ ว่าไม่ได้แสดงความเสียใจในการกระทำของตน ซึ่งเป็นการทำร้ายจิตใจชาวโคราช การสั่งเก็บหนังสือนั้นไม่มีผลต่ออันตรายต่อภาพลักษณ์เกียรติภูมิท้าวสุรนารี เพราะมีจำหน่ายก่อนนั้นแล้วเป็นจำนวนมาก พร้อมยืนยันว่าจะต่อต้านหนังสือเรื่องนี้และกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนร่วมต่อไป และยืนยันจะแสดงประชนาติใน 4 มีนาคม ดังปรากฏข้อความละเอียดในใบปลิวดังนี้

คำชี้แจงของกลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราช

กรณีนายณรงค์ จุนเจือสุภฤกษ์ กรรมการผู้จัดการบริษัทมติชน จำกัดฯ ได้มีหนังสือชี้แจงข่าวมายังนายสุพร สุภสร ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นั้น กลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราชได้รับทราบและพิจารณาโดยละเอียดแล้ว เห็นว่านอกเหนือจาก การระบุว่าผู้บริหารและพนักงานของบริษัทเคเอฟและสำนักในความกล้าหาญของท้าวสุรนารีแล้ว ไม่ปรากฏว่าทางบริษัทมติชนได้แสดงความเสียใจในการกระทำซึ่งเป็นการทำร้ายจิตใจของชาวโคราชแต่อย่างใด หน้าซ้ำได้ย้ำถึงความชอบธรรมของวิทยานิพนธ์ว่าผ่านการกลั่นกรองจากอาจารย์มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์แล้ว

จากข้อ 3. ในหนังสือชี้แจง บริษัทมติชนระบุชื่อหนังสือว่า “การเมืองไทยในสมัยท้าวสุรนารี” นับเป็นความพยายามบิดเบือน เพราะความหมายจะผิดไปจากหนังสือที่ชื่อ “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ซึ่งตีพิมพ์จำหน่ายเจาะจงลงไป ที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ไม่ใช่ในสมัยหรือกาลเวลาแต่อย่างใด

ลูกหลานยาโมชาวโคราชขอบคุณที่บริษัทมติชนพยายามบรรเทาความขัดแย้งด้วยการเก็บหนังสือจากแผงตามที่แจ้งต่อผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ลูกหลานยาโมชาวโคราชเชื่อว่าได้มีหนังสืออันเกิดจากการตีพิมพ์จำหน่ายของสำนักพิมพ์ได้ตกถึงมือผู้อ่านเป็นจำนวนมากแล้วและก่อนหน้านั้นแล้ว จึงยังเป็นอันตรายต่อภาพลักษณ์เกียรติภูมิท้าวสุรนารีอันเป็นที่เคารพรักของชาวโคราชและชาวไทยทั่วประเทศ

หนังสือเรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ผู้เขียนระบุว่าได้รับทุนจากนายชรรค์ชัย บุนปาน ประธานกรรมการบริษัทมติชน และได้รับการแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขจากนายสุจิตต์ วงศ์เทศ ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของบริษัททั้งสองคน นับได้ว่าบริษัทมติชนได้รับรู้และผลักดันให้เกิดวิหยาณิพนธ์นี้แต่ต้น กลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราชจึงไม่รู้สึกละแวกใจที่ผู้ชี้แจงเป็นเพียงแค่กรรมการผู้จัดการของบริษัทเท่านั้น

กลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราชขอยืนยันว่าจะดำเนินการรณรงค์ต่อต้านสิ่งพิมพ์นี้ และกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมต่อไป โดยจะเริ่มขอรับประชามติชาวโคราชทั้งจังหวัด ในวันที่ 4 มีนาคม 2539 เวลา 15.00 น. ที่ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา และใคร่ขอรับทราบความคิดเห็นจากลูกหลานยาโมในต่างจังหวัดหรือพี่น้องชาวไทยทั่วไป โดยสามารถส่งความคิดเห็นมาได้ที่สำนักงานสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เลขที่ 81/15 ซอยสำราญจิตต์ ถนนจักรี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 เพื่อรวบรวมเป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป

กลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราช

29 กุมภาพันธ์ 2539

ในวันเดียวกันนี้ หนังสือพิมพ์ในจังหวัดนครราชสีมาอีกฉบับคือ *โคราชข่าวไทย* (หรือชื่อเก่า *โคราชรายวัน*) ในคอลัมน์ “สามัญสำนึก” ในหน้า 3 ของนายสุนทร จันทรังษี ได้เขียนเรื่อง “ยาโมที่เคารพ” เนื่องจากมีจดหมายจากผู้อ่านเขียนมาตามความจริงเรื่องยาโมมาอย่างน้อยถึง 2 ฉบับ ทำนองตัดพ้อต่อว่าว่าทำไมบรรณาธิการรายวันไม่ให้ความกระจ่างในเรื่องนี้ ทั้งๆ ที่กระแสเรื่องนี้แรงมาก แต่ *โคราชรายวัน* กลับนิ่งเฉย ทั้งๆ ที่เป็นหนังสือพิมพ์นำเสนอความเป็นจริงมาโดยตลอด ดังนั้นนายสุนทรจึงได้เสนอความเห็นในคอลัมน์ดังกล่าวว่า

“เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเพราะความไม่เข้าใจในความเชื่อ ขาดการพิจารณา

เนื้อหาในหนังสืออย่างต้องแท้”⁴³

พร้อมทั้งชี้แจงว่าตนเองและนักเขียนนักค้นคว้าของ *โคราชรายวัน* กำลังค้นคว้าศึกษากรณีนี้อยู่ และให้ข้อมูลโต้แย้งต่อภูมิหลังของสาย핀 พร้อมสนับสนุนการกระทำของมติชน และตั้งข้อสังเกตว่ามีผลดีต่อราคาหนังสือของบริษัท ดังปรากฏรายละเอียดว่า

“สาย핀มิใช่ลาวตามที่ถูกประณาม...การกระทำของบริษัทมติชนฯในการทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดและยื่นยันสิ่งเก็บหนังสือนั้นเป็นสิ่งถูกต้องและผ่อนหนักให้เป็นเบา แต่ผลดีที่ติดตามมาคือ ราคาหนังสือเล่มนี้จะพุ่งพรวดอีก 2-3 เท่า”⁴⁴

สิ่งที่นายสุนทร จันทรังษี พยายามเสนอความเห็นที่ต่างไปจากหนังสือพิมพ์ในจังหวัดฉบับอื่นๆ ก็คือการชี้ให้เห็นว่ากรณีที่มีวลี “ไม่เชื่ออย่าลบหลู่” ในสังคมไทยอยู่ในขณะนี้ เกิดจากความคิดความเชื่อของคนที่แตกต่างกัน อันเป็นคุณสมบัติของระบอบประชาธิปไตย และเน้นให้สื่อมวลชนตระหนักในหน้าที่ของตน พร้อมทั้งแสดงความเข้าใจในกระบวนการค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์ โดยชี้ให้เห็นว่า

“บางคนยังฝังใจกับไสยศาสตร์ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ เช่น การทางเจ้าเข้าผี บางคนศรัทธาในก้อนหิน ดอไม้ หรือแม้กระทั่งสัตว์ที่คลอดอกออกมามีลักษณะพิการ เช่น หมูมึงวง หมามึงงา...ต่างก็แห่แหนไปกราบไหว้บูชาด้วยทองด้วยรูป และลงท้ายด้วยการขอหวย

ไสยศาสตร์เหล่านี้ยังคงดำเนินไปได้ในประเทศของเราโดยไม่ถือว่าเป็นการผิดกฎหมาย เป็นความชั่วร้าย หากแต่เลือกที่จะเชื่อถือตามสบายตามรสนิยมและระดับการศึกษา หากแต่น่าเสียใจบ้างที่สื่อมวลชนบางประเภทยังนิยมที่จะหากินด้วยการส่งเสริมความเชื่อที่พิสูจน์ไม่ได้เหล่านี้

เพราะสื่อมวลชนนั้นมีหน้าที่สำคัญที่ยกระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชน และไม่ส่งเสริมความนิยมฝ่ายต่ำของประชาชน.....

นี่คือเสรีภาพทางความเชื่อและทางความคิดของแต่ละคนที่ไม่ควรบังคับกัน แต่หากจะโน้มน้าวหรือชี้แจงให้มีความคิดความชอบไปในทางเดียวกัน ย่อมสมควรที่จะนำเหตุผลและหลักฐานมาชี้แจง หรือโต้แย้งกับอีกความคิดหนึ่ง...

และในทางวิชาการหรือประวัติศาสตร์นั้น การค้นคว้าความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะทางประวัติศาสตร์นั้น หากปรากฏเสนอสู่สาธารณะแล้ว อีกฝ่ายเกิดไม่เชื่อถือหรือไม่พอใจ หนทางที่จะทำได้ก็คือเสนอหลักฐานมาคัดค้านกัน หากเรื่องดังกล่าวมิได้ล่องลอยเมิดทางกฎหมาย นี่คือวิถีทางอารยชนมิใช่หรือ?⁴⁵

1 มีนาคม 2539: ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาฯเพิ่ม หมิ่นสถาบันกษัตริย์รัชกาลที่ 9 ด้วย

หนังสือพิมพ์*ไทยรัฐ*ได้เสนอข่าวว่า ผู้ว่าราชการจังหวัด นายสุพร สุกสรได้แสดงความเห็นต่อผู้สื่อข่าวดังต่อไปนี้⁴⁶

“วิทยานิพนธ์เล่มดังกล่าวไม่สามารถที่จะลบล้างประวัติศาสตร์หรือวีรกรรมของท้าวสุรนารีลงไปได้ แต่สิ่งที่ตนไม่สบายใจอย่างมากก็คือ ทำไมต้องเขียนเรื่องนี้ การเขียนวิทยานิพนธ์น่าจะมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งตนคิดว่าเป็นเรื่องที่ไม่มีการยោยอย่างร้ายแรงที่สุด เรื่องราวความเชื่อของคนในสังคมเป็นเรื่องที่ไม่ควรเข้าไปแตะต้อง เป็นการสร้างความแตกแยกและความสามัคคีของบุคคลในชาติ เพราะมันไม่ได้เป็นการดูหมิ่นชาวโคราชเท่านั้น เพราะคนไทยทั้งชาติที่มีความเคารพในตัวย่าโมก็คงจะคิดเช่นเดียวกับตน”

นอกจากนั้น นายสุพรยังแสดงทัศนคติต่อไปถึงว่า เนื้อหาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เข้าข่ายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงยอมรับประวัติศาสตร์เรื่องนี้ ดังปรากฏความดังนี้

เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาประทับก่อนจะเสด็จพระราชดำเนินกลับ พระองค์ยังไปวางพวงมาลาที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตรงนี้แสดงว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรู้เรื่องและทรงเข้าพระทัยรู้เรื่องประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯให้คุณหญิงโมเป็นท้าวสุรนารี เพราะความดีความกล้าหาญของผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งที่ยอมเสียสละชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทย ตรงนี้ตนคิดว่าหากวิทยานิพนธ์เขียนว่าไม่จริง ตนก็คิดว่าน่าจะเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ”⁴⁷

นายสุพรยังแสดงความรู้สึกไม่สบายใจเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบันที่มักจะสรุปผลการศึกษาที่ทำให้สังคมเกิดความเจ็บปวด ดังปรากฏรายละเอียดดังนี้

“นายสุพรกล่าวต่อไปด้วยความขุ่นเคืองว่า ตนในฐานะผู้ว่าฯ รู้สึกไม่สบายใจ เราจะมาหักล้างกันใหม่ จะมาศึกษาประวัติศาสตร์ไทยก็ต้องศึกษากันทั้งหมด หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ประวัติศาสตร์ชาติไทยก็เป็นเรื่องไม่จริง หัวใจของตนก็เหมือนกับหัวใจของคนไทยทั้งชาติที่เคารพนับถือสิ่งใดแล้ว เมื่อมีใครมาทำลาย ก็ย่อมจะต้องเจ็บปวดเป็นธรรมดา ซึ่งคงจะต้องฟังเสียงประชาชนว่าจะเอาอย่างไร”⁴⁸

พร้อมทั้งชี้ถึงทัศนคติต่อการชุมนุมและขอบเขตหน้าที่ของตนต่อเหตุการณ์ที่จะมีประชาชนออกมาชุมนุมว่า เป็นเสรีภาพของชาวโคราชที่จะชุมนุม ส่วนตนเองมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยเท่านั้น ดังปรากฏรายละเอียดดังนี้

“ส่วนการที่ชาวโคราชจะชุมนุมกันนั้น ก็เป็นเสรีภาพที่ทำได้ในขอบเขตด้วยความสงบ ตนมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยเท่านั้น”⁴⁸

นอกจากนี้ยังมีนายสืบพงศ์ ไกรฤกษ์ กรรมการรักษาความมั่นคงเรียบร้อย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้ออกมาแสดงความรู้สึกท้อถือนิยม และสงสัยการใช้ข้อมูลของสายพิน โดยแสดงความเห็นต่อผู้สื่อข่าวว่า

“ตนเป็นลูกโคราชโดยสายเลือด ทำไมผู้เขียนวิทยานิพนธ์ไม่ศึกษาข้อมูลจากหอสมุดแห่งชาติ ตนจะเขียนไปรษณียบัตรไปสอบถามวัดอุประสงค์การเขียนวิทยานิพนธ์จากคุณสายพิน แก้วงามประเสริฐ ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่บ้านเลขที่ 13 หมู่ 1 ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ว่า ทำวิทยานิพนธ์ ชุ่ยๆ แบบนี้มาได้อย่างไร”⁵⁰

ในด้านหนังสือพิมพ์ *มติชนรายวัน* ในวันที่ยังคงตีพิมพ์เนื้อหาจดหมายถึงผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ทุกตัวอักษร

2 มีนาคม 2539: กลุ่มพลังในท้องถิ่นขยายแนวร่วม นิมนต์หลวงพ่อคุณร่วมแสดงพลัง หลวงพ่อคุณชีวิตวิทยานิพนธ์ “ยุให้รำดำให้รัว”

ยิ่งใกล้จะถึงวันรวมพลังลูกหลานย่าโมชาวโคราชเพื่อแสดงประชามติออกบู๊ศักดิ์ศรีให้กับชาวโคราชและท้าวสุรนารี นายรักเกียรติและกลุ่มอันเป็นแกนนำในการต่อสู้ครั้งนี้ ซึ่งได้แสดงจุดยืนของตนและกลุ่มอย่างชัดเจนแล้วว่าจะให้มีการชุมนุมใหญ่ในวันที่ 4 มีนาคมให้ได้ เพราะได้ต่อสู้กับเรื่องนี้มา 2 สัปดาห์แล้ว ดังนั้นจึงได้ดำเนินการขยายแนวร่วม โดยเฉพาะกับบรรดาผู้มีชื่อเสียงอยู่ในจังหวัดและระดับประเทศที่สำคัญก็คือ หลวงพ่อคุณ ปริสุทโธ หรือพระญาณวิฑฒนคณเดร แห่งวัดบ้านไร่ อำเภอด่านขุนทด ในฐานะที่ท่านเป็นชาวโคราชโดยกำเนิด โดยทางกลุ่มพลังจะนิมนต์หลวงพ่อคุณมาในวันที่ 4 มีนาคมด้วย

ในช่วงเวลานี้ การนำเสนอข่าวเรื่องวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และความไม่พอใจของกลุ่มลูกหลานย่าโมชาวโคราช พร้อมเหตุการณ์ชุมนุมที่จะมีขึ้นในวันที่ 4 มีนาคม ได้ปรากฏเป็นข่าวสู่สาธารณชนทั่วไป ไม่ได้จำกัดเฉพาะหนังสือพิมพ์อีกแล้ว แต่ขยายไปถึงวิทยุและโทรทัศน์ด้วย ผู้สื่อข่าวโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์พยายามติดต่อหาข่าวกับคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ได้รับการปฏิเสธที่จะให้ข่าว ทั้งนี้เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดปัญหาหลากหลายใหญ่โต คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้หารือกันตลอด

เวลานับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์นี้ มีมติดังอย่างไม่เป็นทางการว่าจะไม่ให้สัมภาษณ์ใด ๆ กับผู้สื่อข่าว แต่ยินดีที่จะทำหนังสือชี้แจงประเด็นทางวิชาการเกี่ยวกับเนื้อหาของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้อย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร และเสนอตามขั้นตอนของระบบบริหารของมหาวิทยาลัย

เมื่อมีข่าวว่าหลวงพ่อกุณฺจะเข้าร่วมชุมนุมด้วย ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์จำนวนนับสิบคนต่างเดินทางไปขอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้กับหลวงพ่อกุณฺจะ ซึ่งท่านให้ความเห็นว่า

“ในฐานะที่กูเป็นพระ กูก็พูดอะไรมากไม่ได้ แต่ที่กูรู้ มีคนที่ไมกราบไหว้ย่าโม อยู่เพียง 2 คนคือพระกับเณรเท่านั้น นอกนั้นก็เดินทางไปกราบไหว้ทุกคน ใครไปใครมาผ่านโคราชเป็นต้องไปกราบย่าโมขอศีลขอพรให้เป็นสิริมงคล และเกิดเหตุวิรกรรมย่าโมที่ภูบ้านภูเมืองของท่าน คนที่เขียนเรื่องนี้มันก็ยังเกิดไม่ทันย่าโม ก็เอาเอาคือกัน แต่เมื่อจะทำลายภาพพจน์ของย่าโม แสดงว่าจะยุให้รำดำให้รำ ทำไม่จะต้องเอามาพูด หรือว่าอยากเด่นอยากดัง คนเขากราบไหว้ย่าโมมานานแล้วตั้งแต่สมัยแผ่นดินรัชกาลที่ 3 ถ้าเป็นโรค มันก็ซึมเข้ากระดูกประชาชนไปแล้ว เข้าไปอยู่ในหัวใจประชาชนแล้ว จะมาทำลายความเชื่อถือความศรัทธานะทำลายยาก ขอร้องเถอะ อย่าเป็นคนเด่นคนดังเลย หรือว่ามีคนว่าจ้างให้เขียน ได้เงินมาเป็นร้อยล้าน พันล้าน แต่กูไม่รู้ว่าได้หรือเปล่า นี่เป็นความเห็นของกู”⁵¹

ผู้สื่อข่าวคนหนึ่งได้ถามว่า หลวงพ่อกุณฺจะแนะนำหรือให้ข้อคิดอะไรบ้างเกี่ยวกับการชุมนุม หลวงพ่อกุณฺจะตอบว่า “ก็อย่าไปสนใจ ปลอ่ยให้มันบ้าไป ส่วนที่นิมนต์ให้กูไปให้กำลังใจลูกหลานชาวโคราชในวันที่ 4 มีนาคม กูต้องดูเวลา แต่กูไม่ปฏิเสธว่าจะไม่ไป มันต้องดูคิวก่อนว่าว่างไหม หลวงพ่อกุณฺจะพูดแล้วก็เกาะหัวผู้สื่อข่าวทุกคน”⁵²

ผู้สื่อข่าวยังได้เข้าพบสตรีผู้นำระดับจังหวัดคือนางฉวีวรรณ สุภสร ภริยาผู้ว่าราชการจังหวัด และอยู่ในตำแหน่งนายกเหล่ากาชาด จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นผู้นำภริยาหัวหน้าส่วนราชการจำนวน 200 คน รำวงสรงถวายท้าวสุรนารีในพิธีเปิดงานฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารีประจำปี ซึ่งจะมีขึ้นในวันที่ 23 มีนาคมของทุกปี นางฉวีวรรณได้เปิดเผยความรู้สึกของตนเองต่อวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ว่า

“โคราชได้ชื่อว่า เมืองหญิงกล้า ซึ่งนับเป็นความภาคภูมิใจของผู้หญิงที่เกิดมาเป็นชาวโคราช เป็นลูกหลานย่าโม และความกล้าหาญ ความเสียสละก็ซึมอยู่ในสายเลือดลูกหลานย่าโมทุกคน ทุกหนทุกแห่งที่ตนไปแสดงกิจกรรมงานใดก็ตาม จะต้องนำเรื่องราวของวีรกรรมสตรีไทย ท้าวสุรนารีไปแสดงให้บ้านอื่นเมืองอื่นรู้ว่าโคราชเป็นเมืองหญิงกล้าเมื่อมีคนมาลบหลู่ท่านมันทำให้รำวรานใจ อย่างไรก็ตาม ตนในฐานะที่เป็นภริยาผวจ.นครราชสีมาจะเป็นผู้นำไม่ได้ ก็แล้วแต่ประชาชน ตน

เข้าข้างประชาชนชาวโคราชอยู่แล้ว วันที่ 4 มีนาคม นี้ ดนกับภริยาหัวหน้าส่วนราชการก็จะไปร่วมแสดงพลังกอบกู้ศักดิ์ศรีคุณย่าโมด้วย”⁵³

ทางด้านนายชาติชาย กมลวัฒน์ กับนายประพจน์ ธรรมประทีป สมาชิกสภาจังหวัดนครราชสีมา เขตอำเภอเมือง ได้กล่าวในเรื่องเดียวกันนี้กับผู้สื่อข่าว *ไทยรัฐ* ดังปรากฏในรายงานข่าวว่า

“เรื่องนี้เป็นสิ่งที่ชาวโคราชยอมรับไม่ได้ เพราะมันเป็นการลบหลู่ห่มินศักดิ์ศรีของท้าวสุรนารีตลอดจนชาวโคราชรวมทั้งคนไทยด้วย”⁵⁴

ในวันเดียวกันนี้หนังสือพิมพ์ *แนวหน้า* ได้มีคอลัมน์เรื่อง “อย่าล้อเล่นกับศรัทธามหาชน” โดยวิทยา คณหุตฤทธิ์ ได้แสดงทัศนะการวิจัยทางประวัติศาสตร์ที่ขัดต่อความเชื่อถือศรัทธาของสังคม และการทำหน้าที่ของสื่อในการเผยแพร่งานวิจัยทำนองนี้ เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ควรจะต้องตระหนักอย่างยิ่ง เพราะสังคมไทยไม่มีสิทธิเสรีภาพเหมือนประเทศอื่น ๆ ดังปรากฏในรายละเอียดของการเสนอข่าวดังนี้

“การวิเคราะห์วิจัยเชิงประวัติศาสตร์แบบนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะถ้ามีข้อมูลเป็นหลักฐานไม่ชัดเจนแล้ว เขียนไปโดยขัดต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชน การวิเคราะห์วิจัยก็แทบไร้ประโยชน์โดยสิ้นเชิง

ยิ่งมีการจัดพิมพ์วางตลาดขายให้แก่ประชาชนทั่วไปโดยมีเรื่องธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ก็ยิ่งเป็นผลเสียมากขึ้น

สำนักพิมพ์มติชนคงไม่มีเจตนาเป็นอย่างอื่นนอกจากคิดว่าเป็นการทำหน้าที่ของ “สื่อ” แต่ผมจำได้ว่าการทำหน้าที่เป็น “สื่อ” นั้นเอง ทำให้หนังสือพิมพ์มติชนต้องสั่งปิดตัวเองเป็นเวลาสามวัน เพราะบังอาจไปโจมตีสมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบัน ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนั้นเกิดขึ้นโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

มีเรื่องราวมากมายที่ไม่สามารถ “สื่อ” ไปสู่สาธารณชน เพราะติดกำแพงศรัทธาความเชื่อถือ ซึ่งประเด็นนี้เป็นข้อแตกต่างของสังคมไทยกับสังคมในประเทศตะวันตก

สิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยของคนไทยนั้น แตกต่างกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศประชาธิปไตยแห่งอื่นๆ ของโลก เพราะสังคมไทยมีความผูกพันแน่นแฟ้นกับสถาบันที่เป็นเสาหลัก ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันศาสนา

ความผูกพันนี้เป็นสิ่งละเอียดอ่อนลึกซึ้ง ดังนั้นเมื่อ น.ส.สายพิน แก้วงาม-ประเสริฐเขียนวิทยานิพนธ์วิเคราะห์ “ท้าวสุรนารี” ผิดไปจากที่ประชาชนเชื่อถือศรัทธา จึงถูกมองว่าข้อเขียนนี้ห่มินพระบรมเดชาานุภาพพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ซึ่งทรงเป็นผู้พระราชทานเกียรติยศความดีความชอบให้แก่ “ย่าโม”

การพยายามค้นคว้าวิเคราะห์เพื่อหากล่องประวัติศาสตร์ โดยทำลายความเชื่อเดิมว่า ท้าวสุรนารีไม่มีตัวตนเป็นเพียงเทพารักษ์หรือวิญญาณที่คนนับถือเลื่อมใสกันต่อๆ มาเป็นสิ่งที่คนในสังคมไทยรับไม่ได้

ซึ่งผมก็เห็นว่าถูกต้องแล้วที่รับไม่ได้

เพราะถ้าขึ้นเกิดรับได้กันขึ้นมา ก็คงมีการฆ่าและประวัติศาสตร์อีกหลายตอน โดยผู้ฆ่าแหละเองก็ไม่ใช่นักค้นคว้ามืออาชีพ ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ เป็นเพียงนักวิเคราะห์ธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้น

ฆ่าแหละกันไปเรื่อย ๆ คนไทยก็จะมึนงงสับสนไม่รู้จักเชื่อใครดี

ถึงอย่างไรก็ตาม น.ส.สายพิน แก้วงามประเสริฐ ที่มีความกล้าในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้และถ้าไม่มีการจัดพิมพ์ไปขายในท้องตลาดเรื่องก็คงไม่เกิด ดังนั้น ผู้ที่สมควรรับผิดชอบโดยตรงก็คือสำนักพิมพ์มติชนนั่นแหละครับ”⁵⁵

ในด้านนายรักเกียรติ สุภรัตน์พงษ์ แกนนากลุ่มลูกหลานย่าโมชาวโคราชได้เปิดประชุมอย่างเป็นทางการในวันที่ 2 มี.ค. นี้ ณ โรงแรม อาร์.ซี.เอ็น โคราชเพื่อที่จะจัดทำกำหนดการวันชุมนุม และประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ในการประชุมวันนี้ได้มีการปราศรัยแสดงความคิดเห็นของตนต่อเรื่องนี้ และแนวทางที่จะดำเนินการในวันชุมนุมใหญ่ผู้ว่าราชการจังหวัด ได้กล่าวปราศรัยตอบยืนยันจะดูแลความสงบเรียบร้อย จากนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมร้องเพลงมาร์ชราชสีมาร่วมกัน เพื่อเป็นการประสานพลังและปิดท้ายรายการด้วยการประพรมน้ำมนต์จากเกจิอาจารย์ชื่อดังของประเทศไทย ⁵⁶

3 มีนาคม 2539: กลุ่มลูกหลานย่าโมชาวโคราชขยายแนวร่วมและเตรียมพร้อมชุมนุม VS สื่อส่วนกลางเจาะลึกเอกสารพื้นเวียง

ความเคลื่อนไหวของกลุ่มพลัง “ลูกหลานย่าโมชาวโคราช” มีมากขึ้น ได้มีบุคคลสำคัญในระดับท้องถิ่นออกมาแสดงความคิดเห็น พร้อมประกาศเจตนารมณ์ของตนเองต่อเรื่องนี้มากขึ้น และยังขยายฐานแนวร่วมไปยังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา พร้อมๆ กันนั้นได้มีการเตรียมสถานที่เพื่อการชุมนุมครั้งใหญ่ในวันรุ่งขึ้น ได้มีการทำป้ายคัทเอาท์ขนาดใหญ่ และแผ่นผ้าติดไว้บริเวณประตูชุมพลหลังอนุสาวรีย์ มีข้อความเรียกร้องให้ลูกหลานย่าโมรวมพลังกันกอบกู้ศักดิ์ศรีชาวโคราช ที่ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีใน 4 มีนาคม ซึ่งป้ายดังกล่าวได้รับความสนใจจากผู้ที่ผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก และคณะศิษย์เก่าโรงเรียนสุรนารีวิทยาได้ร่วมติดป้ายประกาศเรียกร้องอีกแรงหนึ่งด้วย ⁵⁷

หนังสือพิมพ์ *แนวหน้า* ในวันที่ได้รายงานข่าวการสัมภาษณ์กลุ่มลูกหลานย่าโมชาวโคราชไว้อย่างละเอียดดังนี้ ⁵⁸

“นางลัดดาวัลย์ วรรณบุญย์ ในฐานะลูกหลานย่าโมคนหนึ่ง ที่ น.ส.สายพิน มาขอข้อมูลไปเขียนวิทยานิพนธ์ดังกล่าวด้วย ให้สัมภาษณ์แสดงความไม่พอใจน.ส.

สายพินมาก โดยยืนยันว่าย่าโมมีตัวตนจริง บ้านที่ตนอยู่ขณะนี้ก็เป็นบ้านเดิมของคุณหญิงโม ตอนที่น.ส.สายพินมากคุยกับตน ก็เป็นการพูดคุยกันธรรมดา นี้กว่าจะเอาข้อมูลไปเชิดชูย่าโม แต่กลับทำแบบนี้ทำให้รู้สึกโกรธแค้นมาก อยากให้น.ส.สายพินมาขอขมาคนโคราชด้วย จึงจะพอใจ

นายบวร ศรีวิไลลักษณ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนครราชสีมา กล่าวว่าการชุมนุมวันที่ 4 มีนาคม เป็นการไปแสดงประชามติ ใครรักย่าโมก็ไปรวมพลังให้เป็นหนึ่งเดียว

“ผมจะเป็นผู้รับผิดชอบเอง เราไม่ได้สร้างมือบ แต่ทนมไม่ได้ที่ย่าโมโดนลบหลู่ การชุมนุมนี้จะเป็นไปตามกติกา เพราะมีข้อสงสัยว่า คนที่ทำวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์อะไรกับชาวโคราช และน.ส.สายพินเป็นคนสัญชาติไทยหรือเปล่า” นายบวรกล่าว และยังเห็นด้วยกับการเลื่อนการเสวนาปัญหานี้ในวันที่ 5 มีนาคมออกไปก่อน เพราะวันที่ 4 มีนาคม หากมีผู้ชุมนุมนับหมื่น เกิดมีมือที่สามเข้ามาสร้างสถานการณ์ อาจควบคุมไม่ได้ จึงต้องระงับเรื่องนี้

นายรักเกียรติ สุภรัตน์พงษ์ นายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแสดงความไม่เห็นด้วยที่จะเอาเงินไปกว้านซื้อหนังสือฉบับนี้มาเผาทั้งทั้งหมด เพราะเสียตายเงินชาวบ้าน “หลงพ่อคุณท่านก็บอกว่า ไปซื้อมาทำไม เอาเงินไปซื้อผักหรือน้ำพริกมากินไม่ดีกว่าหรือ”

นายรักเกียรติกล่าวว่า คณะส.จ.หลายคนจะมาร่วมเผาพริกเผาเกลือแข่งซั๊กหักกระดูกในการชุมนุมวันที่ 4 มีนาคมด้วย โดยจะแต่งชุดขาวหม้อขาว พริกที่เผาจะใช้พริกเผ็ดที่สุดของเมืองโคราช เกลือกก็จะเป็นเกลือไอโอดีน ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จะได้ไม่ปัญญาอ่อน

นายชวลิต ดันตเศรษฐวัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยกล่าวว่า ได้อ่านหนังสือวิทยานิพนธ์ดังกล่าวแค่ 2 หน้าเท่านั้น ก็รู้สึกเจ็บแค้นรุนแรงมากในวันชุมนุมคงจะมีนักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ ไปร่วมไม่ต่ำกว่า 5 พันคนแน่ เพราะมีความรู้สึกต่อต้านกันมาก

ด้านนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ส.ส.นครราชสีมา เลขานุการพรรคชาติพัฒนา กล่าวว่าย่าโมเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่ยึดมั่นบูชาของคนโคราชคนอีสานและคนไทยทั่วประเทศมากกว่า 100 ปี บทความที่ออกมากระทบความรู้สึกคนที่รักบูชาย่าโม ตนก็เสียใจด้วยเพราะย่าโมอยู่ในใจทุกคนมานาน เกินกว่าจะพิสูจน์กันได้

นายสุวัจน์กล่าวสนับสนุนการชุมนุมวันที่ 4 มีนาคม ว่าไม่น่าเสียหายตรงไหน แต่เป็นเรื่องถูกต้องของการปกป้อง ย่าโมแต่ขอให้การแสดงออกอยู่ในกรอบด้วย”

ในวันเดียวกันนี้ ได้มีบทความในหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการรายวัน ชื่อ “พื้นตำนานพื้นเวียง วรรณกรรมต้องห้าม” เพื่อให้ภูมิหลังเกี่ยวกับเอกสารกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นเอกสารที่สายพินนำมาใช้เป็นหลักฐานกลุ่มหนึ่งใน

การเขียนวิทยานิพนธ์ บทความนี้เล่าย้อนอดีตไปเมื่อ 14 ปีที่แล้ว เดือนพฤษภาคม 2525 เมื่ออาจารย์ ประทีป ชุมพล แห่งภาควิชาภาษาตะวันออกคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เขียนหนังสือชื่อ “พื้น เวียง: วรรณกรรมแห่งการกตัญญู” เปิดเผยให้เห็นประวัติศาสตร์อีกด้านหนึ่งของขบถเจ้าอนุวงศ์และสงคราม ที่ทุ่งสำริด ปรากฏว่าหนังสือเล่มนี้ถูกสั่งเก็บและตัวอาจารย์ประทีปถูกเพ่งเล็งและถูกรบกว “ทั้งๆ ที่สิ่ง ที่อาจารย์ประทีปตั้งใจเสนอคือเอกสารพื้นเวียง แต่คนอ่านมาคิดใจเรื่องท้าวสุนาริ ซึ่งเป็นเรื่องปลีกย่อย”⁵⁸

บทความนี้ยังเสนอเรื่องเอกสารพื้นเวียงในประเด็นสำคัญ ทั้งการค้นพบเนื้อหาสาระ และผลกระทบ ของหนังสือของอาจารย์ประทีป สรุปได้ว่า⁵⁹

“ในการค้นพบ “พื้นเวียง” ของอาจารย์ประทีป เกิดจากอาจารย์ฉลอง สุนทรทรา-
วณิชย์ ไปค้นเรื่องเจ้าอนุวงศ์ในเอกสารต่างประเทศ ซึ่งเป็นบันทึกของบาทหลวง
ฝรั่งเศส ได้ระบุว่า ไทยจับเจ้าอนุวงศ์มาขังไว้ที่สนามหลวง และยังมีเรื่องราวที่มี
ความแตกต่างไปจากประวัติศาสตร์ไทยที่รับรู้กัน

หลังจากนั้นอาจารย์ประทีปได้หาต้นฉบับมาอ่าน ประกอบกับอาจารย์จารุบุตร
เรื่องสุวรรณ และอาจารย์ธวัช ภูณโณทก นำเอกสารพื้นเวียงชุดแปลงเป็นภาษาไทย
มาให้อ่าน จึงเป็นที่มาของหนังสือ “พื้นเวียง: วรรณกรรมแห่งการกตัญญู”

เรื่องพื้นเวียงมีฉบับอื่นๆ ที่ค้นพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ฉบับวัดบ้านป่าแขง ฉบับวัด
สงเปือย ฉบับวัดทุ่งสันติวัน ฉบับวัดบ้านบุตร ฉบับวัดเหนือ ฉบับวัดสระแก้ว ฉบับวัดศรีสะอาด และ
ฉบับวัดดอนแก้ว เชียงกา

พื้นเวียงเป็นวรรณกรรมที่ค่อนข้างแพร่หลายในหมู่ชนชาวไทยอีสานตอนเหนือและลาว แต่งเป็นร้อย
กรองเรียกว่า “โคลงสาร” ได้เห็นความรู้สำนึกคิดของคนพื้นเมืองที่อยู่บนสองฝั่งแม่น้ำโขงในบริเวณที่เรียก
ว่า ลาวและไทยอีสาน ที่เริ่มต้นเกณฑ์แรงงาน การสักเลก นำไปสู่การต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม
ทำให้เกิดการปราบปรามจากอำนาจส่วนกลาง นครเวียงจันทร์อันรุ่งโรจน์ถูกทำลาย ท้ายที่สุดก็เป็นการเปิด
สงครามระหว่างไทยกับเวียดนามเพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ในดินแดนลาว

สำหรับอาจารย์ประทีปซึ่งนำเอาเอกสารพื้นเวียงไปเผยแพร่และได้รับการยกย่องจากนักวิชาการชาวลาว
จนขออนุญาตนำไปแปลและเผยแพร่เป็นภาษาลาว อาจารย์ประทีปมีความเห็นต่อการเผยแพร่งานนี้ว่า

“เราออกเราศึกษาเป็นวิชาการ ประวัติศาสตร์ก็คือประวัติศาสตร์ เราไม่ได้
ให้ร้ายใคร สมัยนั้นต้องทำอย่างนั้น เป็นเรื่องการเมืองลัทธิล่าอาณานิคม เรายืน
อยู่จุดนี้ มันคนละเรื่อง เพราะฉะนั้นที่ผมเขียนไว้ในคำนำประวัติศาสตร์เรา มันก็
คนละด้าน ประวัติศาสตร์สมัย ร.3-ร.5, ร.5-ปัจจุบันไม่เหมือนกัน สมัยนั้น
รัฐประชาชาติยังไม่มี แต่ที่นี้พระราชพงศาวดารที่เขียนขึ้นสมัยร.5 มองเป็นรัฐ
ประชาชาติ”

ดังที่ได้แจ้งไว้ในคำนำหนังสือ “พื้นเวียงฯ” ว่า

“การนำพื้นเวียงมาศึกษามิใช่ต้องการที่จะสร้างความแตกแยก หรือทำให้เกิดความร้าวฉานในหมู่ชาวไทย และก่อนการศึกษา ขอให้เข้าใจว่าการเมืองในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ผิดแผกแตกต่างจากการเมืองในสมัยเกิดรัฐประชาชาติซึ่งแรกมีในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เน้นความเป็น “ประเทศชาติ” และ “เชื้อชาติ” อย่างค่อนข้างชัดเจน ทำให้นักพงศาวดารในรัชกาลที่ 5 มีเป้าหมายในการเขียนประวัติศาสตร์ไทยโบราณ เน้นความมั่นคงของรัฐประชาชาติมากเกินไป

ความคิดของนักพงศาวดารได้ก้าวเข้าไปในงานบันทึกเรื่องราวในอดีต ในยุคสมัยที่ยังมิได้เกิดรัฐประชาชาติ ความสำคัญทางการเมืองของคนสมัยอยุธยา หรือแม้แต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยเฉพาะในช่วงที่ถูกคุกคามจากจักรวรรดินิยมตะวันตกสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้นักพงศาวดารได้มองกรณีขบถเจ้าอนุวงศ์ด้วยแว่นสายตาของการเกิดรัฐประชาชาติแล้ว”

กับคำถามที่ชวนให้เกิดการวิพากษ์ว่า “คุณหญิงโมมีตัวตนไหม” ประทับตอบว่า

“ในวรรณกรรมพื้นเวียงไม่ได้บอกมีจริงหรือไม่มี แต่เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น... มันเป็นตำนานอย่าไปตะเขาเลย คือในวงวิชาการถ้าบอกว่าตำนานแล้ว คุณน่าจะรู้ว่ามันคืออะไรต้องเข้าใจแล้ว

ผมไม่ได้บอกว่าคุณหญิงโมท่านไม่มีตัวตน ผมบอกว่าท่านมี ผมอ้างจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่าเป็นคนพูดถึงว่า คุณหญิงโมนี่ทำไมมีบทบาทมากทั้งๆ ที่เป็นผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่ง หรือที่ท่านกล่าวว่าการสร้างรูปคุณหญิงโมนั้นเป็นอุทธาหรณ์ที่แสดงว่า ความคิดของคนสมัยใหม่ผิดกับสมัยเก่าทุกอย่าง

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ ท่านก็บอกไว้ว่า เรื่องนี้ดูประหลาด พระราชพงศาวดารที่ถวายมาไม่มี คือคำว่าไม่มี ในพระราชพงศาวดารคือไม่มีตัวตนในสมัยนั้นเหตุการณ์ที่เล่าไม่มี แต่เป็นการสร้างเป็นตำนานท้องถิ่นขึ้นมา เราต้องมองให้ออกตำนานเป็นความเชื่อของชาวบ้านไปตะเขาไม่ได้

พูดกันตามเอกสารในสุพรรณบัตรจากกรุงเทพฯ ไม่เคยแต่งตั้งหัวสุนทรี่เลย และไม่แต่งตั้งใคร เพราะราชสำนักสยามต้องการทำลายหัวเมืองฝ่ายอีสานนโยบายรัชกาลที่ 3 ให้ทำลายให้หมด และกวาดต้อนคนมาเป็นนโยบายป้องกันเวียดนาม

อย่างเรื่องท้าวเทพกษัตรีท้าวศรีสุนทร มีในสุพรรณบัตรมีการแต่งตั้ง แต่นี่ไม่มีเอกสารปรากฏไม่มีเอกสารยืนยันชั้นต้นตอนที่จับเชลยจากทุ่งสำริด และหลักฐานรัชกาลที่ 3 บันทึกไว้ และในคำให้การของเชลยทั้งหมดที่อ่านก็ไม่มีชื่อนี้

แต่ระบุว่า เป็นภรรยาเจ้าเมืองโคราชและไม่ได้บอกชื่อ...แต่คำให้การเฉลยก็อาจบอกได้ว่าเชื่อถือไม่ได้ก็ได้ ยากล่าปากจะตีความเราต้องใช้หลายฝ่าย

ภาพของเหตุการณ์ขณะนั้นเมืองโคราชเป็นประตูสู่หัวเมืองฝ่ายอีสาน หากใครยึดโคราชได้ถือว่าได้เปรียบ เพราะฉะนั้นจึงเกิดขบถตลอดเวลาตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ครั้งสุดท้ายคือขบถบวรเดช ปี พ.ศ. 2476

คนโคราชถูกมองว่าเป็นเมืองแห่งการขบถ คนโคราชเองก็น้อยเนื้อต่ำใจ และโดยลักษณะวัฒนธรรมโคราชเป็นวัฒนธรรมหลากหลาย มีทั้งภาคกลาง อีสาน ลาว ไปผสม ไม่มีเอกลักษณ์ เป็นชุมชนที่ผสมหลายชุมชนไปอยู่ ไม่ใช่ชุมชนอีสานที่มีรากเหง้าวัฒนธรรมดั้งเดิม”

4 มีนาคม 2539: วันสู้เพื่อศักดิ์ศรีย่าโมของชาวโคราช ทำพิธีเผาพริกเผาเกลือเผาหุ่น ยืนข้อเรียกร้อง 9 ข้อ

เช้าวันนี้ กลุ่มลูกหลานย่าโมชาวโคราชได้นำรถติดเครื่องขยายเสียงวิ่งไปรอบๆ ตัวเมืองโคราช พร้อมแจกใบปลิวตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้งปิดป้ายข้างรถโดยมีข้อความว่า “รวมพลังกอบกู้เกียรติคุณ ศักดิ์ศรีย่าโม วีรสตรีเลือดเนื้อชาวโคราช” พร้อมประกาศเชิญชวนให้ไปร่วมแสดงพลังในเวลา 15.00 น. ณ บริเวณหน้าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี พร้อมทั้งแจ้งข่าวว่า พี่น้องตามหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลทุ่งสัมฤทธิ์ อ.พิมาย ประมาณ 2,500 คน จะเดินทางมาร่วมแสดงพลังในครั้งนี้ด้วย⁶⁰

ด้านผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ *แนวหน้า* ได้ไปสัมภาษณ์ ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา พรรคชาติไทย ถึงเรื่องวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ และได้รายงานข่าวไว้ว่า⁶¹

“ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ส.ส. นครราชสีมา พรรคชาติไทย กล่าวถึงการทำวิทยานิพนธ์เรื่องการเมืองในท้าวสุรนารีของน.ส.สายพิน แก้วงามประเสริฐที่กำลังมีการวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่ในขณะนี้ว่า ในฐานะที่เป็นคนโคราชคนหนึ่งคิดว่าเรื่องประวัติของย่าโม ทุกคนรู้จัก อีกทั้งยังเป็นທີ່เคารพบูชาของคนโคราชมานาน โดยเฉพาะเรื่องวีรกรรมของย่าโม พวกเราชาวโคราชภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง การที่มีคนมาทำวิทยานิพนธ์โดยการเขียนฉีกแนวเช่นนี้ ตนคิดว่าเป็นพวกจิตไม่ว่าง พวกไม่เต็มเต็ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เราน่าจะได้พิสูจน์กัน

“ผมเป็นคนศึกษาประวัติของย่าโมมาตลอด อยากจะพิสูจน์หรือเป็นผู้ซักถามในการทำวิทยานิพนธ์ เมื่อถึงเวลานั้นเราจะพูดกันในเรื่องของระบบทฤษฎีหรือประวัติศาสตร์ แต่ถ้าจะให้ตอบตรงไปตรงมา ผมคิดว่าผู้เขียนวิทยานิพนธ์คือน.ส.สายพินเป็นโรคจิตมากกว่า และวิทยานิพนธ์ฉบับนั้นก็ไม่มีที่น่าเชื่อถือ”

ว่าที่ ร.ต.ไฟโรจน์ กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ถ้าผู้ทำวิทยานิพนธ์มองลึกๆ ลงไป จะกลายเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของล้นเกล้ารัชกาลที่ 3 ด้วย เพราะท่าน เป็นผู้สถาปนาและมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งคุณหญิงโมเป็นท้าวสุรนารี ดังนั้น การเขียนเช่นนี้จึงเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ มองเป็นสิ่งไม่ดี

“เรามีความเคารพของเราอยู่ในใจ เรามีประวัติศาสตร์ที่ชัดเจนแล้ว ไม่น่าจะ ฟันฝอยเลย”

ในวันนี้ได้มีกำหนดการเกี่ยวกับการชุมนุมลูกหลานยาโมชาวโคราชออกมาเผยแพร่ เพื่อเป็นการ กำหนดนัดทำกิจกรรมร่วมกัน ดังปรากฏจากแผ่นปลิวที่แจกจ่ายในวันดังกล่าวดังนี้

กำหนดการชุมนุมลูกหลานยาโมชาวโคราช

วันจันทร์ที่ 4 มีนาคม 2539

- 13.30 น. ผู้ประสานงานพร้อม บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี
- 14.00 น. โฆษกเริ่มเปิดเครื่องเสียงเชิญชวนประชาชน
- 15.00 น. พลังมวลชนเคลื่อนเข้าสู่บริเวณลานอนุสาวรีย์
- สลับการปราศรัย
- 15.45 น. ทำพิธีสาปแช่งผู้คิดร้ายต่อแผ่นดินและขอรับพรยาโม
- สลับการปราศรัย
- หลวงพ่อดุณ ปรีสุทโธ เกจิของชาวโคราชเดินทางมาถึง แสดงความรู้สึกรัก
- 16.15 น. ขอประมุขมติชาวโคราช และเรียนเชิญ ผวจ.มารับมติ
- 16.30 น. - ผู้ว่าราชการจังหวัดเดินทางมาถึง
- ผู้ว่าราชการจังหวัดสักการะท้าวสุรนารี
- นายรักเกียรติ สุภรัตน์พงษ์ ตัวแทนลูกหลานชาวโคราชรายงาน
- วัตถุประสงค์การชุมนุม และยื่นข้อเรียกร้องของชาวโคราชต่อ
- ผู้ว่าราชการ
- ผู้ว่าราชการจังหวัดกล่าวปราศรัยต่อประชาชน
- ผู้เข้าชุมนุม ร่วมร้องเพลง “มาร์ชราชสีมา”
- หลวงพ่อดุณประพรมน้ำพระพุทธรูปแก่ลูกหลานยาโมชาว
- โคราชและผู้ร่วมชุมนุม
- เสรีจิต

หมายเหตุ ขอความกรุณาผู้เข้าชุมนุมงดตีมีเครื่องมีนเมาทุกชนิด

เครื่องขยายเสียง - องค์การบริหารส่วนจังหวัด

- ส.จ. ชาติชาย กมลวิจน์

น้ำดื่ม 4 จุด รอบลานย่าโม - เทศบาล-สุก 31

แพทย์-พยาบาล - เทศบาล ร.พ.เอกชน

ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย

เครื่องบวงสรวง-สักการะ

สืบพงษ์ ไกรฤกษ์

มานะ แยมจะบก

ชรรค์ชัย สุภิมารส

บวร ศรีวิไลลักษณ์

อจ.ชวลิต ดันตเศรณีวัฒน์

สจ.ชาติชาย กมลวิจน์

เมื่อถึงกำหนดการประชุมในเวลา 13.30 น. ผู้ประสานงานทุกฝ่ายพร้อมกันที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี โฆษกในงานเปิดเครื่องกระจายเสียงเชิญชวนประชาชนที่สัญจรไปมาบริเวณนั้น และบริเวณใกล้เคียง พร้อมกับแจกแผ่นปลิวซึ่งใช้ชื่อว่า ของจรร่วมพลังสั่งสอน “มติชน” แผ่นปลิวนี้มีข้อความในรายละเอียดดังนี้

ของจรร่วมพลังสั่งสอน “มติชน”

กราบเรียนพ่อแม่พี่น้องชาวโคราชที่เคารพรักทุกท่าน

เมื่อ 15 ปีก่อน คือเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2524 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีกระแสพระราชดำรัสถึงวีรกรรมของท้าวสุรนารี ณ บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีว่า

“...ท้าวสุรนารี เป็นผู้ที่ได้เสียสละเพื่อให้ประเทศชาติมีความปลอดภัยอย่างกล้าหาญ และทำให้พวกเราทั้งหลายที่เป็นอนุชนรุ่นหลังได้ระลึกถึง สมควรที่จะให้พวกเรานึกถึงว่า ผู้ที่ได้ปฏิบัติงานเพื่อรักษาความปลอดภัย ความมั่นคงของประเทศชาตินั้น มีบุญคุณมาก...”

แต่วันนี้ ท้าวสุรนารี วีรสตรีของชาติซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชาวโคราชที่พวกเราเคารพเทิดทูน กลับถูกสำนักพิมพ์ “มติชน” และ นังสายพิน แก้วงามประเสริฐ ร่วมกันทำลายล้างภาพลักษณ์ลงไปอย่างย่อยยับ

มันหาว่า ท้าวสุรนารี และวีรกรรมของท่าน เป็นแต่เพียงเรื่องที่ต้องเติมเสริมแต่งเล่ากันมาในหมู่ชาวโคราชเท่านั้น หาได้เป็นเรื่องจริงแต่อย่างใดไม่

มันจึงสรุปว่า ท้าวสุรนารีนั้น เป็นเพียงแค่ “ผี” หรือ “เทพารักษ์” ประจำ

เมืองเท่านั้น!

กรณีนี้ จึงถือได้ว่า พวกมันคือ สำนักพิมพ์ “มติชน” และนังสายพิน แก้วงาม-ประเสริฐ นอกจากจะลบลู่เหยียดหยามท้าวสุนารีย์ผู้เป็นที่เคารพสักการะเทิดทูนของพวกเราชาวโคราชแล้ว

พวกมันยังมีเจตนา “หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างชัดแจ้งอีกด้วย

และนอกจากนี้ พวกมัน คือสำนักพิมพ์ “มติชน” และนังสายพิน แก้วงาม-ประเสริฐยังได้แสดงความบังอาจหยามเหยียดเกียรติภูมิชาวโคราชเราอย่างรุนแรงอีกด้วยว่า

โคราชเป็นเมืองกบฏที่พยายามลบลู่ลักษณะของความเป็นเมืองกบฏด้วยการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุนารีย์ขึ้นมาบังหน้า การสร้าง การมีอนุสาวรีย์ท้าวสุนารีย์ จึงเกิดขึ้นมาเพียงเพื่อ “รับใช้การเมือง” ในการที่จะแก้ภาพลักษณ์ “เมืองกบฏ” ของคนโคราชเท่านั้น

เมื่อเป็นอย่างนี้ พวกเราชาวโคราชจะปล่อยให้พวกมันข่มเหงย่ำยีอยู่แต่ฝ่ายเดียวได้หรือ?

มารวมพลังตอบโต้ต่อต้านสำนักพิมพ์ “มติชน” และนังสายพิน แก้วงามประเสริฐ ให้สาสมกับความบังอาจที่ลบลู่เหยียดหยามเกียรติภูมิศักดิ์ศรีของท้าวสุนารีย์ และชาวโคราชกันอย่างพร้อมเพรียงเถิด

มาตรการตอบโต้ที่พวกเราจะร่วมดำเนินการอย่างพร้อมเพรียงนับแต่วันนี้ เป็นต้นไป มีดังนี้

1. พร้อมใจกันแจ้งความดำเนินคดีกับสำนักพิมพ์มติชน และนังสายพิน แก้วงามประเสริฐ ในข้อหา “ร่วมกันหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ”
2. ไม่ซื้อ-ไม่ขาย-ไม่อ่าน สิ่งพิมพ์ทุกชนิดของสำนักพิมพ์มติชน
3. เลิกสนใจอุดหนุนสินค้าทุกชนิด ที่ลงโฆษณาในสิ่งพิมพ์ทุกชนิดของสำนักพิมพ์มติชน
4. ร่วมใจกันเขียนป้ายโปสเตอร์ต่อต้านสิ่งพิมพ์ของสำนักพิมพ์มติชน ในทุกชุมชน ทุกตำบลหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา
5. ติดต่อขอความร่วมมือไปยังญาติมิตร หรือชมรม-สมาคม ชาวโคราชทุกจังหวัดให้ร่วมใจกันต่อต้านสิ่งพิมพ์ของสำนักพิมพ์มติชน ตามข้อ 1 และ ข้อ 2

มาตรการแก้เผ็ดสำนักพิมพ์มติชนและนังสายพิน แก้วงามประเสริฐ นี้ จะเป็นมาตรการหนึ่งในการปกป้องรักษาเกียรติภูมิชื่อเสียงของท้าวสุนารีย์และชาวโคราช เพื่อมิให้ใครบังอาจมาลบลู่ย่ำยีอีกต่อไป

จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าพ่อแม่พี่น้องชาวโคราชจะร่วมใจกันรณรงค์ต่อต้านอย่างพร้อมเพรียงกัน ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

จากหัวใจที่เจ็บปวดของพวกเราลูกหลานยาโมชาวโคราช

4 มีนาคม 2539

เมื่อถึงเวลา 15.00 น. ได้มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักเรียน นิสิตนักศึกษาและประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ในนามกลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราช ประมาณ 5 หมื่นคน⁶² ได้มาร่วมชุมนุมรอบอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี กลุ่มผู้ชุมนุมต่างโพกผ้าสีเหลืองเขียนข้อความว่า “ย้ายเป็นนักรบ 4 มีนาคม 2539” พร้อมทั้งถือแผ่นป้ายที่มีข้อความในลักษณะปลุกเร้าศักดิ์ศรีคนโคราช เดินเท้าไปรอบตัวเมือง เช่น

“มันเป็นใครมาหลู๋ยาของกู กูไม่ยอม”

“เอ็งจะดูถูกกู กูไม่ว่า แต่อย่ามาดูถูกยาของกู”

“ลากคอมันมาขอมาอย่าโมต่อหน้า”

“เมืองหญิงกล้า ยาคุกนโคราช 100 เปอร์เซนต์”

ในการชุมนุมวันนี้ ปรากฏว่าหลวงพ่อดุณ ประสิทธิ์ ไม่ได้มาร่วมตามที่ระบุไว้ในกำหนดการ มีแต่ผู้บริหารในระดับจังหวัด และนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เลขาธิการพรรคชาติพัฒนา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มผู้ชุมนุมเริ่มเคลื่อนไหวแสดงอารมณ์กันอย่างรุนแรง เมื่อมีพิธีสาปแช่งผู้เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งในพิธีนี้ได้มีการนำกะทะขนาดใหญ่ซึ่งมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เมตร ตั้งบนเตาด่านขนาดใหญ่ที่มีไฟติดโซนแล้ว จากนั้นได้นำพริกที่เผ็ดที่สุดในจังหวัดและเกลือผสมไอโอดีน ใส่ลงไปในกะทะแล้วกั่วให้เข้ากัน ซึ่งก็คือพิธีการกั่วพริกกั่วเกลือเพื่อสาปแช่งนั่นเอง สำหรับการใส่เกลือผสมไอโอดีนนั้น นายรักเกียรติได้อธิบายไว้ว่า เพื่อมิให้ผู้เขียนวิทยานิพนธ์คือสายพิน โง่เง่าแต่ดุน⁶³

จากนั้นได้มีการนำหุ่นฟางและหรีดดำซึ่งเขียนข้อความว่า แด่นายสุจิตต์ วงษ์เทศ นายขรรค์ชัย บุนปาน หนังสือพิมพ์มติชน อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และน.ส. สายพิน แก้วงามประเสริฐ เข้ามากลางที่ชุมนุมและมีผู้คนกรูเข้ามากระหือหือเป็นเดือดเป็นแค้น พร้อมจุดไฟเผาหุ่นฟางและหรีดดำดังกล่าว ในระหว่างนั้นกลุ่มผู้ชุมนุมได้ตะโกนพร้อมกันด้วยคำว่า “ปกป้องคนดีของแผ่นดิน ใครคิดทำลายจงพินาศ” ดังกึกก้องไปทั่วบริเวณ

หลังจากนั้นเป็นรายการปราศรัย นายบุญถึง ผลพานิช ซึ่งเป็นประธานกลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราช และยังเป็นผู้นำในการวิ่งถือคบเพลิงและจุดพลุ 4 มุมเมืองฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารีทุกปี ได้ขึ้นกล่าวปราศรัยต่อผู้ชุมนุมพร้อมทั้งนำหนังสือ “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ขึ้นมาชู และพูดถึงเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์ จากนั้นลงมือฉีกหนังสือเล่มนี้ เหลือไว้แต่เพียงหน้าปกซึ่งเป็นรูปท้าวสุรนารี การทำเช่นนี้เท่ากับเป็นการปลุกเร้าอารมณ์ผู้ชุมนุมให้ลุกฮือขึ้นมาแสดงอารมณ์จนเกือบจะควบคุมการชุมนุมให้สงบไว้ไม่ได้ จนบรรดาแกนนำที่จัดชุมนุมหลายคนได้ผลัดกันขึ้นเวทีพูดเกลี้ยกล่อมให้ทุกคนชุมนุมอย่างสงบ สถานการณ์ต่างๆ จึงคลี่คลายลงในที่สุด

ในรายการปราศรัยนั้นได้มีนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เลขาธิการพรรคชาติพัฒนา สส.จังหวัดนครราชสีมา

ได้ขึ้นปราศรัยสนับสนุนการชุมนุม พร้อมทั้งระบุว่า พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ได้ฝากมาบอกว่า เป็นลูกയാโมเหมือนกัน มีอะไรไม่ถูกต้องที่จะกระเทือนความรู้สึก กระเทือนสิ่งที่เคารพรักของบ้านเมือง เราก็ต้องรวมตัวแสดงให้เขาเห็นว่า คุณยาโมคือทุกสิ่งของเรา⁴

จากนั้นนายสุพร สุภสร ผู้ว่าราชการจังหวัดได้เดินทางมาถึง และสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี นายรักเกียรติ ตัวแทนลูกหลานยาโมชาวโคราช รายงานวัตถุประสงค์การจัดชุมนุม พร้อมทั้งยื่นหนังสือเรียกร้องของผู้ชุมนุมที่ 9/2539 ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ข้อเรียกร้องดังกล่าวใช้ชื่อเรื่องว่า “ข้อเรียกร้องของชาวจังหวัดนครราชสีมากรณีการจัดพิมพ์จำหน่ายเผยแพร่วิทยานิพนธ์ลบล้างภาพลักษณ์ศักดิ์ศรีของท้าวสุรนารี” ซึ่งปรากฏรายละเอียดดังนี้

สมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานยกสมาคม:
81/15 ซอยสำราญจิตต์ ถนนจักรี อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000
โทร./Fax (044) 241366

ที่ 9/2539

วันที่ 4 มีนาคม 2539

เรื่อง ข้อเรียกร้องของชาวจังหวัดนครราชสีมากรณีการจัดพิมพ์จำหน่ายเผยแพร่วิทยานิพนธ์ลบล้างภาพลักษณ์ศักดิ์ศรีของท้าวสุรนารี

เรียน ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ด้วยสำนักพิมพ์มติชน ได้จัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ของ “สายพิน แก้วงามประเสริฐ” เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ออกจำหน่ายเผยแพร่แก่สาธารณชนโดยทั่วไป ซึ่งเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ดังกล่าวชี้ชัดว่ามีความจงใจจะมุ่งทำลายภาพลักษณ์ศักดิ์ศรีและวีรกรรมของท้าวสุรนารีอย่างรุนแรง นอกจากนี้ยังมุ่งทำลายเกียรติภูมิชื่อเสียงของชาวจังหวัดนครราชสีมาอีกด้วยว่า ร่วมใจกันสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีขึ้นมาเพียงเพื่อลบล้างภาพของความเป็น “เมืองกบฏ” เพื่อรับใช้การเมืองเท่านั้น

การมุ่งเหยียบย่ำทำลายภาพลักษณ์ของท้าวสุรนารีและการย่ำยีเกียรติภูมิของชาวจังหวัดนครราชสีมา ของสำนักพิมพ์มติชนผู้พิมพ์จำหน่ายเผยแพร่ และการทำวิทยานิพนธ์ของ “สายพิน แก้วงามประเสริฐ” ในเรื่องดังกล่าวนี้ ลูกหลานยาโมชาวโคราชผู้ดำรงความภาคภูมิใจในวีรกรรมของคุณยาโมและบรรพชนชาวโคราชในอดีต ต่างมีความปวดร้าวเจ็บลึกจนสุดที่จะทานทนได้ จึงได้พร้อมใจกันออกมาแสดงพลังเพื่อกอบกู้ศักดิ์ศรีคุณยาโมและบรรพชนชาวโคราชให้กลับคืนมา เพื่อให้วีรกรรมอันวีระกล้าหาญของคุณยาโมได้ผืนกแน่นอยู่ในหัวใจของคนไทยทั้งชาติ สมดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาราช ทรงพระราชทานไว้ ณ ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีแห่งนี้ เมื่อวันที่ 5 เมษายน พุทธศักราช

2524 ความว่า

“ท้าวสุนาริเป็นผู้ที่ได้เสียสละเพื่อให้ประเทศชาติมีความปลอดภัยอย่างกล้าหาญ และทำให้พวกเราทั้งหลายที่เป็นอนุชนรุ่นหลังได้ระลึกถึง สมควรที่จะให้พวกเรานึกถึงว่า ผู้ที่ได้ปฏิบัติงานเพื่อรักษาความสงบปลอดภัยความมั่นคงของประเทศชาติ นั้น มีบุญคุณมาก”

ณ วันนี้ พวกเรากลูกลานยาโมชาวโคราชทั้งหลาย ที่ได้มาร่วมชุมนุมต่อหน้าคุณยาโม ณ ลานอนุสาวรีย์ และทั้งที่ไม่ได้มาร่วมก็ดี ต่างมีมติเอกฉันท์เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันว่า พวกเราที่เป็นลูกหลานยาโมชาวโคราชทั้งหลาย จะไม่ยินยอมให้มันผู้ใดหรือกลุ่มใดคณะใด มาลบหลู่ย่ำยีเกียรติคุณศักดิ์ศรีของท้าวสุนาริและบรรพชนผู้เป็นที่เคารพเทิดทูนของพวกเราชาวโคราชอย่างเด็ดขาด

พวกเราลูกหลานยาโมชาวโคราชทั้งหลายจึงขอเรียกร้องให้จังหวัดนครราชสีมาเร่งดำเนินการเพื่อกอบกู้ศักดิ์ศรีท้าวสุนาริและบรรพชนชาวโคราช ตามมาตรการต่างๆ ดังนี้

ข้อ 1. ให้จังหวัดนครราชสีมาพิจารณาตรวจสอบว่าคณะผู้จัดทำและจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุนาริ” ร่วมกันกระทำความผิดกฎหมายข้อหา “หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ” หรือไม่ หากพบว่าเข้าข่ายการกระทำความผิดในข้อหาร้ายแรงดังกล่าว ขอให้จังหวัดนครราชสีมาเร่งดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดโดยด่วน

ข้อ 2. ขอให้จังหวัดนครราชสีมาดำเนินการประสานติดต่อกับกรมศิลปากรผู้รับรองประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับท้าวสุนาริ ให้ออกมาพิสูจน์ยืนยันถึงความมีตัวตนและวีรกรรมของท้าวสุนาริให้ปรากฏชัดเจน เพื่อที่ลูกหลานชาวโคราชและชาวไทยทั้งมวลจะได้หมดความสับสนในเรื่องวีรกรรมของท้าวสุนาริ

ข้อ 3. ขอให้จังหวัดนครราชสีมาดำเนินการติดต่อประสานงานกับทบวงมหาวิทยาลัยขอให้ดำเนินการพิจารณาทบทวนถึงจรรยาบรรณในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุนาริ” ของ “สายพิน แก้วงามประเสริฐ” และคณะอาจารย์ที่ปรึกษา

ข้อ 4. ขอให้จังหวัดนครราชสีมาดำเนินการประสานติดต่อกับมหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์ ให้พิจารณาทบทวนยกเลิกวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุนาริ” ของสายพิน แก้วงามประเสริฐ เพื่อมิให้ประชาชนเกิดความสับสนในเรื่องวีรกรรมของท้าวสุนาริ

ข้อ 5. ให้จังหวัดนครราชสีมาดำเนินการให้สำนักพิมพ์มติชน และสายพิน แก้วงามประเสริฐ ออกมาแสดงความรับผิดชอบต่อการลบหลู่จาบจ้วงล่วงเกินสร้างความเสื่อมเสียต่อท้าวสุนาริ และชาวจังหวัดนครราชสีมา ด้วยการมากราบขอขมาอนุสาวรีย์ท้าวสุนาริ พร้อมทั้งประกาศขอขมาต่อชาวจังหวัดนครราชสีมาทั้งทาง

หน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ทุกแห่งมีกำหนดเวลา 15 วันเป็นอย่างน้อย

ข้อ 6. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์จังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการให้สำนักพิมพ์มติชนส่งมอบหนังสือวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ทั้งหมดแก่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อทำลายทิ้ง

ข้อ 7. ให้จังหวัดนครราชสีมาขอความร่วมมือไปยังส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านทุกตำบลหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา ให้ร่วมรณรงค์ต่อต้านสำนักพิมพ์มติชนด้วยการ “ไม่ซื้อ-ไม่ขาย-ไม่อ่าน” สิ่งพิมพ์ทุกชนิดของสำนักพิมพ์มติชน

ข้อ 8. ให้จังหวัดนครราชสีมาร่วมรณรงค์ต่อต้าน “สายพิน แก้วงามประเสริฐ” ว่าเป็นบุคคลไม่พึงปรารถนาของนครราชสีมา และจังหวัดนครราชสีมา

ข้อ 9. ให้จังหวัดนครราชสีมา เร่งจัดให้มีการสัมมนาในกลุ่มนักวิชาการ และผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อระดมแนวความคิดในการหาแนวทางการต่อสู้และต่อต้านกลุ่มผู้มุ่งร้ายที่พยายามทำลายภาพลักษณ์ท้าวสุรนารีและเกียรติภูมิชื่อเสียงของชาวโคราชโดยเร่งด่วน

พวกเราลูกหลานย่าโมชาวโคราชที่มาร่วมชุมนุม เพื่อแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการแสดงความกตัญญูรู้คุณเพื่อปกป้องเกียรติศักดิ์ศรีท่านท้าวสุรนารีและบรรพชนคนโคราชในวันนี้ มั่นใจเป็นอย่างยิ่งว่าข้อเรียกร้องของพวกเราทั้งหลายที่มอบให้ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมารับภาระไปดำเนินการนี้ คงจะได้รับการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรมในเร็ววัน จึงขอมอบข้อเรียกร้องทั้ง 9 ข้อต่อท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาต่อหน้ามวลชนชาวโคราชนับหมื่นนับแสนที่มาร่วมชุมนุม ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายรักเกียรติ สุภรัตน์พงศ์)

นายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ประสานงาน

5 มีนาคม 2539: เลื่อนการจัดสัมมนาเรื่องนี้ สื่อจากส่วนกลางสาวกภูมิหลังและผลประโยชน์ของกลุ่มแกนนำการชุมนุม

ในวันนี้ข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เสนอข่าวการชุมนุมของกลุ่มลูกหลานย่าโม ชาวโคราชเมื่อวานนี้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

สำหรับการกำหนดจัดเสวนาปัญหาเรื่องวีรกรรมท้าวสุรนารี โดยเชิญหลายฝ่ายเข้าร่วมรวมทั้งสายพิน

ผู้เขียน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนายสุจิตต์ วงษ์เทศ ซึ่งเคยกำหนดจะจัดในวันนี้ อันเป็นวันนักขาวนั้น นายรักเกียรติได้สั่งไว้ตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคมว่า ให้เลื่อนออกไปก่อนเนื่องจากเวลากระชั้นชิดกับการชุมนุม เกรงจะเกิดความซุลมุนวุ่นวาย⁶⁵

อย่างไรก็ดีในวันนี้ได้มีบทความชื่อ “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีสงครามศักดิ์ศรีของคนโคราช” โดยผู้เขียนชื่อ ชง ประชาบาล ตีพิมพ์ในหนังสือ *กรุงเทพธุรกิจ* บทความนี้ได้พยายามสาวลึกไปถึงแก่นนำของกลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราช โดยอธิบายภูมิหลังและกลยุทธ์การเคลื่อนไหวในครั้งนี้อย่างเปิดเผย ดังต่อไปนี้⁶⁶

จากการติดตามอย่างใกล้ชิด กลยุทธ์การเคลื่อนไหวเพื่อกอบกู้ศักดิ์ศรีของยาโมคราวนี้มีบุคคลที่ถือว่าเป็นกลุ่มแกนแกนมีกว่า 10 คน อันประกอบไปด้วย

1. นายรักเกียรติ สุภรัตนพงษ์เจ้าของและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์*เทอดไท* (ฉบับลอตเตอรี่) ทำหนังสือพิมพ์มาถึง 22 ปี เป็นสมาชิกสภาจังหวัด (ส.จ.) ในกลุ่มประสานมิตร (กลุ่มคนแปดริ้วนายวิชัย เข็ดชย เสียชีวิตแล้ว) 4 สมัย ครั้นล่าสุดลงสมัครในนามกลุ่มที่สนับสนุนโดยนายไพโรจน์ สุวรรณฉวี แต่ต้องแพ้การเลือกตั้งส.จ. เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2538 อย่างหมดรูป ได้ลำดับที่ 13 ด้วยคะแนน 22,856 เสียง (คนได้ที่ 1 ได้ 61,096 คะแนน)

นายรักเกียรติในฐานะตัวแทนกลุ่มลูกหลานยาโมชาวโคราชเป็นคนที่แนบแน่นกับทางราชการ ได้รับผูกขาดให้พิมพ์หนังสือ “ข่าวนครราชสีมา” รายเดือน โดยใช้งบประมาณ อบจ. ในปี 2520 เขาและเพื่อนร่วมกลุ่มราว 10 คน ไปแจ้งข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพให้กับนายสุนทร จันทร์รังสี เจ้าของและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์*โคราชรายวัน* (ปัจจุบัน*ข่าวไทย*) ในที่สุดศาลยกฟ้องและถูกฟ้องกลับแพ่งเรียกค่าเสียหาย แล้วแพ้คดีต้องจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายเป็นเงินนับหมื่นบาท

ปัจจุบันนายรักเกียรติเป็นนายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาหลายสมัย โดยที่สมาคมนี้ไม่เป็นที่รู้จักและไม่ค่อยมีกิจกรรมให้เห็นบ่อยนัก

2. นายสืบพงษ์ ไกรฤกษ์ เป็นหัวหน้ากองบรรณาธิการ*เทอดไท* นักจัดรายการวิทยุ “ตำรวจภาค 3 ส่งใจสู่ประชาชน” เคยบริหารกิจการโรงเรียนศิริวิทยากร (ศวก.) ทั้งสองแห่งคือในเมืองและสวนหม่อม แต่ประสบความล้มเหลวต้องเลิกกิจการ อดีตเคยเป็นนายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือช่วงสั้นๆ ก่อนผ่องถ่ายตำแหน่งมาให้นายรักเกียรติเคยร่วมขบวนการกล่าวหาแจ้งความนายสุนทรและครั้งล่าสุดลงสมัครส.จ.ทีมเดียวกับนายรักเกียรติ ปรากฏว่าฝ่ายการเลือกตั้งแบบหายห่วงได้เพียง 13,387 คะแนนเป็นลำดับที่ 15

3. นายวิทยา เอมราช ทนายความของนายไพโรจน์ สุวรรณฉวี ลงสมัครส.จ.ทีมเดียวกับนายรักเกียรติฝ่ายหมดรูป ได้แก่ 8,828 คะแนนเป็นลำดับที่ 16

เมื่อครั้งลงสมัคร ส.จ. แดกคอกันเอง แต่พอมีเรื่องสงครามศักดิ์ศรียาโมคนทั้งสาม ก็เข้ามารวมกันได้อีก

4. นายบวร ศรีวิไลลักษณ์ สมาชิกสภาเทศบาล 5 สมัย ปัจจุบันเป็นนายกเทศบาลนครนครราชสีมา หัวคะแนนใหญ่พรรคชาติพัฒนา มีบทบาทสำคัญในการระดมพลัง โดยเฉพาะจากชุมชนแออัดในตัวเมืองภายใต้การปกครองของเขา

5. นายชาติชาย กมลวัจน์ ส.จ.กลุ่มประสานมิตร ภายใต้การกำกับของนายอัสนี เชิดชัย เป็นแกนนำที่เคลื่อนไหวหนักหน่วงที่สุด สนับสนุนงบประมาณการพิมพ์แผ่นปลิว ข้อมูลระบุว่าเขามีอาชีพรับเหมาก่อสร้าง มีเมียขายนม ทำกิจการโต๊ะบิลเลียด ทำโครงการคอนโดมิเนียม ลงทุนกับพ.ต.อ.บุญทิน วงศ์รักมิตร อดีตผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ แต่เกิดการแตกคอกัน และกิจการไม่ประสบความสำเร็จจึงหันมาเข้ากลุ่มของนายอัสนี เชิดชัย

6. นายบัณฑิต ตั้งประเสริฐ ประชาสัมพันธ์จังหวัด เคยประจำจังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา และอุบลราชธานีช่วงสั้นๆ เนื่องจากใกล้ชิดนักการเมือง เป็นพิเศษจึงได้ย้ายมานครราชสีมาในปัจจุบัน จบปริญญาโทภาคพิเศษของนิด้า และเป็นผู้จัดประกายให้มหาวิทยาลัยพนร้ออจาวนี้ให้สิ้นซาก ทั้งในสำนักพิมพ์มิติน และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

7. นายสมคิด ราชวิจิตร เจ้าของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์*ข่าวราชสีมา* (ปีที่ 40) เป็นกลุ่มเดียวกับนายรักเกียรติ เคยร่วมกันเล่นงานนายสุนทรในฉบับวันที่ 1 มีนาคม 2539 นี้ หนังสือพิมพ์นายสมคิดได้พาดหัวข่าวว่า “วิทยานิพนธ์เพี้ยน คุณหญิงไม่มีจริงหรือไม่? ผู้ที่เชื่อศรธายาไม่สมควรสนเป็นแผนคนเลวขายหนังสือ”

8. นายสุพรรณ ฤทธิสุวรรณวั่ง ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดนครราชสีมาซึ่งเป็นชมรมที่เคยรุมทำร้ายนักข่าวมติชนรายวันประจำจังหวัดนครราชสีมา ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญมาตรา 198 และ 199 กำหนด ต.โดนด อ.โนนสูง คนนี้มีอาชีพรับเหมาก่อสร้าง เป็นคนสนิทของนายวิรัช รัตนเศรษฐ์ ส.ส.สอบตทพรรคชาติไทย ปัจจุบันเป็นรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (นายบรรหาร ศิลปอาชา) บทบาทสำคัญคือคุมกำลังโดยอาศัยฐานจากหมู่บ้านและระบบราชการ

9. อื่น ๆ เช่น นายสุพร สุภสร ผู้ว่าฯ(เกษียณปีนี้) จะทำหน้าที่จุดประเด็นหมิ่นพระบรมเดชานุภาพและมอบหมายให้ภรรยาคือนางฉวีวรรณเป็นแกนนำร่วม นายสุชิน ศรีโสภานักเขียนประจำ*เทอดไท* นายสุพจน์ พรภักดี อุปนายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นายสมชาย ศิริวัฒน์ศักดิ์ ประธานกรรมการบริหารโรงแรมอาร์ซีเอ็น นายประสิทธิ์ จองรัตนวานิชย์ (เทียดหัวเขียง) และนางลดาวัลย์ วรรณบูรณ์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเมืองนครราชสีมา หลานยาโม ฯลฯ

6 มีนาคม 2539 : นักประวัติศาสตร์เคลื่อนไหว เผยแพร่ความรู้เรื่องนี้ผ่านอินเทอร์เน็ต

ในวันนี้ไม่มีหนังสือพิมพ์ฉบับใดเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ จากข่าวที่แพร่หลายออกไปทั้งผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เกี่ยวกับเหตุการณ์วันชุมนุมใหญ่ของลูกหลานยาโมชาวโคราช ทำให้บรรดานักวิชาการในวงการประวัติศาสตร์ออกมาเคลื่อนไหวในลักษณะของการเผยแพร่ข่าวสารให้คนในวงวิชาการให้รับรู้ นักวิชาการในวงการประวัติศาสตร์ที่สำคัญ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วินิจจะกุล แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา ได้ส่งโทรสารมาถึงคณะกรรมการสอบสังกัดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แสดงความห่วงใยต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และให้กำลังใจที่จะให้ยื่นหัตถ์ต่อการทำงานทางวิชาการต่อไปให้เข้มแข็งไม่สะทกสะท้านต่อการข่มขู่ พร้อมกันนั้น ดร.ธงชัย ได้สรุปเรื่องท้าวสุรนารีจากเนื้อหาสาระของหนังสือการเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีเผยแพร่สู่โลกวิชาการผ่านทางอินเทอร์เน็ตไปยังนักวิชาการมหาวิทยาลัยต่างๆ ในต่างประเทศ เช่น มหาวิทยาลัยฮาวาร์ด มหาวิทยาลัยวอชิงตัน เบอร์กลีย์ ฮาวาย มหาวิทยาลัยโซแอทในลอนดอน มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย (ANU) เป็นต้น

ขณะเดียวกัน ดร.ธงชัย ได้แสดงความเห็นต่อเรื่องนี้ว่า การชุมนุมครั้งนี้คงจะไม่มีอะไรรุนแรงมากไปกว่านี้คงจะจำกัดวงเฉพาะในท้องถิ่น และดูเหมือนผู้มีอำนาจทางการเมืองระดับสูงกำลังหาทางยุติปัญหานี้ แต่แม้ว่าเหตุการณ์นี้จะยุติลงไปแล้วก็ตาม สิ่งที่ยังไว้คือความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อนักศึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา รวมถึงวงการประวัติศาสตร์ เหตุการณ์นี้อาจจะทำให้เกิดการตรวจสอบหรือเซ็นเซอร์งานทางประวัติศาสตร์ขึ้นในเวลาข้างหน้าต่อไป แม้มิใช่โดยข้อกฎหมายแต่โดยความหมายหรือนัยยะอื่นๆ

จากข่าวที่ปรากฏทั้งในหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ทำให้ในวันนี้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ขอให้มีการประชุมกันในเรื่องนี้ระหว่างรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย คณะศิลปศาสตร์ และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ เพื่อเตรียมข้อมูลและประเด็นในการเสนอข่าวต่อทุกฝ่าย

8 มีนาคม 2539: ข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้ชุมนุมข้อ 8 ได้ผล สายพินถูกย้ายด่วน

วันนี้ไม่มีข่าวเรื่องนี้ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ฉบับใด ๆ เช่นเดียวกับเมื่อวันวาน เนื่องจากใกล้จะถึงวันพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

อย่างไรก็ตามข้อเรียกร้อง 9 ข้อของกลุ่มผู้ชุมนุมเมื่อ 4 มีนาคม ยังคงได้รับการขานรับ วันนี้อัตตอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.สุกัญญา บำรุงสุข ได้รับแจ้งจากสายพิน ทางโทรศัพท์ว่าจะต้องถูกย้ายออกนอกพื้นที่โดยด่วน และมาปฏิบัติหน้าที่อยู่ในหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ และในวันนี้จะต้องมารายงานตัวที่กรม

สำหรับสายพินนั้นนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์นี้ ในช่วงแรกๆ เธอไม่ค่อยได้รับข่าวสารข้อมูล เธอปฏิบัติหน้าที่เป็นครูอยู่ในโรงเรียนสระเกล้าราษฎร์ศึกษา อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา แต่ต่อๆ มาเมื่อนักข่าวสืบทราบที่อยู่ก็ติดตามมาจะขอสัมภาษณ์ ทางผู้ใหญ่ในโรงเรียนเกรงว่าเธอจะไม่ปลอดภัย จึงได้ให้เธอลาพักและเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมที่จ.ราชบุรี

ในด้านความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เธอรู้สึกวิตกอย่างยิ่ง จึงได้เดินทางมาปรึกษาหารือกับอาจารย์ที่เคยเป็นคณะกรรมการสอบที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เธอคิดจะเดินทางไปชี้แจงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และต่อบางท่านที่เธอเคยไปขอข้อมูล โดยเฉพาะอาจารย์ลดาวัลย์วรรณบูรณ หรือชี้แจงด้วยหนังสือ แต่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ว่าไม่ควรทำขณะนี้ เพราะกระแสอารมณ์ของกลุ่มผู้ชุมนุมค่อนข้างรุนแรงเกรงว่าจะไม่ปลอดภัย เพียงแต่ขอให้ศึกษางานของตนเองให้ถ่องแท้ เพื่อเตรียมตัวที่จะรายงานอย่างเป็นทางการ หากมีการขอมมา

9 มีนาคม 2539: ทศณะนักหนังสือพิมพ์ การเผยแพร่งานวิชาการแบบหักล้างต้องใช้เวลา VS.ทศณะนักวิชาการประวัติศาสตร์ 4 มิ.ค. คือการทำลาย “ความรู้” ด้วยอำนาจ

หนังสือพิมพ์ *แนวหน้า* ในคอลัมน์ “อุดมทัศน์” ได้เสนอเรื่อง “ท้าวสุรนารีกับการฆ่าและประวัติศาสตร์” ผู้เขียนคือ นายวิทยา ดันตสุทธิ์ ซึ่งเคยเขียนคอลัมน์แสดงทัศนะเรื่องนี้มาครั้งหนึ่งแล้วเมื่อวันที่ 2 มิ.ค. 39 แต่เมื่อถึง ณ วันนี้ นายวิทยา ได้แถลงไว้ในต้นบทความถึงที่มาของการเขียนบทความนี้ว่า

“คุณเรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ แห่งหนังสือพิมพ์ “มติชน” มอบหนังสือวิทยานิพนธ์ “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ให้อ่าน และบอกว่าวิทยานิพนธ์นี้อ่านเล่มนี้ทำขึ้นด้วยความบริสุทธิ์ใจในเชิงวิชาการ จึงขออย่าได้ขุ่นข้องติเตียนกันมากนัก คนทำเสียกำลังใจหมด

พร้อมกันนั้นก็มีความหมายจาก “นักเรียนประวัติศาสตร์ปี 1 ส่งมาถึงโรงพิมพ์ เนื้อความอธิบายว่า ขอให้แยกเรื่องความเชื่อออกจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อย่าเอาไปปะปนกัน เพราะจะทำให้เสียกระบวนการทางความคิด ไม่สามารถศึกษาประวัติศาสตร์ที่แท้จริงได้ ซึ่งเท่ากับปิดกั้นวิถีการพัฒนาในวันข้างหน้า และเป็น การตีตรวนต่อการพัฒนาทางสติปัญญาของประเทศชาติ”⁶⁷

นายวิทยาได้แสดงความเห็นไว้ในบทความว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่ทำให้เกิดปฏิกิริยาจาก “ผู้รับไม่ได้” จนลุกลามเป็นการชุมนุม หากสำนักพิมพ์มติชนไม่ทำให้หลุดจากโลกวิชาการไปสู่โลกภายนอกในด้านความเป็นงานวิชาการของสายพิน นายวิทยายอมรับว่าเป็นการฆ่าและประวัติศาสตร์เรื่องนี้ว่าถูกต้องจริงหรือ แต่วิธีการนำเสนอต่อสังคมทั้งของสายพิน และ “ของสื่อ” ที่ทำหน้าที่เผยแพร่ต่อสาธารณชน อาจให้น้ำหนักกับงานวิชาการมากเกินไป และประเมินความรู้สึกของชาวบ้านต่ำเกินไป ทศณะดังกล่าวนี้ปรากฏในรายละเอียดดังนี้

“...วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งแนวคิดในการเขียนไว้ว่า ประวัติศาสตร์ที่คนไทยรู้จักนั้น ถูกเขียนขึ้นโดยบุคคลในยุคหลัง ซึ่งผู้เขียนมักมีอัตตาในตนเอง และมีนัยการเมืองบางคนอาศัยปมแ่งประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือรับใช้การเมือง ดังนั้นจึงต้อง

ศึกษาให้รู้ความจริงที่แท้จริงว่า วีรกรรมของท้าวสุรนารีเป็นอย่างไรเหตุใดจึงยกฐานะให้เป็นวีรสตรีแห่งชาติในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายสุจิตต์ วงษ์เทศ บรรณาธิการ *ศิลปวัฒนธรรม* ได้เขียนคำนำเสนอไว้ด้วยสรุปได้ว่าประวัติศาสตร์ไทยหลายเรื่องถูกสร้างขึ้นมารับใช้นักการเมืองบางกลุ่ม และเพื่อพิฆาตฝ่ายตรงข้ามให้พินาศ จึงต้องนำข้อมูลด้านอื่นมาเปิดเผย เพื่อไม่ให้สังคมสิ้นสติ และเพื่อไม่ให้สังคมไทยลายพร้อยไปด้วยแผลเป็นที่เปื้อนปมอีกด้วย แล้วพยายามสร้างปมเด่นไม่ชอบธรรมมากลบเกลื่อน

เมื่อตั้งแนวคิดไว้เช่นนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเน้นไปที่การชำแหละประวัติศาสตร์ท้าวสุรนารีว่าถูกต้องจริงหรือ มีวีรกรรมโดดเด่นจริงหรือ คนไทยปฏิบัติอย่างไรกับเจ้านวงศ์แห่งลาวและประเทศลาว

น่าเสียดายที่ผู้พยายามชำแหละประวัติศาสตร์ประเมินความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้านไว้ต่ำเกินไป รวมทั้งประเมินภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ต่ำด้วย ผลสะท้อนกลับจึงรุนแรงกว่าที่คาด”⁶⁸

นายวิทยา ยังมีความเห็นว่า การหักล้างทางประวัติศาสตร์ควรค่อยทำค่อยไป โดยให้เหตุผลว่า

“นักจิตวิทยาบอกกับผมว่า การหักล้างประวัติศาสตร์จะต้องค่อยทำค่อยไป ใช้วิธีการหักหาญตรงๆ ไม่ได้ เพราะประวัติศาสตร์มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต และความศรัทธาเชื่อถือของมหาชน”⁶⁹

นายวิทยา ยังเสนอความเห็นที่เห็นว่า เมื่อมาถึงจุดนี้แล้ว ควรจะยุติเรื่องนี้ได้แล้ว ดังปรากฏในข้อความที่

“การที่สำนักพิมพ์มติชนทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ขอขมาในความผิด และรีบเก็บหนังสือจากตลาดเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว ดังนั้นถ้าจะยังมีแนวคิดที่แข็งกร้าวใดๆ หลงเหลืออยู่ ก็ขอให้เก็บใส่ลิ้นชักแล้วลั่นกุญแจไว้ก่อนอย่าเพิ่งด่วนฟุ้งทวนกระแสมหาชน”⁷⁰

ในวันเดียวกันนี้ *กรุงเทพธุรกิจ* ได้ตีพิมพ์บทความเรื่อง “ท่องถิ่นกับประวัติศาสตร์” ของอรรถจักร สัตยานุรักษ์ นักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในคอลัมน์ “วิสัยทัศน์ไร้พรมแดน” อรรถจักรพยายามเสนอความคิดหลักให้เห็นว่า ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นเหมือนความรู้อื่นๆ ที่ต้องมีการแสวงหาพิสูจน์ กระบวนการเช่นนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากใช้อำนาจมาปิดกั้นเสรีภาพ

อรรถจักร ได้สาวให้เห็นประวัติศาสตร์ของการแสวงหาความรู้เรื่อง “โลกกลม” ต่อข้อเรียกร้อง 9 ข้อของกลุ่มลูกหลานย่าโมชาวโคราช โดยขึ้นต้นบทความเพื่อเป็นนัยยะว่า

“กาลิเลโอได้ถูกบีบบังคับจากรัฐศาสนาในยุคกลางของยุโรป ให้เลิกเผยแพร่ความรู้เรื่องโลกกลม และเป็นศูนย์กลางจักรวาล ให้เผาหนังสือที่ตนเองค้นพบ สัจจะของธรรมชาติ ถูกจำคุกเป็นเวลานาน เมื่อออกจากคุกมา สุขภาพก็เสื่อมทรุด และตายในเวลาไม่นานนัก ต่อมา “สัจจะ” นี้ก็ได้รับการยอมรับจากชาวโลก และเป็นฐานของความรู้สึกที่ทำให้โลกเราพัฒนามาจนวันนี้” ⁷¹

อรรถจักร์ถือว่าการชุมนุมกันของชาวโคราชเมื่อ 4 มี.ค. พร้อมยื่นข้อเรียกร้อง 9 ข้อ ซึ่งมีทั้งให้เผาหนังสือ ให้ยกเลิกวิทยานิพนธ์ ให้ทบวงมหาวิทยาลัยทบทวนการทำวิทยานิพนธ์ ให้ผู้เกี่ยวข้องมาขอขมา ฯลฯ ทั้งหมดนี้คือการต้องการทำลาย “ความรู้” ด้วยการใช้อำนาจของชาวโคราช อรรถจักร์เสนอว่าควรมีแนวทางที่จะคลี่คลายสถานการณ์นี้หลายประการด้วยกัน ดังปรากฏรายละเอียดคือ ⁷²

“ประการแรก จำเป็นอย่างยิ่งที่สมาคมทางวิชาการ และสถานศึกษาระดับต่างๆ เช่น สมาคมประวัติศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยทุกแห่ง ควรจะต้องออกมามีบทบาทแก้ไขความขัดแย้งนี้ เพราะมีเช่นนั้นแล้ว ความก้าวหน้าทางวิชาการในสังคมไทยที่กำลังพัฒนาอย่างรวดเร็วก็อาจจะต้องชะงักลงไป เราจะสร้าง “การวิจัย” ให้มีคุณภาพเพื่อพัฒนาสังคมไทยได้อย่างไร หากอำนาจไม่ว่าจากที่มีดหรือสว่าง จากรัฐหรือจากมวลชน กลายเป็นอำนาจตัดสิน ความถูกต้องของการศึกษาวิจัย “เสรีภาพทางวิชาการ” จะต้องได้รับการปกป้องจากสถาบันการศึกษาต่างๆ อย่างจริงจัง มิเช่นนั้นเราจะสอนหนังสือและทำการศึกษาวิจัยและพูดถึง “สัจจะ” ของความรู้ต่อไปได้อย่างไรกัน

ประการที่สอง เพื่อมิให้มีการขยายความขัดแย้งให้บานปลายออกไป ขอลองมาทบทวนความเปลี่ยนแปลงของ “ความรู้” ทางด้านประวัติศาสตร์ของสังคมไทยโดยรวมดูดีไหม

ก่อนที่จะเกิดรัฐชาติไทยเป็นรูปเป็นร่างขวานทองอย่างที่เรารู้กันอยู่ทุกวันนี้ คนในท้องถิ่นต่างๆ ที่อยู่บนผืนแผ่นดินไทยนี้ก็มี การรับรู้ “อดีต” ของตัวเองที่แตกต่างไปจากปัจจุบัน ทางเหนือและอีสานก็มีตำนานทั้งฝ่ายเมืองหรือ “พื้น” ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของเจ้าผู้ครองชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ หรือเป็นตำนานวีรบุรุษของท้องถิ่น เช่น ตำนานพญาเจือง และตำนานฝ่ายวัดหรือตำนานพุทธศาสนาที่เป็น การเขียนประวัติศาสตร์แบบพุทธศาสนาซึ่งได้รับอิทธิพลจากลังกา อันกล่าวถึงพระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดผู้คน แล้วก็มีพุทธทำนายถึงอนาคตของชุมชนนั้นๆ

ความคิดเรื่อง “เวลา” และ “สถานที่” ที่อยู่ใน การรับรู้อดีตของท้องถิ่นมีลักษณะร่วมกัน คือ ความคิดเรื่อง “เวลา” เป็นไปตามคติความเชื่อทางพุทธศาสนา คือสังคมเสื่อมลงไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงยุคของพระศรีอริยเมตไตรย์ สังคมก็จะ

สมบูรณฟูนสุขอีกครั้งหนึ่ง ความคิดเรื่อง “สถานที่” รัฐท้องถิ่นต่างๆ ไม่มีอาณาเขตที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับอำนาจบุญบารมีของกษัตริย์ของท้องถิ่นนั้นๆ ความคลี่คลายเปลี่ยนแปลงของสังคมดำเนินไปตามการกำหนดมาแล้วของกฎ “ธรรมชาติ” และขึ้นอยู่กับผู้ปกครองที่ต้องประพฤติดนให้ถูกทำนองคลองธรรม

ประวัติศาสตร์แบบที่เรารู้จักกันนี้เพิ่งเกิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเป็น “นักประวัติศาสตร์” พระองค์แรกของประเทศไทย ด้วยความเปลี่ยนแปลงความคิดทางเวลาที่เราเห็นว่าสังคมก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ (ตรงกันข้ามกับความเชื่อเดิม) พระองค์ทรงพระนิพนธ์ประวัติศาสตร์สยามสังเขปส่งให้ฝรั่ง เพื่อบอกแก่โลกตะวันตกว่าประเทศไทยเรานั้นมีอารยธรรมมายาวนาน ไม่ใช่คนป่าเถื่อนอย่างที่ฝรั่งชอบคิดกัน ด้วยความคิดทางเวลาที่มองสังคมก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระนิพนธ์งานประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่ยังคงเป็นคลังความรู้ให้คนปัจจุบันขุดค้นกันอยู่ เช่น พระราชพิธีสิบสองเดือน สมเด็จพระยาตำราญราชานุภาพก็ได้ทรง “สร้างสรรค์” งานประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่ามาจนถึงปัจจุบัน

นี่เป็นตัวอย่างความเปลี่ยนแปลง “ความรู้” ทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับความรู้เกี่ยวกับอดีตก่อนหน้านั้น ซึ่งคงไม่มีใครต้องหันกลับมา “ก้อมือบ” ประท้วงให้ทบทวนว่า พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมายังดินแดนที่เรียกกันว่าประเทศไทย หรือ ให้ทบทวนว่าเวลาของสังคมไทยยังต้องเป็นไปตามคติปัญจจักรวาล

“ความรู้” ทางประวัติศาสตร์ก็เป็นเฉกเช่น “ความรู้” อื่น ๆ ในโลก มนุษย์ที่ย่อมมีความเปลี่ยนแปลงเป็นนิจสิน การพิสูจน์ความรู้หนึ่งๆ ว่าจะมีความหมายอย่างไรต่อสังคมเป็น “สัจจะ” ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งสามารถพิสูจน์กันได้หลายวิถีทางแต่ไม่มีทางที่จะพิสูจน์ได้ด้วยการใช้อำนาจปิดกั้นเสรีภาพในการแสวงหาความรู้อย่างแน่นอน

ประการที่สาม เราจะพบว่าสังคมไทยมีเรื่องสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจกันให้ชัดเจนเรื่องหนึ่ง คือ การเกิดปรากฏการณ์ ความเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองหรือคู่ท้องถิ่นต่างๆ ขึ้นมากมาย ไม่เฉพาะแต่ที่โคราชเท่านั้น ไม่ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นมีตัวตนจริง ๆ ในประวัติศาสตร์หรือไม่ก็ตาม เช่น พระเจ้ากรุงธนบุรี ในหลาย ๆ พื้นที่ เจ้าพ่อดำที่นครศรีธรรมราช เจ้าขอมือเหล็กในเมืองเชียงใหม่ ฯลฯ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่แต่ละแห่งมีความหมายต่อสังคมสองด้านด้วยกัน

ด้านแรก ได้แก่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายล้วนแล้วแต่เป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ และอาจจะหมายรวมประชาชนทั่วไปด้วย โดยหวังว่าท่านจะช่วยปัดเป่าทุกข์หรือดลบันดาลสุข ที่เขาคิดว่าตัวเองไม่สามารถแก้ไขหรือทำอะไรได้ด้วยตัวเองหรือไม่สามารถพึ่งผู้อื่น สถาบันอื่นได้ เช่น แก้วความยากจนด้วยความต้องการถูกช่วย อยากให้ราชการย้ายสามีกลับคืนมา แก้ไขโรคร้าย หรือขอให้ดล

บันดาลให้ประสบโชคดีด้านการค้าขาย

จากการบ่นด้วยของที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์โปรดปราน ซึ่งหากทำใจให้เป็นธรรมแล้ว จะพบว่า ประชาชนจำนวนมากที่ไปไหว้กราบอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีก็มีลักษณะ เดียวกันนี้เอง ความต้องการความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชี้ให้เห็นถึงความรู้สึก ไม่มั่นคงต่อการดำรงชีวิตจริงในสังคม เช่น ขยันแทบตายก็ยังจนอยู่ การโยกย้าย ข้าราชการก็ไม่ได้มีกฎเกณฑ์ หากแต่ขึ้นอยู่กับว่าเป็นคนของใคร การขาดการดูแล ในเรื่องการรักษาพยาบาลจากรัฐอย่างเพียงพอ การค้าขายบนทางเท้าก็ไม่รู้ว่า จะ ถูกห้ามหรือถูกจับเมื่อไร โจรผู้ร้ายซุกซม เป็นต้น ความไม่มั่นคงทางจิตใจเช่นนี้ เกิดขึ้นทุกหัวระแหง ยังผลให้หมอดูคนทรงเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

ความไม่มั่นคงทางจิตใจนี้เกิดขึ้นในรัฐที่รวมศูนย์และไร้ประสิทธิภาพกลไก อำนาจรัฐด้านต่าง ๆ ไม่สามารถตอบสนองแก้ไขความวิตกกังวลได้และประชาชน ทั่วไปไม่สามารถที่จะเข้าถึงหรือควบคุมการบริการจากรัฐให้ตอบสนอง หรือให้ ความมั่นคงแก่การดำรงชีวิตของเขา จึงต้องเข้าพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์แทน

อีกด้านหนึ่ง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในแต่ละพื้นที่กลายเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เป็นการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นขึ้นมา เช่น ชาวโคราช เท่านั้นที่จะเป็นลูกหลานยาโม(คนเขียนวิทยานิพนธ์ที่เป็นคนไทยด้วยกันไม่ใช่หรือ) เอกลักษณ์เช่นนี้เป็นกระบวนการทางสังคมที่สร้างความหลากหลาย และความเป็น “อิสระ” ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นขึ้นมา เพื่อเปิดช่องให้แก่อำนาจท้องถิ่นได้ภาคภูมิใจ ในตัวเอง จึงเกิดขึ้นในรัฐที่รวมศูนย์ทางอำนาจและวัฒนธรรมไว้อย่างเข้มข้น ซึ่ง พยายามจะให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามรัฐนิยมเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเช่นนี้ เกิด ขึ้นเพื่อตอบโต้กับการครอบงำของวัฒนธรรมแห่งรัฐ เช่น การบอกว่าเป็นคน จังหวัดนครราชสีมาอาจจะไม่น่าภาคภูมิใจเท่ากับบอกว่าเป็นลูกหลานยาโม เป็นต้น ผู้เขียนเห็นใจทั้งคนโคราชและผู้ทำวิทยานิพนธ์ แต่อยากจะบอกว่าการเดิน ขบวนประท้วงผู้ทำวิทยานิพนธ์ไม่ได้แก้ปัญหาจริงๆ ที่ประชาชนประสบอยู่ จำเป็นและควรอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนมาเป็นการเดินขบวนเรียกร้องให้มีการ กระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ควบคุมกลไกอำนาจรัฐ เพื่อที่จะให้การ บริการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นคงทางจิตใจแก่ผู้คน และให้ เปิดช่องแก่วัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งตอบสนองต่อวิถีชีวิตของคนแต่ละท้องถิ่น

ขณะเดียวกันก็ต้องตระหนักกันด้วยว่า สังคมท้องถิ่นไม่สามารถดำรงอยู่ อย่างเป็นสุขได้ด้วยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นเท่านั้น หากแต่ต้องได้ อำนาจในการจัดการและบริหารทรัพยากรท้องถิ่นด้วย”

10 มีนาคม 2539: ทศชนะนักวิจัยเอกสารพื้นเวียง สายพินใช้ข้อมูลไม่เป็น ใช้ ประวัติศาสตร์ไม่เป็น ประวัติศาสตร์ต้องเพื่อรวมขอม

กระบวนการหาหลักฐานมาพิสูจน์เรื่องที่ว่าสุนารียังคงมีสืบเนื่องอยู่ในขณะนี้ กรุงเทพมหานคร ได้ตีพิมพ์บทความเรื่อง “วิาทะเรื่องยาโมกับการใช้เอกสารประวัติศาสตร์ที่ผิดพลาดของคณะใหม่” ของเสมอกลิ่นหอม โดยมุ่งไปสืบค้นเรื่องราวจากเอกสารพื้นเวียง ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวกับกบฏเจ้าอนุวงศ์เข้ายึดหัวเมืองนครราชสีมาในสมัยรัชกาลที่ 3 และมีเรื่องราวอยู่หลายประเด็นที่ขัดแย้งกับสิ่งที่รู้กันในประวัติศาสตร์ไทย เอกสารชิ้นนี้จึงถูกนักวิชาการรุ่นเก๋ามองว่าเป็นวรรณกรรมต้องห้าม และเมื่อประทับ ชุมพล นำไปใช้เขียนหนังสือเรื่อง “พื้นเวียง : วรรณกรรมแห่งการกดขี่” และสายพิน นำมาใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ จึงได้เกิดเรื่องฮือฮาขึ้นมาในสังคม จนต้องสั่งให้เก็บ เผา หนังสือของบุคคลทั้งสอง

เสมอกลิ่นหอม ได้สัมภาษณ์ศาสตราจารย์รัชช บุนนาค แห่งคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นผู้เริ่มวิจัยเอกสารพื้นเวียงเป็นคนแรก เมื่อปี พ.ศ. 2521 โดยรับทุนวิจัยจำนวน 70,000 บาท จากสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศจ.รัช ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ว่าต้องอาศัยข้อมูลหลายด้าน และต้องเข้าใจว่าหลักฐานข้อมูลที่ตนเองใช้อยู่เป็นประเภทใด เกิดขึ้นสมัยไหน บางเรื่องอาจไม่ให้ข้อมูลตรงๆ แต่ให้ด้านความคิดที่ทัศนะ ซึ่งเอกสารพื้นเวียงจะเข้าทำนองนี้⁷³

ศจ.รัช ให้ทัศนะว่า การใช้ข้อมูลของสายพินนั้นยังไม่เป็น และเป็นการเขียนโดยใส่ความรู้สึกตัวเองเข้าไป ดังปรากฏในรายละเอียด

“ผมอ่านวิทยานิพนธ์เล่มนี้แล้วนะ ผมเห็นว่าใช้ข้อมูลไม่เป็นใช้ประวัติศาสตร์ไม่เป็น เขียนโดยใส่ความรู้สึกตัวเองมาก อันนี้ผมจึงเรียกว่าเป็นวิทยานิพนธ์ประเภทวรรณกรรม ไม่ใช่วิทยานิพนธ์ประเภทประวัติศาสตร์... ประวัติศาสตร์ต้องมองชัดกว่านี้ ตรงกว่านี้ ไม่ใช่ข้อมูลข้างหนึ่งข้างใดเท่านั้น...”

และเสริมว่า “เป้าหมายเขาจะมองว่าอนุสาวรีย์เป็นเรื่องการเมืองเฉยๆ ที่จริงแล้วมันไม่น่าจะมองในมุมนั้น...จริงอยู่เขามีสิทธิ์มอง...แต่เป็นการมองของนักเขียนธรรมดา มีสิทธิ์มอง แต่ไม่ให้ความยุติธรรมต่อเอกสารประวัติศาสตร์...ไม่ใช่มองแค่คอลัมน์นิสต์ธรรมดา เพราะฉะนั้นจึงเกิดกรณีวุ่นวายขึ้นมา (มีอบโคราช)...ถ้าผมมอง ผมจะมองอย่างไร...ผมจะมองเพียงแต่ว่าพื้นเวียงมันเป็นเหตุการณ์ความรู้สึกของคนอีสานต่อกรณีกบฏเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งมันตรงกันข้ามกับกรุงเทพฯ เพราะผู้ชนะและผู้แพ้ย่อมมีเหตุผลของตัวเองมีความคิดของตัวเอง คนชนะก็ถือว่าตนถูก ถ้าแพ้ก็เป็นกบฏไป...”

และอาจารย์รัชก็ได้เปิดเผยจุดยืนต่อการศึกษาวรรณกรรมประวัติศาสตร์ชิ้นนี้ (พื้นเวียง) ว่า “เมื่อปี 2521 นั้น ผมจึงได้หยิบเอาวรรณกรรมชิ้นนี้มาให้คนให้ทหารให้นักวิชาการดูเหตุการณ์เพื่อมองภาพสังคมที่ดีจะแก้ไขปัญหาข้างหน้าเป็นการมองแบบนักประวัติศาสตร์ มิใช่มองแบบอคติ...ฉะนั้นการเขียนวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ของสายพินถ้าผมเป็นที่ปรึกษาหรือกรรมการตรวจ ผมจะให้แก้ไขบทสุดท้ายมากมาย เพราะเป็นบทสรุปว่าจะมองอะไร ยังไง เพราะยังงี้ๆ มันต้องรวมชอม

...ประวัติศาสตร์เราเรียนเพื่ออะไร เพื่อให้มนุษยชาติเข้าใจเอาเหตุการณ์สมัย
อดีตมาแก้ไขปัจจุบันและอนาคตที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ใช่สร้างให้เกลียดกัน
เหมือนที่เราเรียนประวัติศาสตร์ผิดพลาดมาแล้ว เช่นเรียนเพื่อให้แค้นพม่า เกลียด
พม่า ใช้หรือเปล่า...นั่นแหละคือการสอนประวัติศาสตร์ที่ผิดพลาด... ฉะนั้นการจะ
ทำประวัติศาสตร์จริงๆ ไม่ควรเอาความรู้สึกหรือสำนึกของผู้เขียนใส่เข้าไป
...ฉะนั้นงานนิพนธ์ของคุณสายพินชิ้นนี้นั้นก็เป็นเหมือนดั่งวรรณกรรมเรื่องพื้นเวียง
ก็เลยทำให้คนโคราชโกรธขึ้นมา เพราะไม่ได้เอาความสำนึกออก เขาจะพยายาม
ยืนอยู่ข้างหนึ่งข้างใดผมไม่รู้นะ เห็นว่าท้าวสุนาริไม่มีตัวตน... ในพื้นเวียงผมก็รู้
ว่าท้าวสุนาริมีบทบาทน้อยมาก ผมหาหลักฐานไม่เจอ ทั้งที่ในหอสมุดแห่งชาติ
สมัยนั้นมีการสอบปากคำทุกคน มีการกบฏครั้งไหนใหม่ที่มีการบันทึก”

และในตอนสุดท้ายอาจารย์รัชวัชก็สรุปฟันธงฉับลงไปเลยว่า

“พูดต่อไปเลยก็ได้โคราชในสมัยนั้นก็มิได้รักษาเมืองอย่างจริงจัง...สู่ตาม
ลม...ดูทิศทางลม เพราะการเมืองในช่วงนั้นนะเจ้าอนุวงศ์นะแรงมาก จำปากดัดก็
เป็นลูกชาย เจ้าอนุครพนมก็เป็นลูกเขย เจ้าอนุพยายามแผ่อิทธิพลอำนาจริม
ฝั่งโขงอย่างเต็มที่ และพร้อมที่จะประกาศอิสรภาพ...และที่เจ้าอนุวงศ์โกรธมากก็
คือพวกพระวอพระตาเมืองอุบลที่เรียกว่าชกศึกเข้าบ้าน สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ปี
2322 ครั้นมาถึงเหตุการณ์ที่เจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏปี 2369 ก็ห่างกันเพียง 40 ปีเศษ...”

“เพราะฉะนั้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ (ม็อบโคราช 4 มีนาคม 2539) มัน
เป็นเหตุการณ์ที่ซ้ำซาก เป็นการใช้พื้นเวียงเพื่อการปลุกระดมเป็นครั้งที่ 2 ครั้งที่ 1
เขาทำกันแล้วจนเกิดกบฏผีบ้า ผีบุญ พ.ศ. 2443 และที่ผมเอาพื้นเวียงไปเสนอเมื่อ
ปี 2521 เพื่อให้ทหารที่กำลังปราบคอมมิวนิสต์อย่างหนักในช่วงปี 2519....
2521....2522...ให้ใช้เหตุผลอันนี้ด้วย คือ ให้มองรอบด้านว่าเราไปปราบเขามาก
นะเขาจะหนีอย่างไร การพิชิตด้วยกำลังเหมือนเราทำสมัยเจ้าอนุวงศ์ ผลมันก็เกิด
ไม่หยุด...ฉะนั้นการเผยแพร่วิทยานิพนธ์ของสายพินทำในวงกว้างทำให้คนโคราช
เขาโกรธ เขารับได้บ้างรับไม่ได้บ้างแต่...ถ้าเราไปพูดกับนักประวัติศาสตร์
โคราชที่เขาได้รับได้ ฉะนั้นการใช้เอกสารประวัติศาสตร์ไม่เป็น จึงเป็นเรื่องผิดพลาด
เป็นเรื่องสำคัญเพราะหมิ่นเหม่ต่อความสำนึกที่ได้รับไม่ได้ เพราะว่าเอกสารทุก
ชิ้นมีอคติ...”

11 มีนาคม 2539: ผู้ว่าราชการจังหวัดมีหนังสือถึงอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ให้ดำเนินการตามข้อเรียกร้องข้อที่ 4

ผู้ว่าราชการนครราชสีมาได้มีหนังสือด่วนที่สุดที่ นม 0015.1/9758 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2539 เรื่องข้อเรียกร้องของชาวนครราชสีมา กรณีการจัดพิมพ์ จำหน่าย เผยแพร่วิทยานิพนธ์ลบลู่ มุ่งทำลายภาพลักษณ์ศักดิ์ศรีของท้าวสุรนารีถึงอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งส่งมาพร้อมสำเนาหนังสือที่ 9/2539 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2539 (เรื่องข้อเรียกร้อง 9 ข้อ ของกลุ่มผู้ชุมนุมเมื่อ 4 มี.ค.)

หนังสือฉบับดังกล่าวถึงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันรุ่งขึ้นเวลา 16.10 น. สารสำคัญของหนังสือฉบับนี้ ขอให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้พิจารณาทบทวนยกเลิกวิทยานิพนธ์ของสายพิน ดังปรากฏความในรายละเอียดของหนังสือฉบับดังกล่าวดังนี้

ด่วนที่สุด

นม 0015.1/9758

ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

ถนนมหาธาตุ นม 30000

11 มีนาคม 2539

เรื่อง ข้อเรียกร้องของชาวจังหวัดนครราชสีมา กรณีการจัดพิมพ์จำหน่ายเผยแพร่วิทยานิพนธ์ลบลู่ มุ่งทำลายภาพลักษณ์ศักดิ์ศรีของท้าวสุรนารี
เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือ ที่ 9/2539 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2539

ด้วยปรากฏว่า เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2539 ได้มีตัวแทนราษฎรชาวนครราชสีมา นำโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด ชมรมสมาคมนักเรียน นักศึกษา กลุ่มพลังมวลชน และประชาชนทั่วไป จำนวนประมาณ 20,000 คน ได้เดินทางมาชุมนุมเรียกร้องกันที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เพื่อให้จังหวัดดำเนินการในกรณีสำนักพิมพ์มติชน ได้จัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ของนางสาวสายพิน แก้วงามประเสริฐเรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ออกจำหน่ายเผยแพร่แก่สาธารณชนโดยทั่วไป ซึ่งเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ดังกล่าวเป็นการลบลู่ มุ่งทำลายภาพลักษณ์ศักดิ์ศรีของท้าวสุรนารี โดยตัวแทนราษฎรได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 9 ข้อ รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จังหวัดพิจารณาเห็นว่า ปัญหาในเรื่องดังกล่าวเป็นความละเอียดอ่อนและเป็นการกระทบต่อความรู้สึกของชาวนครราชสีมา และประชาชนโดยทั่วไป จากข้อเรียกร้องข้อที่ 4 ที่ประสงค์จะให้จังหวัดประสานงานติดต่อกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้พิจารณาทบทวนยกเลิกวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ของนางสาวสายพิน แก้วงามประเสริฐ เพื่อมิให้ประชาชนเกิดความสับสนในเรื่องวีรกรรมของท้าวสุรนารี ดังนั้นจึงขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัย

ธรรมชาติศาสตร์ ได้พิจารณาดำเนินการตามข้อเรียกร้องดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และผลเป็นประการใดกรุณาแจ้งให้จังหวัด
ทราบโดยด่วนด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุพร สุภสร)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

13 มีนาคม 2539: ให้คณะกรรมการสอบชี้แจง เพื่อบรรยายรายงานการดำเนินการให้จังหวัดทราบ

เมื่อฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยธรรมชาติศาสตร์ได้รับหนังสือดังกล่าว ได้เสนอความเห็นต่ออธิการบดี ให้ชี้แจงถึงการดำเนินการของมหาวิทยาลัยให้ทางจังหวัดได้รับทราบ จากนั้นฝ่ายวิชาการได้ติดต่อกับผู้เขียน ในฐานะประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เพื่อให้ทำคำชี้แจง

18 มีนาคม 2539: คำชี้แจงของคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ทำหนังสือลงวันที่ 18 มีนาคม เรื่องคำชี้แจงกรณีหนังสือ เรื่องการเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีต่ออธิการบดี ดังปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปศาสตร์

ที่ _____ วันที่ 18 มีนาคม 2539

เรื่อง คำชี้แจงกรณีหนังสือเรื่องการเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน ท่านอธิการบดี (ผ่านรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ)

ตามที่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ได้มีหนังสือด่วนที่สุดที่ นม 0015.1/9758 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2539 เรื่อง ข้อเรียกร้องของชาวจังหวัดนครราชสีมา กรณีการจัดพิมพ์จำหน่ายเผยแพร่วิทยานิพนธ์ฉบับหลุ่ม่งทำลายภาพลักษณ์ศักดิ์ศรีของท้าวสุรนารี และขอให้ทางมหาวิทยาลัยพิจารณาทบทวนยกเลิกวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ของ นางสาวสายพิน แก้วงามประเสริฐ ความดังทราบแล้วนั้น

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ใคร่ขอชี้แจงกรณีนี้ ดังต่อไปนี้

1. การทำวิทยานิพนธ์ทางประวัติศาสตร์คือการค้นคว้าวิจัยหัวข้อเรื่องที่นักศึกษา มีความสนใจอยู่ให้ลุ่มลึกขึ้น โดยในกระบวนการค้นคว้าวิจัยต้องสามารถแสดงถึง การใช้หลักฐานได้อย่างรอบด้าน การตรวจสอบ ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน การวิเคราะห์และตีความหลักฐานเพื่อหาข้อสรุปของหัวข้อเรื่องที่ตนศึกษา ซึ่งใน กระบวนการค้นคว้าวิจัยทางประวัติศาสตร์เช่นนี้ น.ส.สายพิน ได้ทำได้อย่างดีเยี่ยม

2. ความสนใจของ น.ส.สายพิน ต่อหัวข้อเรื่องนี้ สืบเนื่องมาจากได้เห็นการเคารพ นับถืออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จากประชาชนในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงสนใจจะสืบค้น ต่อไปว่าอนุสาวรีย์นี้สร้างขึ้นเมื่อไร ในวโรกาสใด อย่างไร จากหลักฐานอะไรบ้าง อันเป็นความสนใจปกติของการค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งก็คือการสืบค้นเรื่อง อดีตของสังคมมนุษย์ในทุกๆ เรื่อง

3. ในกระบวนการศึกษาวิจัยตามหลักเกณฑ์ในข้อ 1. ดังกล่าว ทำให้ น.ส.สายพิน หันไปสืบค้นหลักฐานที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ทั้งหลักฐานฝ่ายรัฐบาล จากท้องถิ่น จากประเทศลาว ทั้งหลักฐานลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ตลอดจน จรรยาบรรณผู้รู้ในจังหวัดและได้นำหลักฐานเหล่านั้นมาประเมินความน่าเชื่อถือ โดยพิจารณาจากความเป็นหลักฐานร่วมสมัย หลักฐานเกิดขึ้นสมัยหลัง และ พิจารณาลงไปถึงว่าหลักฐานนั้นๆ เขียน/ทำขึ้นเมื่อไร มีวัตถุประสงค์ใด ใครเป็นผู้เขียน/ทำ มีภูมิหลัง วิธีคิดอย่างไร มีสภาพแวดล้อมทางสังคม หรือความจำเป็นใดทั้งในส่วนตัว และส่วนรวมที่ต้องเขียน/ทำขึ้นมา หรือเขียน/ทำ เช่นนั้น ฯลฯ ก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ตีความหาความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของหลักฐาน และเขียน เป็นข้อสรุป

4. ข้อสรุปของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงสานขึ้นจากหลักฐานตามกระบวนการศึกษา โดยชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงจากหลักฐานร่วมสมัยที่บ่งบอกวิวัฒนาการของท้าวสุรนารี ระดับหนึ่ง และมีการสร้างเสริมวิวัฒนาการขึ้นมาในหลักฐานสมัยหลังเรื่อยๆ เนื่องจากความจำเป็นของรัฐที่ต้องการสร้างความสามัคคีในชาติ ความรู้สึกเป็นอัน หนึ่งอันเดียวในชาติ จากความจำเป็นนี้รัฐจึงส่งมอบความคิดผ่านสื่อต่างๆ ไปยัง ประชาชนจนสำเร็จ

ข้อสรุปในวิทยานิพนธ์ไม่ได้ปฏิเสธว่า ท้าวสุรนารีไม่มีตัวตน หรือวิวัฒนาการ ของท่านไม่มีตัวตน การเข้าใจข้อสรุปเช่นนี้ได้ต้องอ่านอย่างต่อเนื่องทั้งเล่ม เพราะ ในกระบวนการศึกษาหลักฐานนั้น น.ส.สายพินจะตั้งข้อสงสัยไว้ทั้ง 2 ทางเสมอ และหาหลักฐานมาพิสูจน์ หากอ่านแบบตัดตอนทำให้เข้าใจผิดได้ ข้อสรุปของ วิทยานิพนธ์นี้ได้ให้ความเคารพยกย่องท้าวสุรนารีและวิวัฒนาการของท่าน การตีแผ่ หลักฐานที่ปรากฏทั้งลายลักษณ์อักษรและพฤติกรรมที่ปฏิบัติกันในสังคมที่เขื่อนำ มาแสดงให้เห็น ทำให้วีรสตรีแห่งชาติซึ่งมีอนุสาวรีย์ตามความหมายใหม่เป็นแห่ง

แรกในประวัติศาสตร์ไทย ได้รับการปฏิบัติอย่างสูงส่งเหนืออนุสาวรีย์ใดๆ ท่าน เป็นจุดเทพผู้อารักษ์หรือผู้คุ้มครองเมือง หรือเรียกกันว่า เทพารักษ์อันเป็นเทพสูง สุดในเมืองตามโลกทรรศน์ของสังคมไทยที่มีแต่โบราณ

5. แม้น.ส.สายพินจะได้ข้อสรุปเช่นนี้แล้วก็ตาม แต่ตามหลักของวิชาการด้าน สังคมศาสตร์ ก็ไม่ได้ถือเป็นข้อสรุปที่ตายตัว ยังพร้อมที่จะเปิดให้บุคคลอื่นหาหลักฐานมาคัดค้านปฏิเสธหรือสนับสนุนข้อสรุปนั้นๆอยู่ตลอดเวลา เพื่อส่งเสริมให้ เกิดความก้าวหน้าในการค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ อันจะก่อให้เกิด “ปัญญา” ทั้งแก่ ผู้ศึกษาค้นคว้า และทั้งแก่ผู้คนในสังคม ดังนั้นงานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ก็กำลังรอการ วิจัยตามหลักวิชาการมาพิสูจน์เช่นกัน

6. มนุษยชาติในโลกได้มีพัฒนาการของการทำความเข้าใจ การรับรู้ใน ปรัชญาการณัธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ และในสังคม จากที่เคยเชื่อว่าทุก อย่างมีตัวตนสามารถดลบันดาลให้เกิดสุข-ทุกข์แก่ตนเองได้ มาสู่ความเชื่อว่าทุก อย่างมีศักยภาพในตัวเองตามกฎธรรมชาติและจะเอื้อประโยชน์ต่อกันเสมอ โดย ทำความเข้าใจ ศึกษาสิ่งนั้นๆ ด้วยระบบเหตุผล จึงเกิดการสังเกต คิดค้น ทดลอง พิสูจน์ เพื่อรู้จักความจริงหรือศักยภาพที่แฝงเร้นอยู่ตามกฎธรรมชาติ ผู้คนใน สังคมไทยเองก็เข้าสู่กระบวนการพัฒนาการของการทำความเข้าใจและรับรู้โลกเช่นนี้ และแม้ชุดความเข้าใจ การรับรู้โลกชุดแรกจะอาศัยความเชื่อมันศรัทธา ชุดหลังจะ อาศัยการค้นคว้า พิสูจน์ ทดลองอย่างเป็นระบบก็ตาม แต่ก็ยังอยู่ร่วมกันได้เสมอ ในสังคมไทยดังปรากฏอยู่เนื่อง ๆ เช่น ราหูอมจันทร์หรือสุริยุปราคาเจ็บไข้เพราะผีทำ หรือเพราะติดเชื้อ เกิดพายุเพราะฆ่าปลาวาฬเผือกหรือผลของความแปรปรวนของ สภาวะอากาศตามคำบอกของกรมอุตุนิยมวิทยา ฯลฯ การอยู่ร่วมกันได้เสมอเช่นนี้ เพราะในฐานะสังคมพุทธศาสนา ในฐานะชาวพุทธ ย่อมตระหนักดีว่า สรรพสัตว์ ทั้งหลายในโลกล้วนเกิดมาเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ ถูกความทุกข์ “ครอบงำ” ทั้งโดยการ เกิด ความแก่ ความแปรเปลี่ยน ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน การสลัดพ้นจาก “การ ถูกครอบงำ” ทั้งปวงคือ การพ้นทุกข์

22 มีนาคม 2539: นักประวัติศาสตร์ชี้ สายพินสร้างคุณูปการต่ออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

ในช่วงเวลานี้ รายงานข่าวเรื่องนี้ไม่มีปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์แต่อย่างใด แม้ว่าใกล้จะถึงวันที่ 23 มีนาคม อันเป็นวันฉลองชัยชนะของท้าวสุรนารี ซึ่งมีเป็นประจำทุกปีก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในวันที่ได้มีบทความของ ดร.ธเนศอาภรณ์สุวรรณ เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ตีพิมพ์ใน *กรุงเทพธุรกิจ* คอลัมน์ “ตลาดนัดความคิด” โดย ดร.ธเนศ ได้เสนอความเห็นว่าการที่หนังสือของสายพินได้รับการต่อต้าน ประจักษ์ และตอบโต้อย่างรุนแรง เพราะจุดยืนทางประวัติศาสตร์ของสายพินท้าทายวิธีการและความเข้าใจ เรื่องประวัติศาสตร์แบบเก่าในสังคมไทย ดังรายละเอียดคือ ⁷⁴

“ผมคิดว่าปมเงื่อนไขสำคัญที่อยู่ในความขัดแย้งอันนี้มาจากจุดยืนและวิธีการทางประวัติศาสตร์ของคุณสายพิน แก้วงามประเสริฐอย่างไม่ต้องสงสัย ในคำบอกกล่าวหน้าแรกของหนังสือ เธอแถลงว่า คนทั่วไปมักเข้าใจว่าประวัติศาสตร์คือ “ความจริง” ที่รอคอยการถูกค้นพบเสมือนเป็นซากศพฝังทางโบราณคดี ดังนั้น จึงเชื่อกันว่าเรื่องที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยหลงลืมไปว่า เรื่องราวเหล่านั้นถูกเขียนขึ้นโดยบุคคลในยุคหลัง เหตุการณ์นั้น ซึ่งล้วนแล้วแต่มี “อัตตะ” ของตนเองด้วยความรู้สึกเช่นนี้ ทำให้ข้าพเจ้าต้องเขียนประวัติศาสตร์ในมุมมองของข้าพเจ้า

นี่เป็นจุดยืนทางวิชาการทางประวัติศาสตร์ของคุณสายพิน ซึ่งท้าทายวิธีการและความเข้าใจเรื่องประวัติศาสตร์แบบเก่าในสังคมไทย ที่ผ่านมาระลอกสอนให้เชื่อว่าประวัติศาสตร์คือ ความจริง คือเรื่องจริง ซึ่งบางเรื่องก็จริง บางเรื่องก็ใกล้ความเป็นจริง หลายเรื่องไม่ใช่เรื่องจริง และหลายเรื่องก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความจริง หากดำรงอยู่และเป็นผลของความเชื่อศรัทธาร่วมกันของคนในสังคมนั้น ๆ เป็นสำคัญ

แต่ไม่ว่าเราจะนิยามความหมายของประวัติศาสตร์และความจริงว่าคืออะไร จุดสำคัญที่ไม่อาจลืมและละทิ้งไปได้ก็คือ ผลงานประวัติศาสตร์เหล่านั้นต่างถูกสร้างถูกเขียนขึ้นมาโดยคนที่อาจเป็นนักประวัติศาสตร์หรือเป็นนักเขียนเป็นเจ้าของเมืองและข้าราชการหรือราษฎรก็ได้

ปัญหาคือเราจะยอมฟังยอมอ่านและคิดหาเหตุผลความถูกต้องเหมาะสมของงานเขียนทางประวัติศาสตร์ของคนต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างไร ปัญหานี้ในสมัยโบราณหรือในสมัยฟิวดัลฝรั่งเศสและศักดินาไทยเมื่อสามร้อยปีก่อนโน้นจัดการไม่ยากมาก คือแทบไม่ต้องทำอะไรเลย เพราะหนึ่งหากคนเขียนประวัติศาสตร์ได้ยาก เนื่องจากการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วไปนั้นไม่มีคนที่มีโอกาสได้ศึกษาและถึงขั้นขีดเขียนเป็นหนังสือได้นั้นล้วนเป็นคนชั้นสูงหรือเป็นพระชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งไม่มีความจำเป็นจะต้องไปเขียนเรื่องอะไรที่ทำให้คนอ่านเกิดความตื่นเต้นหรือสงสัยในความเป็นจริงให้ยุ่งยากเพราะแค่จัดการปัญหาชีวิตประจำวันก็ยุ่งพอยู่แล้ว

อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งผู้ปกครองสมัยก่อนนิยมใช้กัน ถ้ามีใครเขียนหรือคิดทำอะไร วิปริตผิดแปลกจากที่คนส่วนใหญ่เขาทำกันก็คือ จับเข้าคุก แขว่นคอ หรือเผาไฟ ทั้งเป็น (เช่นที่ทํากับกาลิเลโอและเทียนวอร์เรน) นั้นเป็นยุคสมัยก่อนที่ระบอบประชาธิปไตยและหนังสือพิมพ์จะเกิด

ตรงกันข้ามกับระบอบเก่าโบราณสังคมประชาธิปไตยที่อำนาจรัฐและการปกครองเป็นของและมาจากประชาชนนั้น การจัดการปัญหาความขัดแย้งในเรื่องความจริงกระทำได้ไม่ยากเหมือนกัน นั่นคือด้วยการทำให้โปร่งใส ให้คนอื่น ๆ ได้มีโอกาสเขียนค้นคว้าศึกษาหาความจริงออกมาประชันขันแข่งกัน การคัดค้าน ไม่เห็นด้วยเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคมประชาธิปไตย แต่วิวาทะนั้นต้องกระทำ

บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลและหลักการ ไม่ใช่ด้วยการสร้างให้เกิดความกลัวเกรงขึ้นในสังคม เพราะนั่นเป็นจุดยืนของ “ความจริง” แบบสังคมโบราณ ซึ่งขึ้นอยู่กับอำนาจเป็นปฐม

ต่อประเด็นที่ผู้ต่อต้านหนังสือ “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” กล่าวว่า “เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ดังกล่าวชี้ชัดว่ามีความจงใจจะมุ่งทำลายภาพลักษณ์ศักดิ์ศรีและวีรกรรมของท้าวสุรนารีอย่างรุนแรง นอกจากนี้ยังมุ่งทำลายเกียรติภูมิชื่อเสียงของชาวจังหวัดนครราชสีมาอีกด้วย ร่วมใจกันสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีขึ้นมาเพียงเพื่อลบภาพของความเป็น “เมืองกบฏ” เพื่อรับใช้การเมืองเท่านั้น” (หนังสือจากสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลงวันที่ 4 มี.ค. ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา)

หลังจากอ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ผมก็ยังไม่มีความรู้สึกว่าคุณเขียนมี “ความจงใจจะมุ่งทำลายภาพลักษณ์ศักดิ์ศรีและวีรกรรมของท้าวสุรนารี” แต่ประการใด ตรงกันข้ามกลับทำให้เข้าใจและมองเห็น “ความมีชีวิตความมีตัวตนของท้าวสุรนารีในอีกมุมมองหนึ่ง” มากยิ่งขึ้นไปอีก นั่นคือในแง่มุมของสังคมและการเมืองไทยจากยุคสมัยรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาถึงยุคประชาธิปไตย ซึ่งเป็นแง่มุมที่ควรรับฟัง (จะเห็นด้วยหรือไม่ก็ได้) เพราะเป็นทรศนะในการมองสังคมและสถาบันในสังคมอย่างคนสมัยใหม่ โดยมองหลายๆ ด้าน ทำความเข้าใจในหลายๆ มิติทั้งที่เคยรับรู้มาก่อนและที่ยังไม่เคยมีใครรับรู้มาก่อน ความมีชีวิตและมีตัวตนของสรรพสิ่งจึงต่างเกี่ยวพันและให้ชีวิตซึ่งกันและกัน นี่เป็นทรศนะของคนในสังคมโลกาภิวัตน์ โดยแท้”

สำหรับทัศนะของ ดร.ธเนศ เห็นว่างานของสายพินได้สร้างคุณูปการให้กับอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีอย่างยิ่ง ทำให้คนในสังคมเคารพต่อความจริงทางประวัติศาสตร์ของท้าวสุรนารี ควบคู่ไปกับเชื่อศรัทธา และเคารพบูชาต่ออนุสาวรีย์ของท่าน ดังปรากฏรายละเอียดดังนี้⁷⁵

“ผมจึงคิดว่าคุณสายพินได้สร้างคุณูปการแก่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีอย่างยิ่ง ด้วยการให้ชีวิตและความเป็นจริงทางวิชาการ ซึ่งในอนาคตคงกลับจะยังยืนยงทนทานต่อการศึกษา ต่อการเคารพนับถือของประชาชนไม่แต่คนโคราชเท่านั้น หากคนไทยทั้งราชอาณาจักรก็ตามก็จะเคารพนับถือประวัติศาสตร์ของท้าวสุรนารีอย่างมีน้ำหนักและมั่นคงได้เคียงคู่ไปกับความเชื่อและศรัทธา ตามประเพณีอันดีงามของคนท้องถิ่น

เรื่องการกล่าวหาว่าชาวโคราชร่วมใจกันสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี “เพียงเพื่อลบภาพของความเป็นเมืองกบฏเพื่อรับใช้ “การเมืองเท่านั้น” ผู้เขียนพูดถึงจริงแต่ข้อวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นตอนหนึ่งของการวิเคราะห์เพื่อสืบค้นประวัติความเป็นมา

ของการสร้างอนุสาวรีย์ ซึ่งผู้เขียนเป็นคนแรกที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดอย่างที่ไม่มียกประวัติศาสตร์ไทยท่านใดได้เคยกระทำมาก่อนในเรื่องนี้ ดังจะดูได้จากหลักฐานเอกสารชั้นต้นทั้งที่เป็นตัวเขียนยังไม่เคยตีพิมพ์มาก่อนในหอสมุดแห่งชาติ และที่ตีพิมพ์แล้ว การต่อต้านประติมากรรมหนังสือและผู้เขียนโดยที่ยังไม่เห็นไม่รู้ไม่เข้าใจการทำงานของเขาเป็นเรื่องน่าเสียดาย การสร้างนักวิชาการที่ดีมีคุณภาพไม่ว่าจะสาขาไหนก็ตามในสังคมไทยนั้น เป็นเรื่องยากเย็นแสนเข็ญ แต่การทำลายและปิดอนาคตของเขาได้ง่ายดายและกระทำเป็นอาชญากรรมในสังคมนี้

ผมจึงขอยืนยันหลังจากอ่านหนังสือเล่มนี้จบว่าผลงานประวัติศาสตร์ใน “การเมืองในอนุสาวรีย์ของท้าวสุรนารี” ของคุณสายพิน แก้วงามประเสริฐ เป็นงานประวัติศาสตร์ที่ดีมาก ทั้งในแง่ของวิธีการและการวิเคราะห์ปัญหาทางประวัติศาสตร์ ผมขอแนะนำให้ผู้สนใจจะเรียนต่อปริญญาโทหรือผู้กำลังทำปริญญาโทและตั้งใจจะเขียนวิทยานิพนธ์ด้วยตัวเองอย่างแท้จริง โปรดอ่านและศึกษาแบบอย่างการเขียนวิทยานิพนธ์ประวัติศาสตร์จากงานของคุณสายพินเล่มนี้

- ใครที่กลัวจะถูกประท้วงแบบนี้ก็ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา (บางแห่ง) เขียนให้ก็แล้วกัน”

● สรุป

กรณีหนังสือเรื่องการเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี อันเป็นชนวนให้เกิดสงครามกบฏศักดิ์ศรีของชาวโคราช จบลงด้วยข้อเรียกร้อง 9 ข้อ มีบางข้อสัมฤทธิ์ผล และอีกส่วนใหญ่กำลังรอคอยคำตอบ แต่ที่สุดเหตุการณ์นี้ก็เงียบหายไปอย่างไม่มีคำอธิบาย ไม่มีข่าวปรากฏว่าทำไม แม้ข้อเรียกร้องข้อ 4 ซึ่งทางจังหวัดยื่นต่อมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ไม่ได้รับการตอบกลับจากมหาวิทยาลัย

แม้เราจะรู้ว่าปมเหตุของเหตุการณ์คืออะไร เหตุการณ์ดำเนินไปอย่างไร จบลงอย่างไร แล้วก็ตาม คงจะไม่เพียงพอ หากพิจารณาให้ลึกซึ่งเหตุการณ์นี้มีนัยยะที่ลึกซึ้ง และมีหลายหลายประเด็น จนอาจนำไปทำวิจัยหรือทำวิทยานิพนธ์ได้อีกหลายเรื่อง ในที่นี้ผู้เขียนไม่อาจใช้เนื้อที่นำเสนอแนะนัยยะเหล่านั้นในรายละเอียด แต่ขอตั้งเป็นข้อสังเกตไว้พอสังเขปโดยเฉพาะในประเด็นชัยชนะของประวัติศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์เพื่อความภาคภูมิใจของคนในชาติ เพื่อความสามัคคี เพื่อเทอดทูน บูชา ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในแง่มุมของความหลง ความถูกครอบงำด้วยอคติ ประวัติศาสตร์เช่นนี้ยังคงมีพลังอยู่ในการรับรู้ ความเข้าใจของคนในสังคมวงกว้างดังเห็นได้จากเหตุการณ์ครั้งนี้ จนทำให้หนังสือเรื่องนี้ถูกข้อหา “หมิ่นสถาบันกษัตริย์ถึง 3 รัชกาล” และลบหลู่สิ่งเคารพบูชาของสังคม และเป็นความพ่ายแพ้ของประวัติศาสตร์แบบวิชาการ ที่มุ่งเข้าใจกระบวนการได้ส่วนเพื่อค้นหาความจริง อันนำไปสู่ความเข้าใจ “สังคม” และ “ความรู้” เพื่อเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ธรรมชาติและความเป็นไปในสังคม เพื่อเป็นบทเรียนได้แก่ใจ เพื่อเข้าใจกระบวนการแสวงหาความรู้ เพื่อหลุดพ้นจากการครอบงำ อันเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งสำหรับสังคมยุคการแข่งขัน ยุคข่าวสารสนเทศ ที่คนในสังคมควรมีเครื่องมือ และรู้จักใช้เครื่องมือในการดำรงชีวิตให้พ้นจากการถูกครอบงำในทุกมิติ อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาไปสู่สังคมที่เจริญ ดังจะ

เห็นได้จากการไม่ยอมรับการพิสูจน์ การใช้อำนาจให้ทำลายหนังสือเรื่องนี้ไปในความพ่ายแพ้ นักวิชาการทางประวัติศาสตร์ต่างต้องร่วมกันรับผิดชอบที่จะทำให้ความเข้าใจประวัติศาสตร์แบบวิชาการเป็นที่รับรู้ในวงกว้าง การเรียนการสอน การนำเสนอความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์แบบวิชาการควรแพร่ไปสู่สาธารณชนให้มากที่สุด เพื่อให้คนในสังคมได้ตระหนักว่า การศึกษา ความเข้าใจประวัติศาสตร์ในส่วนหนึ่งคือกระบวนการได้สวนหาความจริง เพื่อให้พ้นจากการถูกครอบงำ กระบวนการนี้มีความหมายต่อการมีชีวิตเป็นมนุษย์อย่างไร

เชิงอรรถ

- ¹หนังสือพิมพ์ *เทอดไท* ปีที่ 22 ฉบับ 842 ประจำวันที่ 1-15 ก.พ. 2539 หน้า 1
- ²เพ็ญอ้อ , หน้า 12
- ³เพ็ญอ้อ
- ⁴เพ็ญอ้อ
- ⁵เพ็ญอ้อ
- ⁶เพ็ญอ้อ
- ⁷เพ็ญอ้อ
- ⁸เพ็ญอ้อ
- ⁹หนังสือของสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ 2/2539 ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2536 เรื่องขอเชิญร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์เรื่อง“การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี”
- ¹⁰หนังสือพิมพ์ *กรุงเทพธุรกิจ* 5 มีนาคม 2539
- ¹¹หนังสือพิมพ์ *แนวหน้า* 24 กุมภาพันธ์ 2539
- ¹²เพ็ญอ้อ
- ¹³เพ็ญอ้อ
- ¹⁴หนังสือพิมพ์ *กรุงเทพธุรกิจ*, อ่างแล้ว
- ¹⁵หนังสือพิมพ์ *เดลินิวส์* 25 กุมภาพันธ์ 2539
- ¹⁶เพ็ญอ้อ, หน้า 14
- ¹⁷หนังสือพิมพ์ *แนวหน้า*, อ่างแล้ว หน้า 1
- ¹⁸เพ็ญอ้อ
- ¹⁹เพ็ญอ้อ
- ²⁰เพ็ญอ้อ
- ²¹เพ็ญอ้อ
- ²²เพ็ญอ้อ
- ²³หนังสือพิมพ์ *แนวหน้า* 25 กุมภาพันธ์ 2539
- ²⁴เพ็ญอ้อ
- ²⁵เพ็ญอ้อ
- ²⁶เพ็ญอ้อ
- ²⁷หนังสือพิมพ์ *แนวหน้า* 26 กุมภาพันธ์ 2539
- ²⁸เพ็ญอ้อ
- ²⁹เพ็ญอ้อ
- ³⁰เพ็ญอ้อ
- ³¹เพ็ญอ้อ

- 32 หนังสือพิมพ์ แนวหน้า 27 กุมภาพันธ์ 2539
- 33 เพิ่งอ้าง
- 34 เพิ่งอ้าง
- 35 เพิ่งอ้าง
- 36 เพิ่งอ้าง
- 37 หนังสือพิมพ์ แนวหน้า 29 กุมภาพันธ์ 2539
- 38 เพิ่งอ้าง
- 39 เพิ่งอ้าง
- 40 หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ 2 มีนาคม 2539
- 41 เพิ่งอ้าง
- 42 หนังสือพิมพ์ ข่าวไทย (จังหวัดนครราชสีมา) 29 กุมภาพันธ์ 2539
- 43 เพิ่งอ้าง
- 44 เพิ่งอ้าง
- 45 เพิ่งอ้าง หน้า 3
- 46 หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ 1 มีนาคม 2539
- 47 เพิ่งอ้าง
- 48 เพิ่งอ้าง
- 49 เพิ่งอ้าง
- 50 เพิ่งอ้าง
- 51 หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ 2 มีนาคม 2539
- 52 เพิ่งอ้าง
- 53 เพิ่งอ้าง
- 54 เพิ่งอ้าง
- 55 หนังสือพิมพ์ แนวหน้า 2 มีนาคม 2539
- 56 หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ 5 มีนาคม 2539
- 57 หนังสือพิมพ์ แนวหน้า 3 มีนาคม 2539
- 58 หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันเสาร์-อาทิตย์ 2-3 มีนาคม 2539 หน้า 8
- 59 เพิ่งอ้าง
- 60 หนังสือพิมพ์ แนวหน้า 4 มีนาคม 2539
- 61 เพิ่งอ้าง
- 62 หนังสือพิมพ์ แนวหน้า 5 มีนาคม 2539
- 63 เพิ่งอ้าง
- 64 เพิ่งอ้าง
- 65 หนังสือพิมพ์ แนวหน้า 3 มีนาคม 2539 อ้างแล้ว

⁶⁶หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ 5 มีนาคม 2539

⁶⁷หนังสือพิมพ์ แนวหน้า 9 มีนาคม 2539

⁶⁸เพ็ญอ่าง

⁶⁹เพ็ญอ่าง

⁷⁰เพ็ญอ่าง

⁷¹หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ 9 มีนาคม 2539

⁷²เพ็ญอ่าง

⁷³หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ 10 มีนาคม 2539

⁷⁴หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ 22 มีนาคม 2539

⁷⁵เพ็ญอ่าง